

Saml. 2:3-4 Riksdagens revisorers verksamhetsberättelse för år 1973

Redogörelse för riksdagens lönelegations verksamhet under år 1973

RIKSDAGENS REVISORERS
VERKSAMHETSBERÄTTELSE
FÖR ÅR 1973

Innehållsförteckning

Riksdagens revisorers skrivelse	3
Den statsfinansiella utvecklingen	5
Skatteuppbörden	41
Viktigare förvaltningsorganisatoriska förändringar m. m.	78
Revisorernas organisation och verksamhetsformer	88
Särskilda föredragningar och besök	88
Granskningsverksamheten	93
Resultatet av de till Kungl. Maj:t under år 1972 avlåtna skrivelserna	116
Bilagor	
Till Kungl. Maj:t och till riksdagen under år 1973 avlåtna skrivelser	120
Sakregister till granskningsärendena åren 1971—1973	159

Till RIKSDAGEN

Enligt föreskrift i 14 § instruktionen för riksdagens revisorer får revisorerna härmed avlämna redogörelse för sin verksamhet under år 1973. Redogörelsen har utformats efter samma principer som föregående år. Stockholm den 10 januari 1974.

NANCY ERIKSSON

GUNNAR LARSSON

ERIC NELANDER

SVEN GUSTAFSON

GUNNAR ENKQVIST

YNGVE NILSSON

SVEN PERSSON

TORSTEN BENGTON

STURE PALM

GILLIS AUGUSTSSON

FRITZ BÖRJESSION

NILS HJORTH

/ *Per Dahlberg*

DEN STATSFINANSIELLA UTVECKLINGEN

Riksstat och tilläggsstater

I riksstaten för budgetåret 1972/73 har inkomsterna på driftbudgeten tagits upp med 54 557 945 000 kronor och utgifterna med 52 121 914 000 kronor. Ett överskott av inkomster på 2 436 031 000 kronor har således beräknats komma att uppstå. Senare har på tilläggsstat sammanlagt 1 839 485 000 kronor anvisats, vilket innebär en minskning av det beräknade överskottet med detta belopp till 596 546 000 kronor.

Under riksstatens kapitalbudget har investeringsanslag om sammanlagt 7 595 648 000 kronor anvisats. Denna bruttoinvestering har avsetts skola finansieras med avskrivningsmedel från riksstaten till ett belopp av 1 049 496 000 kronor, med avskrivningsmedel inom vederbörande kapitalfond till ett belopp av 1 684 805 000 kronor, med övriga kapitalmedel till ett belopp av 122 702 000 kronor och med kapitaltillskott från riksgäldskontoret (investeringsbemyndiganden) till ett belopp av 4 738 645 000 kronor. Sistnämnda belopp motsvarar efter avdrag av 32 619 000 kronor, utgörande kapitalåterbetalning, de på kapitalbudgeten upptagna utgifterna, 4 706 026 000 kronor. På tilläggsstat har sedermera investeringsanslag om sammanlagt 778 564 000 kronor anvisats. Om detta belopp minskas med summan av de på tilläggsstat till driftbudgeten befintliga posterna Avskrivning av nya kapitalinvesteringar på 141 536 000 kronor och Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster på 160 000 000 kronor, erhålls det belopp på 477 028 000 kronor med vilket de på kapitalbudgeten upptagna utgifterna ökat till 5 183 054 000 kronor.

Den på grundval av drift- och kapitalbudgeterna upprättade totalbudgeten omfattar inkomster om sammanlagt 56 397 071 000 kronor och utgifter om sammanlagt 59 742 066 000 kronor, vilket innebär ett beräknat underskott på 3 344 995 000 kronor. Genom de till totalbudgeten hänförliga anslag på totalt 2 316 513 000 kronor som sedermera anvisats på tilläggsstat har underskottet ökat till 5 661 508 000 kronor.

Budgetutfall

Totalbudgeten

Utfallet av totalbudgeten redovisas i tabell 1 på närmast följande sida. Som framgår av tabellen har de sammanlagda statsinkomsterna under budgetåret 1972/73 uppgått till 54 513,3 milj. kronor och utgifterna till 60 718,3 milj. kronor. Totalbudgeten har således utfallit med ett underskott av 6 205,0 milj. kronor.

Tabell 1. Totalbudgeten 1972/73 (milj. kronor)

Inkomster			Utgifter		
	Budgeterade belopp	Redovisade belopp		Budgeterade belopp	Redovisade belopp
Skatter, avgifter, m. m.	51 374,5	49 397,7	Utgiftsanslag	60 983,6	61 194,8
Inkomster av statens kapitalfonder	3 183,5	3 249,0	Beräknad övrig medelsförbrukning		
Beräknad övrig finansiering			Minskning av anslagsbehållningar	725,0	—
Avskrivningar och övriga kapitalmedel inom statens kapitalfonder	1 807,5	1 855,4	Ökad disposition av rörliga krediter	350,0	—476,4
Övrig kapitalåterbetalning	31,6	11,1			
	56 397,1	54 513,3			
Underskott	5 661,5	6 205,0			
Summa	62 058,6	60 718,3		62 058,6	60 718,3

Det redovisade underskottet anger det belopp varmed statens utgifter har bestridits genom upplåning på marknaden och motsvarar i princip statsskuldens ökning. Av olika skäl, såsom förändringar i myndigheternas kassahållning, eftersläpning i inleverans av vissa uppborädsmedel m. m., avviker dock i regel den av riksgäldskontoret redovisade förändringen av statsskulden från totalbudgetens saldo. Under budgetåret 1972/73 har statsskulden ökat med 6 002 milj. kronor, vilket är 203 milj. kronor mindre än totalbudgetens underskott. Statsskulden uppgick därmed vid utgången av budgetåret 1972/73 till 43 211 milj. kronor.

Sambandet mellan totalbudgetens underskott och utfallet av drift- och kapitalbudgeterna framgår av följande sammanställning.

Kapitalbudgeten	4 629 milj. kronor
Underskott på driftbudgeten	2 052 " "
Avgär: Minskning av rörliga krediter	476 " "
Totalbudgetens underskott	6 205 " "

Uppgifter över statens tillgångar och skulder, vilka brukar införas som poster i rikshuvudboken, föreligger inte i år vid tidpunkten för tryckning av denna verksamhetsberättelse.

De redovisade inkomsterna på totalbudgeten, 54 513,3 milj. kronor, understiger de beräknade, 56 397,1 milj. kronor, med 1 883,8 milj. kronor, vilket motsvarar en avvikelse på — 3,3 procent. I redovisade belopp under utgiftsanslag, 61 194,8 milj. kronor, ingår utgifter på reservations- och investeringsanslag, varför förändring i anslagsbe-

hållningar inte redovisas som en särskild post på det sätt som görs i riksstaten. För jämförelse med de redovisade beloppen under utgiftsanslag bör därför till i riksstat och tilläggsstat upptagna belopp, 60 983,6 milj. kronor, läggas den beräknade minskningen av anslagsbehållningar på 725 milj. kronor. En sådan jämförelse utvisar att de redovisade utgifterna understiger de i riksstat och tilläggsstat beräknade med 513,8 milj. kronor, vilket motsvarar en avvikelse på — 0,8 procent.

Dispositionen av rörliga krediter under budgetåret 1972/73 har minskat med 476,4 milj. kronor mot en i riksstaten beräknad ökning av 350 milj. kronor.

Driftbudgeten

Utfallet av driftbudgeten för budgetåret 1972/73 redovisas i tabell 2 på nästföljande sida. Av tabellen framgår att de redovisade inkomsterna uppgår till 52 646,7 milj. kronor och de redovisade utgifterna till 54 699,2 milj. kronor. Som redan nämnts har således driftbudgeten utfallit med ett underskott på 2 052,5 milj. kronor. Om detta belopp adderas till ökningen av reservationerna om sammanlagt 824,4 milj. kronor, erhålls det underskott som har avförts på budgetutjämningsfonden, nämligen 2 877,0 kronor.

Vid ingången av budgetåret 1972/73 redovisades en behållning på budgetutjämningsfonden av 3 681,6 milj. kronor. Av de på budgetutjämningsfonden upptagna posterna utgjordes 5 325,0 milj. kronor av kommunalskattemedel och 2 754,0 milj. kronor av medel som har tillförts fonden som överskott på automobilskattemedlens specialbudget. Summan av särredovisade överskott på automobilskattemedlens specialbudget och kommunalskattemedel uppgick således till 8 079,0 milj. kronor, varför för driftbudgeten i övrigt redovisades en brist på budgetutjämningsfonden på 4 397,4 milj. kronor.

I och med att underskottet på driftbudgeten för budgetåret 1972/73 om 2 877,0 milj. kronor avförts på fonden har behållningen minskat till 804,6 milj. kronor. Fondens sammansättning har ändrats vid utgången av budgetåret 1972/73 på så sätt att de på fonden särredovisade kommunalskattemedlen ökat till 6 600,0 milj. kronor och överskottsmedel hänförliga till automobilskattemedlens specialbudget ökat till 3 003,4 milj. kronor, varigenom den till budgeten i övrigt hänförliga bristen har ökat till 8 798,8 milj. kronor.

Kapitalbudgeten

De sammanlagda kapitalinvesteringarna under budgetåret 1972/73 har uppgått till 7 719,3 milj. kronor. Dessa kapitalinvesteringar har finansierats till ett belopp av 1 062,7 milj. kronor genom avskrivningsmedel från riksstaten, till ett belopp av 1 651,5 milj. kronor genom avskrivningsmedel inom statens kapitalfonder och till ett belopp av 203,9 milj.

Tabell 2. Driftbudgeten 1972/73 (milj. kronor)

Inkomster			Utgifter		
	Budgeterade belopp	Redovisade belopp		Budgeterade belopp	Redovisade belopp
Skatter, avgifter, m. m.	51 374,5	49 397,7	Egentliga statsutgifter	50 484,4	51 240,6
Inkomster av statens kapitalfonder	3 183,5	3 249,0	Utgifter för statens kapitalfonder	3 477,0	3 458,7
Säger för driftbudgetens inkomster	54 557,9	52 646,7	Därav Riksgäldsfonden	2 125,0	2 234,9
Reservationer från föregående budgetår	—	3 580,6	Avskrivning av nya kapitalinvesteringar	1 191,0	1 062,7
			Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	161,0	161,0
			Säger för driftbudgetens utgifter	53 961,4	54 699,2
			Reservationer till följande budgetår	—	4 405,0
Avräkning mot statens budgetutjämningsfond					
Avsättning till budgetutjämningsfonden av kommunal-skattemedel	— 200,0	— 1 275,0			
Underskott att avföras på budgetutjämningsfonden	— 396,5	4 152,0			
Säger för avräkning mot statens budgetutjämningsfond	— 596,5	2 877,0			
Summa	53 961,4	59 104,3		53 961,4	59 104,3

kronor genom övriga kapitalmedel inom fonderna. Återstående belopp eller 4 801,1 milj. kronor har täckts genom belastning av de på kapitalbudgeten uppförda investeringsbemyndigandena från riksgäldskontoret till respektive kapitalfond.

Under den på kapitalbudgeten uppförda posten lånemedel har för budgetåret 1972/73 redovisats ett belopp av 5 229,6 milj. kronor. Sam-

bandet mellan detta belopp och investeringsbemyndigandena belyses i nedanstående tablå (milj. kronor).

	Riksstat och tilläggsstat	Utfall		Riksstat och tilläggsstat	Utfall
Lånemedel	5 183,1	5 229,6	Investeringsbe- myndiganden	5 375,7	4 801,1
			<i>Avgdr:</i> Kapital- återbetalning	192,6	172,1
<i>Avgdr:</i> Ökning av outnyttjade belopp av inve- steringsanslag	—	600,7			
Summa	5 183,1	4 629,0		5 183,1	4 629,0

Om från det redovisade beloppet lånemedel dras det belopp på 600,7 milj. kronor varmed outnyttjade belopp av investeringsanslag ökat, erhålls det belopp om 4 629,0 milj. kronor varmed den på riksgäldsfonden redovisade skulden ökats. Av det redovisade beloppet för kapitalåterbetalning utgör 161,0 milj. kronor avskrivningsmedel som har överförs från driftbudgeten till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

Fördelningen av statens kapitalinvesteringar på olika ändamål kommer att beröras i det följande i samband med redogörelsen för utvecklingen av statsutgifterna under de olika departementens verksamhetsområden. I detta sammanhang må endast påpekas att de genom investeringsanslag finansierade kapitalinvesteringarna till väsentlig del avser statlig utlåning. Detta är främst fallet för de under statens utlåningsfonder och fonden för låneunderstöd redovisade investeringsanslagen, vilka för budgetåret 1972/73 har belastats med 3 393,4 respektive 429,7 milj. kronor. De under de båda nämnda kapitalfonderna redovisade utgifterna motsvarar därmed 50 procent av de sammantagna kapitalinvesteringarna.

Statens inkomster

Skatter

Av de på totalbudgeten redovisade statsinkomsterna om sammanlagt 54 513,3 milj. kronor utgörs 47 364,2 milj. kronor av skatter, vilket motsvarar 87 procent av de sammantagna inkomsterna. Skatterna fördelar sig med 19 052,5 milj. kronor på direkta skatter och med 28 311,7 milj. kronor på indirekta skatter. Härvid har såsom direkta skatter räknats intäkterna under de till skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse hänförliga inkomsttitlarna och såsom indirekta skatter intäkterna under inkomsttitlar hänförliga till automobilskattemedel, allmän arbetsgivaravgift samt tullar och acciser.

I följande tablå har den procentuella fördelningen på direkta och indirekta skatter under vissa senare år sammanställts.

	1964/65	1966/67	1968/69	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73
Direkta skatter	49,6	47,6	46,4	49,7	47,2	44,8	40,2
Indirekta skatter	50,4	52,4	53,6	50,3	52,8	55,2	59,8

De förskjutningar i relationerna mellan direkt och indirekt beskattning som kan iakttas hänger samman med å ena sidan den statliga inkomstskattens progressivitet och å andra sidan de successiva höjningar som har företagits av den allmänna varuskatten, införandet fr. o. m. år 1969 av mervärdeskatt samtidigt med den allmänna varuskattens avveckling och höjningarna åren 1970 och 1971 av mervärdeskatten. Även höjningarna av den allmänna arbetsgivaravgiften har påverkat relationerna.

Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.

Skatt på inkomst och förmögenhet m. m. är den helt dominerande inkomstiteln under skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse. De skatter som slutligt skall redovisas på inkomstskatttiteln utgörs av statlig inkomstskatt, statlig förmögenhetsskatt, sjömansskatt och folkpensionsavgifter. De uträknade beloppen av dessa skatter vid 1972 och 1973 års taxeringar framgår av följande tablå (milj. kronor, där ej annat anges).

	Taxeringsår		Förändring 1972—73	
	1972	1973	Belopp	Procent
Statlig inkomstskatt	14 523	16 637	+2 114	+14,6
Därav: A-längden	13 394	15 254	+1 860	+13,9
B- och C-längderna	1 129	1 383	+ 254	+22,5
Förmögenhetsskatt	459	482	+ 23	+ 5,0
Folkpensionsavgift	3 246	3 500	+ 254	+ 7,8
Sjömansskatt ¹	135	188	+ 53	+39,3
Totalt	18 363	20 807	+2 444	+13,3

¹ Influtna belopp budgetåren 1971/72 och 1972/73.

Som framgår av tablå har det totala beloppet uträknade skatter ökat med 2 444 milj. kronor, motsvarande 13,3 procent, från 1972 till 1973 års taxering. För skattskyldiga uppförda på A-längden, d. v. s. fysiska personer m. fl., på vilka den helt övervägande delen av de uträknade skatterna belöper, har den statliga skatten ökat med 13,9 procent. Denna skatteökning kan jämföras med en stegring av fysiska personers m. fl. sammanräknade inkomst på 8,7 procent.

För skattskyldiga upptagna på B- och C-längderna, d. v. s. främst svenska aktiebolag, har de uträknade skatterna ökat med 22,5 procent

efter att mellan taxeringsåren 1971 och 1972 ha minskat med drygt 26 procent samt mellan taxeringsåren 1970 och 1971 ha ökat med 20 procent.

De på inkomstskattetiteln redovisade inkomsterna under budgetåret 1972/73 uppgår till 18 266 milj. kronor. Skillnaden mellan uträknade belopp för de skatter som slutligt skall redovisas på titeln och den faktiskt redovisade behållningen hänger samman med dels att det i det förra fallet är fråga om kalenderår och i det senare fallet om budgetår, dels att över titeln redovisas även andra skatter och avgifter, främst kommunal inkomstskatt, dels att betydande avvikelser regelmässigt förekommer mellan den skatt som slutligt debiteras för visst år och den för samma år influtna preliminärskatten.

De i preliminärskatten ingående kommunalskattebidragen betalas ut till kommunerna för varje kalenderår enligt kommunernas per den 1 januari framräknade fordran på statsverket. I kommunernas per den 1 januari 1972 framräknade fordran, som till halva sitt belopp har belastat budgetåret 1972/73, ingår dels förskott grundade på 1971 års taxering och de kommunala utdebiteringarna för år 1972, dels slutavräkningsmedel motsvarande skillnaden mellan slutligt uträknad kommunal inkomstskatt enligt 1971 års taxering och under kalenderåret 1970 utbetalade förskott. På motsvarande sätt har kommunernas per den 1 januari 1973 framräknade fordran, som betalats ut under kalenderåret 1973, med halva sitt belopp belastat budgetåret 1972/73.

Genom eftersläpningen i avräkningsförfarandet överstiger i regel de av staten i källskatteuppbörden uppburna kommunalskattebidragen de till kommunerna samtidigt utbetalade bidragen. För att möjliggöra en utjämnning av de svängningar som kunde föranledas av den då tillämpade ordningen för utbetalning av kommunalskattebidragen inrättades enligt beslut av 1952 års riksdag en fond för reglering av utbetalningarna av kommunalskattebidragen. Denna fond redovisas fr. o. m. budgetåret 1955/56 på budgetutjämningsfonden, varigenom avsättningar och återföringar inte längre direkt påverkar de redovisade inkomsterna på inkomstskattetiteln. Som nämnts i det föregående uppgår de på budgetutjämningsfonden särredovisade bidragen vid utgången av budgetåret 1972/73 till 6 600 milj. kronor, vilket motsvarar vad staten beräknats sedan budgetåret 1955/56 ha uppburit av kommunerna tillkommande skattebidragen utöver vad som t. o. m. budgetåret 1972/73 faktiskt betalats ut till kommunerna.

Automobilskattebidragen, allmän arbetsgivaravgift samt tullar och acciser

De redovisade inkomsterna under de största till automobilskattebidragen, allmän arbetsgivaravgift samt tullar och acciser hänförliga inkomsttitlarna under budgetåren 1970/71—1972/73 framgår av följande tabell (milj. kronor).

	1970/71	1971/72	1972/73
Fordonsskatt	1 232,0	1 278,4	1 356,8
Bensin- och brännoljeskatt	1 990,5	2 050,5	2 093,5
Allmän arbetsgivaravgift	1 202,4	1 944,1	3 086,5
Tullmedel	1 036,4	955,6	979,5
Mervärdesskatt	9 088,3	11 625,8	13 096,0
Särskilda varuskatter	388,9	373,5	342,7
Omsättningsskatt på motorfordon	407,0	465,1	531,2
Tobaksskatt	1 650,9	1 638,2	1 692,4
Skatt på sprit	1 971,8	2 100,0	2 178,2
Skatt på vin	256,7	297,7	340,6
Skatt på malt- och läskedrycker	580,2	607,8	631,1
Energiskatt	1 011,3	1 073,1	1 066,5
Särskild skatt på motorbränslen	422,5	744,3	776,5

Utvecklingen av inkomsterna av fordonsskatt samt bensin- och brännoljeskatt under den redovisade perioden får ses mot bakgrund av den fortgående ökningen av bilbeståndet.

Allmän arbetsgivaravgift infördes den 1 januari 1969. Avgiften utgick under åren 1969 och 1970 med 1 procent, under åren 1971 och 1972 med 2 procent och utgår fr. o. m. år 1973 med 4 procent av vad arbetsgivare under respektive år utgett som lön åt arbetstagare. I fråga om rörelseidkare och jordbrukare utgår i vissa fall avgiften på den egna inkomsten (egenavgift).

Minskningen i tulluppbörden från 1970/71 till 1971/72 hänger bl. a. samman med att den tullfria importandelen från EFTA ökade under perioden, att den sista fasen i kennedyrondens tullavtrappning upphörde den 31 december 1971 och att ett preferenssystem för import från s. k. utvecklingsländer infördes den 1 januari 1972. Den under budgetåret 1972/73 ökade tulluppbörden förklaras av ökad importvolym.

Mervärdesskatten utgjorde under åren 1969 och 1970 10 procent av beskattningsvärdet. Skatten höjdes fr. o. m. år 1971 till 15 procent. Redan dessförinnan hade skatten höjts för vissa varor.

Ökningen i intäkterna av omsättningsskatt på motorfordon från budgetåret 1971/72 till 1972/73 beror dels på den ökade fordonsförsäljningen, dels på höjningen av fordonsskatten med i medeltal 460 kronor per fordon fr. o. m. februari 1973.

Ökningarna i procent för budgetåren 1969/70—1972/73 för inkomsttitlarna skatt på sprit, skatt på vin samt skatt på malt- och läskedrycker framgår av följande sammanställning.

	Ökning i procent		
	1969/70— 1970/71	1970/71— 1971/72	1971/72— 1972/73
Skatt på sprit	+ 3,8	+ 6,5	+ 3,7
Skatt på vin	+ 14,0	+ 16,0	+ 14,4
Skatt på malt- och läskedrycker	+ 22,2	+ 4,8	+ 3,8

Skattesatserna för sprit och vin höjdes dels i november 1970, dels i juni 1972, medan skatten på öl höjdes dels i februari 1970, dels i juni 1972. Skatteintäkterna på sprit kan bedömas ha ökat i lägre takt än den som svarar mot skattehöjningarna, medan däremot skatteintäkterna på vin samt på malt- och läskedrycker har ökat mera än vad som svarar mot ökningen i skattesatserna.

Den kraftiga uppgången i särskild skatt på motorbränslen under budgetåren 1971/72 och 1972/73 beror framför allt på effekterna av de höjda skattesatser som trädde i kraft i november 1970 samt i februari 1973.

Uppbörd i statens verksamhet och diverse inkomster

Under rubriken uppbörd i statens verksamhet redovisas inkomster för statliga myndigheter och inrättningar, i huvudsak motsvarande ersättningar eller avgifter för av vederbörande myndigheter utförda tjänster eller uppdrag. Taxor och avgifter fastställs i allt väsentligt av Kungl. Maj:t. Dessutom redovisas under uppbörd i statens verksamhet vissa andra inkomster.

I samband med viss anslagsteknisk omläggning har en ny uppbördstitel av speciellt slag, benämnd Pensionsmedel m. m., införts fr. o. m. budgetåret 1969/70. Omläggningen innebär bl. a. att ett lönekostnadspålägg, avseende pensions- och socialförsäkringskostnader samt av den allmänna arbetsgivaravgiften föranledd utgifter, påförs de anslag från vilka löner bestrids. Dessa lönekostnadspålägg jämte medel som tidigare har redovisats under uppbördstiteln personalsjukpenningar och vissa socialförsäkringsavgifter m. m. tas upp som inkomster under uppbördstiteln pensionsmedel m. m., medan faktiskt utbetalade personalpensionsförmåner, arbetsgivaravgifter m. m. tas upp som utgifter på titeln. Det överskott som redovisas på uppbördstiteln för budgetåret 1972/73 — 316,4 milj. kronor — hänger i så måtto samman med den statliga verksamhetens expansion som lönekostnadspålägget hänför sig till löner till under budgetåret anställda, medan de pensioner som betalats ut avser pensionerade tjänstemän.

Den under budgetåren 1970/71—1972/73 pågående försöksverksamheten med programbudgetering har medfört att verksamheten för vissa myndigheter redovisas på ett nytt sätt. Ändringen innebär bl. a. att uppdragsverksamheten för statens bakteriologiska laboratorium, lantmätariväsendet, rikets allmänna kartverk, statens provningsanstalt, skeppsprovninganstalten och styrelsen för teknisk utveckling samt fr. o. m. budgetåret 1972/73 även arbetsmarknadsstyrelsen redovisas över förslagsanslag på driftbudgetens utgiftssida, medan de dittillsvarande inkomstitlarna under uppbörd i statens verksamhet har utgått. En övergång från brutto- till netto-redovisning har således företagits.

Under rubriken diverse inkomster redovisas bl. a. totalisator-, tips- och lotterimedel.

De under uppbörd i statens verksamhet och diverse inkomster in-
flutna medlen under budgetåren 1970/71—1972/73 redovisas i följande
tablå (milj. kronor).

	1970/71	1971/72	1972/73
Uppbörd i statens verksamhet	904,5	1 107,3	1 288,2
Diverse inkomster	629,8	687,2	745,3

Inkomster av statens kapitalfonder

I riksstaten under inkomster av statens kapitalfonder upptagna och i
budgetredovisningen redovisade belopp för budgetåret 1972/73 belyses i
nedanstående sammanställning (milj. kronor).

	Riksstat	Budget- redo- visning	Brist (—) resp. mer- inkomst (+)
Statens affärsverksfonder	748,2	813,8	+ 65,6
Därav: Postverket	11,5	95,0	+ 83,5
Televerket	230,0	193,0	— 37,0
Luftfartsverket	23,1	23,0	— 0,1
Förenade fabriksverken	0,6	0,5	— 0,1
Statens vattenfallsverk	460,0	480,4	+ 20,4
Domänverket	23,0	21,8	— 1,2
Riksbanksfonden	200,0	200,0	—
Statens allmänna fastighetsfond	291,3	286,4	— 4,9
Försvarets fastighetsfond	101,5	109,5	+ 8,0
Statens utlåningsfonder	1 532,2	1 544,3	+ 12,1
Fonden för låneunderstöd	70,5	52,6	— 17,9
Fonden för statens aktier	18,6	28,5	+ 9,9
Fonden för beredskapslagring	70,0	70,6	+ 0,6
Statens pensionsfonder	93,4	91,2	— 2,2
Diverse kapitalfonder	57,9	52,2	— 5,7
Summa	3 183,5	3 249,0	+ 65,5

Det kan påpekas att uppgifter om affärsverkens driftstater jämte vissa
därtill knutna kommentarer är intagna på s. 25—40.

Statens utgifter

Utgifter inom de olika departementens verksamhetsområden m. m.

I tabell 3 på s. 15 har, med fördelning på de olika departementens
verksamhetsområden m. m., sammanställts de belopp på drift- och kapi-
talbudgeterna för budgetåret 1972/73 som tagits upp i riksstat och till-
läggsstat (budgeterade belopp) och redovisats i budgetredovisningen. I
det följande kommer utgifterna inom de olika verksamhetsområdena att
kommenteras.

Tabell 3. Utgifter på drift- och kapitalbudgeterna budgetåret 1972/73 (milj. kr.)

Verksamhets- område	Budgeterade belopp			Redovisade belopp		
	Drift- budge- ten	Kapital- budge- ten	Summa	Drift- budge- ten	Kapital- budge- ten	Summa
Kungl. hov- och slottsstaterna	9,5	—	9,5	9,2	—	9,2
Justitie- departementet	2 210,4	111,1	2 321,5	2 316,3	126,1	2 442,4
Utrikes- departementet	1 490,5	16,1	1 506,6	1 152,9	12,7	1 165,6
Försvars- departementet	6 805,4	386,7	7 192,1	7 135,8	375,9	7 511,7
Social- departementet	17 138,9	113,2	17 252,1	17 820,3	96,6	17 916,9
Kommunikations- departementet	3 107,1	1 415,5	4 522,6	3 047,9	1 370,9	4 418,8
Finans- departementet	3 549,0	290,7	3 839,7	3 512,5	237,1	3 749,6
Utbildnings- departementet	9 004,3	945,7	9 950,0	8 866,6	874,7	9 741,3
Jordbruks- departementet	1 204,3	47,0	1 251,3	1 427,9	39,7	1 467,6
Handels- departementet	207,5	69,7	277,2	215,1	34,3	249,4
Inrikes- departementet	4 290,8	3 299,0	7 589,8	4 311,6	3 020,6	7 332,2
Civil- departementet	962,8	29,0	991,8	963,0	19,6	982,6
Industri- departementet	407,4	1 650,5	2 057,9	352,5	1 511,1	1 863,6
Oförutsedda utgifter	1,0	—	1,0	1,5	—	1,5
Riksdagen och dess verk m. m.	95,5	—	95,5	107,5	—	107,5
Riksgäldsfonden	2 125,0	—	2 125,0	2 234,9	—	2 234,9
Summa	52 609,4	8 374,2	60 983,6	53 475,5	7 719,3	61 194,8

De inom justitiedepartementets verksamhetsområde redovisade utgifterna för budgetåret 1972/73 överstiger de för budgetåret 1971/72 redovisade med 207 milj. kronor. Av denna ökning hänför sig 109 milj. kronor till polisväsendet. På kapitalbudgeten redovisad utgiftsökning mellan budgetåren 1971/72 och 1972/73 om 33 milj. kronor beror i allt väsentligt på investeringar i polishus m. m.

Utgifterna under utrikesdepartementets verksamhetsområde har ökat med 233 milj. kronor från budgetåret 1971/72 till budgetåret 1972/73, vilket motsvarar 25 procent. Utgifterna för internationellt utvecklings-samarbete uppgår under budgetåret 1972/73 till 904 milj. kronor, vilket motsvarar 78 procent av de under utrikesdepartementets verksamhetsområde redovisade totalutgifterna.

Försvarsutgifternas storlek under budgetåret 1972/73 regleras genom 1972 års försvarsbeslut. Utgifterna inom försvarsdepartementets verk-

samhetsområde har ökat med 495 milj. kronor mellan budgetåren 1971/72 och 1972/73.

Utgifterna inom socialdepartementets verksamhetsområde skiljer sig från utgifterna inom övriga departementsområden såtillvida som de till övervägande del avser inkomstöverföringar till hushållen. Under de fyra största anslagen härvidlag, nämligen Folkpensioner, Allmänna barnbidrag, Bidrag till sjukförsäkringen och Bostadstillägg för barnfamiljer m. m., redovisas under budgetåret 1972/73 utgifter om sammanlagt 13 650 milj. kronor, motsvarande 76 procent av de under socialdepartementets verksamhetsområde redovisade utgifterna. I jämförelse med motsvarande utgifter budgetåret 1971/72 har utgifterna under de fyra nämnda anslagen ökat med 1 362 milj. kronor, vilket utgör den dominerande delen av den för departementsområdet totalt redovisade utgiftsökningen om 1 843 milj. kronor. Av utgiftsökningen svarar folkpensioner för 954 milj. kronor, vilket får ses mot bakgrund av dels ökat antal pensionärer och värdesäkring av folkpensionerna vid prishöjningar, dels höjning av pensionstillskotten till pensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp, dels reformering av förtidspensioneringen. Utgifterna för allmänna barnbidrag och för bostadsbidrag till barnfamiljer har under budgetåret 1972/73 ökat med 98 respektive 235 milj. kronor.

De redovisade utgifterna för kommunikationsdepartementets verksamhetsområde har från budgetåret 1971/72 till budgetåret 1972/73 ökat med 534 milj. kronor. Av denna utgiftsökning hänförs sig 141 milj. kronor till vägväsendet och 112 milj. kronor till trafiksäkerheten.

De för finansdepartementets verksamhetsområde redovisade utgifterna är 816 milj. kronor högre under budgetåret 1972/73 än under närmast föregående budgetår. Av denna utgiftsökning faller 748 milj. kronor på bidrag och ersättningar till kommunerna. Totalt uppgår därmed dessa bidrag och ersättningar till 2 645 milj. kronor under budgetåret 1972/73, motsvarande 71 procent av de på totalbudgeten redovisade utgifterna för finansdepartementets verksamhetsområde.

Inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde redovisas för budgetåret 1972/73 de — näst utgifterna inom socialdepartementets verksamhetsområde — största sammanlagda statsutgifterna. Av utgifterna belöper sig 5 539 milj. kronor, motsvarande 57 procent av de sammanlagda utgifterna inom verksamhetsområdet, på skolväsendet. Jämfört med budgetåret 1971/72 innebär detta en ökning med 175 milj. kronor. De redovisade utgifterna för högre utbildning och forskning har uppgått till 1 709 milj. kronor under budgetåret 1972/73, motsvarande en ökning från närmast föregående budgetår med 186 milj. kronor. Dessa utgiftsökningar motsvarar i allt väsentligt en fortsatt utbyggnad av undervisningsväsendet. Utgifter för studiesociala ändamål har uppgått till 1 132 milj. kronor, av vilket belopp 495 milj. kronor utgörs av studiemedel anvisade på kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder.

Utgifterna inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde har under budgetåret 1972/73 uppgått till 1 468 milj. kronor, vilket är 274 milj. kronor mer än under budgetåret 1971/72. Den största utgiftsökningen hänför sig till miljövården, från 418 milj. kronor budgetåret 1971/72 till 550 milj. kronor budgetåret 1972/73, vilket innebär en ökning av 32 procent.

Inom handelsdepartementets verksamhetsområde har de redovisade utgifterna ökat från 236 milj. kronor budgetåret 1971/72 till 249 milj. kronor budgetåret 1972/73.

Utgifterna inom inrikesdepartementets verksamhetsområde under budgetåret 1972/73 utgörs till ett belopp av 2 941 milj. kronor av utgifter för bostadsbyggande. Av detta belopp, som motsvarar 40 procent av de sammantagna utgifterna inom verksamhetsområdet, utgörs 2 713 milj. kronor av medel anvisade på investeringsanslag till Lånefonden för bostadsbyggande. Utgifterna inom delområdena arbetsmarknad och regional utveckling har under budgetåret 1972/73 uppgått till 4 301 milj. kronor, innebärande en ökning i jämförelse med föregående budgetår på 388 milj. kronor.

Av de under civildepartementets verksamhetsområde redovisade utgifterna för budgetåret 1972/73 hänför sig 884 milj. kronor till utgifter för länsstyrelserna, vilket motsvarar 90 procent av de för verksamhetsområdet på totalbudgeten redovisade utgifterna.

De inom industridepartementets verksamhetsområde redovisade utgifterna för budgetåret 1972/73 på sammanlagt 1 864 milj. kronor utgörs till ett belopp av 1 511 milj. kronor av investeringsutgifter. Den största investeringsutgiften, 1 258 milj. kronor, avser kraftstationer m. m.

Utgifter efter anslagsform

Av de för budgetåret 1972/73 anvisade medlen på driftbudgeten om sammanlagt 53 961 milj. kronor utgörs 9 338 milj. kronor av reservationsanslag och 44 623 milj. kronor av förslagsanslag och obetecknade anslag. De på reservationsanslag redovisade utgifterna uppgår till 8 495 milj. kronor. Den vid budgetårets början föreliggande anslagsbehållningen av reservationer om 3 581 milj. kronor har härigenom ökat till 4 405 milj. kronor.

På kapitalbudgeten har för budgetåret 1972/73 anvisats investeringsanslag till ett sammanlagt belopp av 8 374 milj. kronor. Den redovisade nettoutgiften uppgår till 7 719 milj. kronor. Det vid budgetårets början föreliggande beloppet av outnyttjade investeringsanslag om 1 655 milj. kronor har härigenom (efter avdrag av besparingar reglerade över titeln lånemedel om 54 milj. kronor) ökat med 601 milj. kronor till 2 256 milj. kronor.

Beloppen utestående reservationer respektive outnyttjade investerings-

anslag vid utgången av budgetåret 1972/73 redovisas, med fördelning på departement m. m., i följande tablå (milj. kronor).

	Utestående reservationer		Outnyttjade belopp investeringsanslag
	Egentliga statsutgifter	Avskrivning av nya kapitalinvesteringar	
Justitiedepartementet	39,3	17,1	28,3
Utrikesdepartementet	1 065,4	5,4	10,2
Försvarsdepartementet	4,8	40,6	69,6
Socialdepartementet	93,4	24,3	79,5
Kommunikationsdepartementet	1 199,4	0,1	105,0
Finansdepartementet	24,4	18,0	138,0
Utbildningsdepartementet	143,2	375,1	382,1
Jordbruksdepartementet	428,3	4,7	33,4
Handelsdepartementet	12,0	37,3	117,8
Inrikesdepartementet	693,7	1,4	1 012,1
Civildepartementet	34,0	4,5	15,2
Industridepartementet	120,2	17,8	264,4
Riksdagen och dess verk	0,6	—	—
Summa	3 858,6	546,4	2 255,7

De största beloppen för utestående reservationer och outnyttjade investeringsmedel redovisas inom inrikes-, kommunikations-, utrikes- och utbildningsdepartementens verksamhetsområden i nämnd ordning. Inom inrikesdepartementets verksamhetsområde har Lånefonden för bostadsbyggande ett outnyttjat investeringsbelopp på 705 milj. kronor och de båda anslagen Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa och Särskilda åtgärder för arbetsanpassning reservationer på sammanlagt 611 milj. kronor. De största posterna av denna art inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde avser anslagen Drift av statliga vägar med 517 milj. kronor, Byggande av statliga vägar med 410 milj. kronor och Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator med 188 milj. kronor. Dessa anslag avräknas med hela sina belopp mot automobilskattemedlen.

För utrikesdepartementets verksamhetsområde redovisas de största reservationerna under anslagen Bilateralt utvecklingssamarbete med 672 milj. kronor och Bidrag till internationella biståndsprogram med 379 milj. kronor. Det största beloppet outnyttjade kapitalmedel inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde redovisas för Studiemedelsfonden med 352 milj. kronor. Reservationerna på driftbudgeten är spridda på ett stort antal anslag. Hela anslagsgruppen Högre utbildning och forskning redovisar reservationer på inalles 77 milj. kronor vid utgången av budgetåret 1972/73.

Härutöver må nämnas att på det till jordbruksdepartementets verksamhetsområde hörande anslaget Bidrag till miljövårdande åtgärder

inom industrin redovisas en reservation av 374 milj. kronor. Reservationerna under anslagen till miljövård uppgår totalt till 403 milj. kronor.

Under förslagsanslag och obetecknade anslag redovisas för budgetåret 1972/73 merutgifter till ett sammanlagt belopp av 2 742 milj. kronor och besparingar till ett sammanlagt belopp av 1 209 milj. kronor. Som besparing reglerad över specialbudget redovisas dessutom ett belopp av 20 milj. kronor och som merutgift reglerad över specialbudget ett belopp av 49 milj. kronor. Det förstnämnda beloppet kan antingen läggas till övriga besparingar eller hellre dras ifrån merutgifterna, eftersom det till större delen motsvarar som merutgift upptagen avsättning under det på kommunikationsdepartementets huvudtitel anvisade anslaget Avsättning till statens automobilskattemedelsfond. Med sistnämnda betraktelsesätt skulle merutgifterna begränsas till 2 722 milj. kronor. Det som merutgift över specialbudget redovisade beloppet kan lämpligen dras ifrån besparingarna. Besparingarna skulle härigenom begränsas till 1 160 milj. kronor. Under budgetåret 1971/72 uppgick merutgifterna till 2 953 milj. kronor och besparingarna till 1 326 milj. kronor, om de då redovisade besparingarna och merutgifterna reglerade över specialbudget behandlas på motsvarande sätt som här gjorts för budgetåret 1972/73.

Eftersom utgifterna under obetecknade anslag, vilka till övervägande del utgörs av statliga bidrag till olika ändamål, i regel uppgår till hela de anvisade beloppen, faller inte endast merutgifter utan även besparingar i allt väsentligt på förslagsanslagen.

Fördelningen av besparingar och merutgifter budgetåret 1972/73 under de olika departementens huvudtitlar m. m. framgår av följande tabell (milj. kronor).

Departement m. m.	Merutgift	Besparing
Justitiedepartementet	151	51
Utrikesdepartementet	8	6
Försvarsdepartementet	825	500
Socialdepartementet	712	45
Kommunikationsdepartementet	¹ 25	11
Finansdepartementet	171	211
Utbildningsdepartementet	114	226
Jordbruksdepartementet	¹ 320	25
Handelsdepartementet	11	5
Inrikesdepartementet	225	¹ 64
Civildepartementet	17	6
Industridepartementet	1	6
Riksgäldsfonden	110	—
Övrigt	31	4
Summa	2 722	1 160

¹ Besparing (netto) som regleras över specialbudget har fråndragits.

² Merutgift (netto) som regleras över specialbudget har fråndragits.

Besparing eller merutgift redovisas för snart sagt alla förslagsanslag. Det får också anses vara naturligt att faktiskt redovisade utgifter avviker från de i riksstat och tilläggsstat beräknade beloppen.

Som framgår av tablån har merutgifterna överstigit besparingarna under budgetåret 1972/73 med 1 660 milj. kronor, medan för budgetåret 1971/72 enligt ovan lämnade uppgifter merutgifterna översteg besparingarna med 1 627 milj. kronor.

I efterföljande tablå har sammanställts vissa förslagsanslag för vilka betydande merutgifter redovisas (milj. kronor).

Anslag	Anvisat belopp	Mer- utgift
II B 9 Polisenheter med särskild budget	0,0	71,4
II F 10 Kriminalvårdsenheter med särskild budget	0,0	38,1
IV B 1 Ledning och förbandsverksamhet (arméförband)	1 603,0	127,8
IV B 2 Materielanskaffning (arméförband)	551,0	124,0
IV C 1 Ledning och förbandsverksamhet (marinförband)	522,0	83,8
IV C 2 Materielanskaffning (marinförband)	340,0	64,1
IV D 1 Ledning och förbandsverksamhet (flygvapenförband)	840,0	129,6
IV D 2 Materielanskaffning (flygvapenförband)	816,2	129,0
V B 4 Folkpensioner	9 390,0	221,6
V B 6 Bidrag till sjukförsäkringen	870,0	45,0
V C 1 Allmänna barnbidrag	2 170,0	85,7
V C 3 Bostadstillägg för barnfamiljer m. m.	815,0	52,8
V C 4 Ersättning för bidragsförskott	169,0	52,0
V H 4 Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m.	1 340,0	124,9
VII C 15 Kilometerbeskattning	1,3	24,1
VII D 3 Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl.	500,0	128,6
VIII G 7 Bidrag till studiecirkelverksamhet	165,0	45,8
IX C 3 Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	101,0	109,3
IX H 11 Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.	134,0	188,3
XI B 3 Stöd för lageruppbbyggnad	50,0	63,0
XI B 5 Kontant stöd vid arbetslöshet	371,0	64,2

Automobilskattemedlens specialbudget

Automobilskattemedlens specialbudget utgör numera den enda inom riksstaten kvarstående specialstaten av någon betydelse. Redovisningsformen gör det möjligt att följa i vad mån vissa statsinkomster som direkt härleds ur motorfordonstrafiken, främst fordonsskatt samt bensin- och brännoljeskatt, kommer till användning för väg- och vägtrafikvägsendet eller detta närstående ändamål. De på specialbudgeten uppkommande skillnaderna mellan inkomster och utgifter salderas år från år. Slutbeloppet visar alltså inte årsresultatet utan det slutliga saldoret efter hela den tid under vilken systemet varit i tillämpning.

Inkomster och utgifter som hänför sig till automobilskattemedlens specialbudget redovisas såväl i riksstaten som i budgetredovisningen blandade med övriga poster. Någon särredovisning av medlen förekommer alltså inte. I syfte att möjliggöra en samlad överblick över dessa medel har riksdagens revisorer sedan ett antal år tillbaka i sin berättelse intagit en sammanställning av automobilskattemedlens specialbudget för det senast förflutna budgetåret.

Inkomster och utgifter på automobilskattemedlens specialbudget under budgetåret 1972/73 framgår av följande sammanställning.

Ingående balans den 1/7 1972

Tillgångar:

Reservationer	1 208 503 697: 27	
Fordran på budgetutjämningsfonden	<u>2 754 006 451: 79</u>	3 962 510 149: 06

Inkomster

A. I. 2. a) Fordonsskatt	1 356 777 722: 82	
2. b) Bensin- och brännoljeskatt	2 093 491 182: 44	
A. II. 14. Inkomster vid statens vägverk	2 487 156: 08	
15. Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk	<u>20 797 014: 90</u>	3 473 553 076: 24
		<u>7 436 063 225: 30</u>

Utgifter:

II. JUSTITIEDEPARTEMENTET

B. <i>Polisväsendet</i>		
1 Rikspolisstyrelsen	5 400 000: —	
Polisverket:		
2 Inköp av motorfordon m. m.	20 700 000: —	
3 Underhåll och drift av motorfordon m. m.	33 400 000: —	
Lokala polisorganisationen:		
6 Förvaltningskostnader	247 700 000: —	
7 Utrustning	<u>600 000: —</u>	307 800 000: —

V. SOCIALDEPARTEMENTET

L. <i>Arbetarskydd m. m.</i>		
1 Arbetarskyddsstyrelsen	178 000: —	
2 Yrkesinspektionen	<u>1 282 000: —</u>	1 460 000: —

VI. KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

A. <i>Kommunikationsdepartementet m. m.</i>		
2 Kommittéer m. m.		1 793 875: 75
B. <i>Vägväsendet</i>		
1 Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter	4 393 511: 92	
2 Drift av statliga vägar	847 359 506: 22	
3 Byggande av statliga vägar	<u>706 247 281: 24</u>	

4	Bidrag till drift av kommunala vägar och gator	144 129 988: 79	
5	Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator	323 875 405: 69	
6	Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.	61 056 066: 49	
7	Bidrag till byggande av enskilda vägar	23 111 952: 19	
8	Tjänster till utomstående	10 030 000: —	2 120 203 712: 54
C. Trafiksäkerhet			
Statens trafiksäkerhetsverk:			
1	Förvaltningskostnader	12 966 502: 97	
2	Uppdragsverksamhet	19 317 459: 60	
4	Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägs korsningar	6 500 093: —	
5	Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande	2 200 000: —	
6	Kostnader för nytt bilregister m. m.	48 519 594: 63	89 503 650: 20
E. Institut m. m.			
1	Transportnämnden	1 207 057: 17	
8	Statens väg- och trafikinstitut	5 334 649: 10	
16	Transportforskningsdelegationen	5 986 336: 44	12 528 042: 71
F. Diverse			
2	Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer	14 922 657: 85	
3	Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser	2 725 000: —	17 647 657: 85

VIII. UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

E. Högre utbildning och forskning Universiteten m. m.			
22	Tekniska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal	720 000: —	
24	Chalmers tekniska högskola	580 000: —	1 300 000: —

IX. JORDBRUKSDEPARTEMENTET

B. Jordbrukets rationalisering m. m.			
13	Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringsen	255 608: 70	
	Äldre anslag 1971/72	256 400: —	
15	Kompensation för bensinskatt till rennäringsen	200 000: —	712 008: 70
D. Skogsbruk			
4	Vägbyggnader på skogar i enskild ägo		13 720 804: 56
E. Fiske			
7	Restitution av bensinskatt till fiskerinäringsen		1 103 906: 54

H. Miljövård

8 Stöd till idrotten:

Anläggningsstöd m. m.

8 500 000:—

XI. INRIKESDEPARTEMENTET**B. Arbetsmarknad m. m.**2 Sysselsättningskapande åtgärder
för arbetslösa

502 515 933: 29

4 Särskilda åtgärder för arbets-
anpassning

90 999 721: 47

593 515 654: 76

Summa utgifter3 169 789 313: 61**Utgående balans den 30/6 1973****Tillgångar:**

Reservationer

1 262 904 558: 74

Fordran på budgetutjämningsfonden

3 003 369 352: 95

4 266 273 911: 69

7 436 063 225: 30

Alltsedan budgetåret 1954/55 har ett överskott förelegat på special-budgeten. Överskottet steg under loppet av fem budgetår från 53 till 766 milj. kronor och varierade därefter kring sistnämnda belopp t. o. m. budgetåret 1967/68. För budgetåren 1968/69—1972/73 redovisas en betydande ökning av fondens överskott. Utvecklingen framgår av följande uppställning, i vilken beloppen har avrundats till jämna miljontal kronor.

Budgetår	Reservationer	Överskott	Summa behållning
1954/55	398	53	451
1955/56	511	259	771
1956/57	681	287	968
1957/58	548	588	1 136
1958/59	383	743	1 126
1959/60	365	766	1 131
1960/61	376	747	1 123
1961/62	400	687	1 087
1962/63	509	742	1 251
1963/64	498	828	1 326
1964/65	784	594	1 378
1965/66	916	652	1 568
1966/67	920	718	1 638
1967/68	1 015	807	1 822
1968/69	1 013	1 270	2 283
1969/70	1 039	1 796	2 835
1970/71	990	2 454	3 444
1971/72	1 209	2 754	3 963
1972/73	1 263	3 003	4 266

Under budgetåret 1972/73 har inkomsterna uppgått till 3 474 milj. kronor och utgifterna till 3 170 milj. kronor. Inkomsterna har alltså överstigit utgifterna med 304 milj. kronor. Samtidigt har reservationerna ökat med 54 milj. kronor, varför automobilskattemedlens fordran på budgetutjämningsfonden ökat med 250 milj. kronor. Den 30 juni 1973 utvisar specialbudgeten som följd härav en behållning på 4 266 milj. kronor, varav 1 263 milj. kronor i form av reservationer på anvisade men för sitt ändamål ännu inte utnyttjade anslag samt 3 003 milj. kronor som fordran på budgetutjämningsfonden. Sistnämnda belopp motsvarar alltså vad som vid budgetårets utgång influtit i automobilskattemedel men ännu inte anvisats för vägväsendet och övriga med dessa medel avsedda ändamål.

Att utnyttjade automobilskattemedel är avsedda att framdeles komma vägväsendet till godo innebär inte att någon fondering i egentlig mening förekommer. Det såsom behållning angivna beloppet visar endast specialbudgetens ställning vid budgetårets slut. Det må även anmärkas att utfallet av specialbudgeten inte lämnar något slutligt svar på frågan om automobilbeskattningen är rättvist utformad eller i vad mån vägväsendets krav tillgodoses från statens sida. I den allmänna budgeten förekommer nämligen såväl inkomster som utgifter med betydande belopp, vilka äger nära samband med biltrafiken men likväl inte redovisas över automobilskattemedlens specialbudget.

Övriga specialbudgeter

Utöver automobilskattemedlens specialbudget återstår inom riksstatens ram de båda specialbudgeter som hänger samman med bankinspektionens respektive försäkringsinspektionens verksamhet. Dessa specialbudgeter är i stort sett så konstruerade, att de företag som är underkastade nämnda ämbetsverks tillsyn har att leverera in vissa bidrag, vilka redovisas såsom uppbörd i statens verksamhet på riksstatens inkomstsida och över särskilda avsättningsanslag på finansdepartementets huvudtitel förs över till de fonder som är inrättade för att finansiera hithörande kostnader. Eventuellt uppkommande överskott står kvar på fonderna.

I budgetredovisningen lämnas uppgifter endast om belastningen på nyssnämnda avsättningsanslag, däremot inte om utfallet av själva specialbudgeterna, d. v. s. bankinspektionens och försäkringsinspektionens förvaltningskostnader. Uppgifter härom är intagna i efterföljande båda tabeller.

Bankinspektionens fond budgetåret 1972/73 (1 000-tal kr.)

	Banktillsynens fond	Fondtillsynens fond	Jordbrukskassetillsynens fond	Sparbankstillsynens fond	Summa
Ingående balans	2 754,2	196,6	229,2	1 096,4	4 276,4
Inkomster					
Bidrag till bankinspektionen	1 878,7	331,3	354,8	2 294,3	4 859,1
Summa	4 632,9	527,9	584,0	3 390,7	9 135,5
Utgifter					
Avlöningar	1 775,1	228,5	265,0	1 582,8	3 851,4
Omkostnader	440,2	53,4	94,0	405,1	992,7
Summa utgifter	2 215,3	281,9	359,0	1 987,9	4 844,0
Utgående balans	2 417,6	246,1	225,1	1 402,8	4 291,5
Summa	4 632,9	528,0	584,1	3 390,7	9 135,5

Bankinspektionen har härutöver haft vissa utgifter, redovisade under anslaget Stämpelomkostnader och uppgående till 121,2 milj. kronor. Av detta belopp avser 98,5 milj. kronor avlöningar och 22,7 milj. kronor omkostnader.

Försäkringsinspektionens fond budgetåret 1972/73 (1 000-tal kr.)

Ingående balans		1 465,3
Inkomster		
Bidrag till försäkringsinspektionen		3 093,2
Anslag till understödsföreningsavdelningen		500,0
Uppbördsmedel: försålda publikationer		2,5
	Summa	5 061,0
Utgifter		
Avlöningar		2 843,3
Omkostnader		346,1
Utgående balans		1 871,6
	Summa	5 061,0

Affärsverkens driftstater

För de affärsdrivande verken är redovisningen utformad på sådant sätt, att riksstaten innehåller uppgifter om beräknade rörelseöverskott och planerade investeringar, medan löpande driftinkomster och driftutgifter är upptagna på s. k. driftstater, vilka fastställs utan riksdagens medverkan. Liksom rent administrativa myndigheter tillämpar affärsverken budgetårsredovisning. Ett undantag utgör domänverket, vars rörelse är knuten till kalenderåret.

I det följande lämnas vissa uppgifter om utfallet av affärsverkens driftstater för sistförflutet räkenskapsår.

Postverket

En tabell, utvisande utfallet av postverkets driftstat för budgetåret 1972/73, är införd på s. 27.

Utfallet av postverkets rörelse budgetåret 1972/73 visar en högre intäkts- och en lägre kostnadsnivå än den för budgetåret fastställda driftstaten. Detta har möjliggjorts bl. a. genom intensifierade försäljningsansträngningar och en rad ingripande och målinriktade åtgärder, som vidtagits inom alla led av organisationen för att uppnå effektivitetsförbättringar och begränsa kostnadsstegringarna till de oundvikliga. Vidare blev efterfrågeminskningen efter de allmänna portohöjningarna den 1 oktober 1971 och den 1 juli 1972 mindre än vad som befarades när driftstatsförslaget upprättades.

De totala rörelseintäkterna i postverket ökade under budgetåret med 13,2 procent till 2 966,0 milj. kronor. Rörelsekostnaderna ökade samtidigt med 6,3 procent till 2 755,4 milj. kronor. Årets avskrivningsbehov uppgick till 28,0 milj. kronor. Efter extraordinära poster och bokslutsdispositioner på sammanlagt 61,0 milj. kronor redovisades och inlevererades till statsverket ett överskott på 121,6 milj. kronor. Inklusiv ränta på postbankens statsverklån på 4,8 milj. kronor uppgick årets avkastning därmed till 126,4 milj. kronor.

Postverkets överskott på 121,6 milj. kronor är det största som verket hittills redovisat. Det överstiger med 110 milj. kronor den normala avkastningen på det statskapital som disponeras i den allmänna poströrelsen. Postverket har därför hos regeringen hemställt om att — sedan avdrag gjorts för underskottet på 60,8 milj. kronor för 1971/72 — ca 50 milj. kronor skall få återföras till en portoutjämningsfond. Ett bifall till framställningen skulle göra det möjligt att senarelägga tidpunkten för nästa portohöjning.

Portointäkterna, inklusive avgifterna för befordran av tjänsteförsändelser, utgör 48,5 procent av postverkets totala rörelseintäkter. De ökade under budgetåret med 221,3 milj. kronor till 1 439,9 milj. kronor. Ökningen kan helt hänföras till genomförda portohöjningar. I fasta priser minskade portointäkterna med 1,6 procent.

Personalkostnaderna ökade under budgetåret med 7,6 procent till 1 728,3 milj. kronor och uppgår nu till 80,2 procent av driftkostnaderna. Ökningen beror huvudsakligen på lönehöjningar och på vissa kvarstående effekter av arbetstidsförkortningen. I fasta priser minskade personalkostnaderna något.

Postbankens verksamhet utvecklades tillfredsställande under budgetåret både volymmässigt och ekonomiskt. Bankens inlåning ökade med 9,7 procent eller 1,6 miljarder kronor till 18,1 miljarder kronor vid bud-

Postverkets driftstat budgetåret 1972/73 (milj. kr.)

	Budgerat	Redovisat
<i>Intäkter</i>		
Porton	1 172,7	1 218,8
Tjänstepost	230,0	221,1
Tidningar	138,0	147,0
Transitersättning m. m.	16,4	16,1
Uppdrag åt staten	63,9	71,1
För driftkostnader ianspråktaga ränteintäkter	525,0	504,9
Industrierna	3,2	2,9
Diligenstrafiken	22,6	23,8
Fastighetsförvaltningen m. m.	4,5	5,9
Centralupphandlingen	40,6	38,8
Ersättning från Tidningstjänst AB	4,3	4,8
Vinst vid försäljning av anläggningstillgångar	0,4	0,6
Övriga intäkter	46,7	54,5
Summa intäkter	2 268,3	2 310,3
<i>Kostnader</i>		
<i>Personalkostnader</i>		
Löner m. m.	1 338,6	1 317,1
Övriga avlöningsförmåner	171,9	162,4
Pensioner m. m.	209,6	205,6
Allmän arbetsgivaravgift m. m.	44,3	43,2
<i>Sakkostnader</i>		
Transporter	128,0	126,7
Fastigheter och förhyrda lokaler	96,4	91,2
Inventarier och förbrukningsartiklar	133,9	104,6
Centralupphandlingens inköp för andra myndigheter	34,0	34,1
Avsättning till värdeminskningsskonton för byggnader, fordon m. m. (kapitalmedel)	16,6	16,7
Avsättning till värdeminskningsskonton för inventarier m. m. (driftmedel)	12,4	11,3
Förlust vid försäljning av anläggningstillgångar	—	0,4
Övriga sakkostnader	67,9	70,6
Ränta på statsverkslån, postbanken	3,7	4,8
Summa kostnader	2 257,3	2 188,7
Överskott	11,0	121,6
Inleverans		95,0
Därav		
från föregående budgetår		—
av årets överskott		90,2
ränta på statsverkslån, postbanken		4,8

getårets slut. Därav var 5,9 miljarder kronor inestående på postgirokonton, 1,7 miljarder kronor på personkonton och 10,5 miljarder kronor på konton inom den egentliga sparrörelsen. Postgirot förmedlade under budgetåret 275 miljoner betalningar till ett värde av 1 104 miljarder kronor.

Postverkets investeringar uppgick under budgetåret till 133,8 milj. kronor. Därav svarade postbanken för 78,4 milj. kronor. Huvuddelen av investeringarna, 93,6 milj. kronor, avsåg byggnader och tomter. Från

postverkets dotterbolag, Fastighets AB Certus, inköptes dels den fastighet i centrala Stockholm som inrymmer huvuddelen av postbankens administration, dels en tomt i kvarteret Blåmannen i Stockholm som är avsedd för postgirohusets tillbyggnad. Dessa förvärv svarade tillsammans för 54,3 milj. kronor av investeringsutgifterna.

Under budgetåret togs nya postterminaler för sortering och brevbäring i bruk i Helsingborg och Ystad. Om- och tillbyggnader av posthusen i Borgholm, Landskrona och Norrtälje slutfördes och ett nytt bussgarage i Sollefteå färdigställdes. Arbeten med nya postterminaler startade i Karlstad, Södertälje och Umeå. Dessutom påbörjades uppförandet av ett nytt bangårdspostkontor i Malmö, som beräknas kunna slutföras under hösten 1974.

Avskrivningarna på fastigheter och motorfordon uppgick under budgetåret till 16,8 milj. kronor, varav 0,1 milj. kronor finansierades över riksstaten. Vid försäljning av posthus och garagebyggnader frigjordes 0,5 milj. kronor, motsvarande de försålda fastigheternas bokförda nettovärde. Från det statliga investeringsanslaget lyftes 81,3 milj. kronor, och det förräntningspliktiga statskapitalet vid budgetårets utgång uppgick till 321,1 milj. kronor. Postbankens andel härav utgjorde 153,0 milj. kronor.

Televerket

En tabell, utvisande utfallet av televerkets driftstat för budgetåret 1972/73, är införd på s. 29.

Televerkets expansion har inom flertalet verksamhetsgrenar fortsatt även under budgetåret 1972/73, men ökningstakten har dämpats till följd av det under året rådande konjunkturläget. Under budgetåret 1972/73 beställdes 291 000 nya telefonapparater mot 297 000 under föregående budgetår. Genom att antalet beställda annulleringar samtidigt ökat blev antalet nettobeställningar 149 900 under 1972/73 mot 163 500 under föregående år. Vid budgetårets slut hade antalet telefonapparater i televerkets nät sålunda ökat till 4 906 500, vilket motsvarar 603 telefonapparater per 1 000 invånare och innebär att Sverige fortfarande har den största telefontätheten i världen näst efter USA.

Antalet flyttningar av befintliga telefonapparater ökar alltså starkt och utgjorde under budgetåret 1972/73 567 200 (543 700 föregående år).

Den inländska telefontrafiken är fullständigt automatiserad, medan telefontrafiken till utlandet till ca 90 procent kunde kopplas automatiskt vid utgången av budgetåret 1972/73. Det totala antalet markeringar på telefonabonnenternas samtalsmätare ökade jämfört med föregående budgetår med knappt 1 procent till ca 16,0 miljarder. Telefontrafiken till utlandet ökade med 14 procent, vilket innebär en ungefär oförändrad ökningstakt jämfört med föregående år.

Telextrafiken ökade med ca 11 procent medan antalet inländska tele-

gram minskade med 21 procent. Även antalet telegram till utlandet minskade starkt eller med 9 procent. Trots olika rationaliseringsåtgärder och en successiv anpassning till den minskande telegramtrafiken har telegrafväsendet i Sverige — liksom i flertalet andra välutvecklade teleländer — under en följd av år lämnat ett ekonomiskt underskott. Inom televerket pågår utredning om möjligheterna att göra verksamheten lönsam.

Televerkets driftstat budgetåret 1972/73 (milj. kr.)

	Budgeterat	Redovisat ¹
<i>Intäkter</i>		
Telefon	3 152,8	3 306,6
Telegraf	62,3	65,6
Telex	62,8	78,5
Rundradio	155,0	149,6
Övrig radio	21,9	19,5
Övriga rörelseintäkter	63,6	157,1
Ränteintäkter	0,2	1,6
Extraordinära intäkter	12,8	37,2
Summa intäkter	3 531,4	3 815,7
<i>Kostnader</i>		
Rörelsekostnader ^a	2 455,4	2 351,6
Räntekostnader	53,7	37,9
Extraordinära kostnader	18,5	31,3
Avsättning till värdeminskningsskonton		
Teleanläggningar m. m.	782,2	895,0
Rundradioanläggningar	35,6	38,2
Summa kostnader	3 345,4	3 354,0
Bokslutsdispositioner	—	—166,7
<i>Överskott</i>	186,0	295,0
Inleverans		193,0
Därav		
från föregående budgetår		17,4
av årets överskott		175,6

¹ Televerket tillämpar fr. o. m. budgetåret 1972/73 ett nytt budget- och redovisningssystem. Viss anpassning av redovisningen har dessutom gjorts i enlighet med god redovisningssed. Utfallet för budgetåret 1972/73 redovisas med anledning härav efter delvis nya principer, innebärande bl. a. att bruttoredovisning tillämpats för vissa tidigare nettoredovisade poster, att s. k. anläggningsbidrag nu tagits med bland rörelseintäkterna och även ingår i avskrivningarna samt att en mer omfattande periodisering av rörelseintäkter än tidigare genomförts.

Då nämnda förändringar vidtagits i sin helhet först i samband med bokslutsarbetet under sensommaren och hösten 1973, har hänsyn ej kunnat tas till dem vid utarbetande av driftstat för budgetåret 1972/73. Denna driftstat är därför uttryckt i "gamla" termer, vilket medför att direkt jämförelse mellan driftstat och utfall ej är möjlig.

² I televerkets driftstat tas sedan budgetåret 1972/73 endast de samlade rörelsekostnaderna upp utan någon specificering på delposter. Anledningen härtill är att televerket internt budgeterar de samlade utgifterna uppdelade på utgiftslag för verksamheten inklusive anläggningsverksamheten.

Det redovisade resultatet för budgetåret 1972/73 blev 295,0 milj. kronor för *televerket*, vilket innebär 12,94 procents förräntning av det under budgetåret i medeltal disponerade lånemedelskapitalet. Statens räntekostnader för i televerket investerade lånemedel har beräknats till 159,6 milj. kronor. Under föregående år var överskottet 210,0 milj. kronor och förräntningen 9,08 procent.

Intäktsidan har bl. a. påverkats av den av Kungl. Maj:t beslutade höjningen av markeringsavgiften för automatiska telefonsamtal från 13 till 14 öre den 1 oktober 1972. Vissa taxereduceringar har gjorts genom att markeringsintervallen förlängts för samtal med centralorten inom egen kommun. De redovisade intäkterna översteg väsentligt de budgeterade, vilket till en del förklaras av ändrade periodiseringar m. m. i samband med bokslutet. Detta hade inte förutsetts vid utarbetandet av driftstaten (se not under tabellen).

Kostnadssidans utfall blev lägre än förväntat, vilket torde förklaras av bl. a. den besparingskampanj som bedrivits inom televerket och den genomgripande aktivering av ekonomifunktionen som gjorts på grundval av ett nytt budgetsystem och en utökad ekonomiutbildning. Dessutom har personalomsättningen varit låg och rekryteringsstopp i princip rått sedan våren 1972.

Televerkets investeringsram, som ursprungligen fastställdes till 711,0 milj. kronor, höjdes sedermera genom tidigareläggningar av olika anläggningsarbeten i sysselsättningsfrämjande syfte till 735,4 milj. kronor. Av detta belopp användes 85,2 milj. kronor till inköp och byggande av fastigheter (för telefonstationer, arbetscentraler, förrådsanläggningar m. m.), 642,7 milj. kronor till telefon- och fjärrskriftsanläggningar, 0,5 milj. kronor till aktieköp och 7,0 milj. kronor till försvarsberedskapsanläggningar.

I *rundradioanläggningar* investerades 38,2 milj. kronor, varav i televisionradioanläggningar 33,8 milj. kronor och i ljudradioanläggningar 4,4 milj. kronor. Rundradioinvesteringarna finansieras med allmänna mottagaravgifter liksom Sveriges Radios och televerkets kostnader för produktion av program respektive distribution av programmen. För rundradioverksamheten redovisas budgetåret 1972/73 ett överskott av 60,3 milj. kronor, varigenom rundradioverksamhetens balanserade överskottsmedel per den 30 juni 1973 ökade till 277,5 milj. kronor.

Statens järnvägar

En tabell, utvisande utfallet av statens järnvägars driftstat för budgetåret 1972/73, är införd på s. 31.

Utvecklingen av statens järnvägars trafik under budgetåret 1972/73 har präglats av den begynnande återhämtningen av konjunkturen. Uppgången blev dock långsammare än vad som hade förutsatts i driftstaten,

vilket medförde att såväl intäkter som kostnader blev drygt 30 milj. kronor lägre än budgeterade belopp. Det redovisade resultatet blev härigenom i stort sett detsamma som det budgeterade. Vid dessa jämförelser har de budgeterade intäkterna uppjusterats med hänsyn till den höjda taxenivån i godstrafik den 1 oktober 1972.

I jämförelse med föregående budgetår ökade intäkterna med 168,8 milj. kronor eller 6 procent. Intäktsökningen, som huvudsakligen hänförde sig till godstrafiken (+ 149,9 milj. kronor), var mer än tre gånger så stor som kostnadsökningen. Persontrafikintäkterna minskade med 11,4 milj. kronor. Härvid bör dock beaktas dels att färjeleden Malmö—Travemünde överläts till Svenska Rederi AB Öresund den 1 januari 1972 och Roslagsbanan till AB Storstockholms Lokaltrafik (SL) den 1 maj 1972, dels att intäkterna för budgetåret 1972/73 minskade på grund av slutreglering av tidigare samtrafikavtal med Trafik AB Grängesberg-Oxelösunds järnvägar (TGOJ). Om hänsyn tas till dessa omständigheter, visade även persontrafiken intäktsökning för budgetåret 1972/73.

Kostnaderna ökade med 53,9 milj. kronor (2 procent) mellan budgetåren 1971/72 och 1972/73, trots att arbetstidsförkortningen den 1 januari 1972 även under budgetåret 1972/73 bidrog till förändringen av kostnadsnivån. Ca 85 procent av kostnadsökningen avsåg personal och arbetsgivaravgifter. Personalkostnadernas stegring (2 procent) dämpades

Statens järnvägars driftstat budgetåret 1972/73 (milj. kr.)

	Budgeterat ¹	Redovisat
<i>Intäkter</i>		
Järnvägs-, färje- och busstrafik		
Gods- och posttrafik	1 604,0	1 581,7
Persontrafik	833,2	817,5
Ersättning för drift av olönsamma järnvägs- linjer m. m.	322,0	322,0
Övriga rörelsegrenar	24,1	23,3
Diverse intäkter	50,5	57,7
Summa intäkter	2 833,8	2 802,2
<i>Kostnader</i>		
<i>Personalkostnader</i>		
Löner m. m.	1 616,9	1 605,9
Pensioner m. m.	395,9	400,7
Övriga personalkostnader	85,4	87,6
<i>Sakkostnader</i>		
Planenliga avskrivningar	251,5	250,9
Övriga sakkostnader	447,4	418,1
Summa kostnader	2 797,1	2 763,2
<i>Resultat före bokslutsdispositioner</i>	36,7	39,0
Bokslutsdispositioner	—	—
Nettoresultat	36,7	39,0

¹ Efter justering av intäkterna till taxenivån i november 1972.

av att personalantalet för drift och underhåll minskade med i genomsnitt 1 610 personer (3,9 procent), varav en minskning av ca 250 personer berodde på ovannämnda överlåtelser. Om personalantalet hade varit detsamma som föregående budgetår, skulle personalkostnaderna ha blivit 130 milj. kronor högre. Ökningen inskränkte sig därför till 45,9 milj. kronor. De planliga avskrivningarna minskade med 2,7 milj. kronor som följd av att vissa äldre anläggningstillgångar med numera begränsad användbarhet skrivits ned. Enligt Kungl. Maj:ts beslut har statskapitalet skrivits ned med motsvarande belopp.

Resultatet för budgetåret 1972/73 efter planliga avskrivningar blev ett överskott om 39,0 milj. kronor. Det motsvarar 2,2 procents ränta på det förräntningspliktiga statskapitalet. Överskottet har jämte 59,5 milj. kronor av tidigare avsatta pensionsmedel disponerats för utbetalning av pensionsutgifter som ej belastar resultaträkningen. I denna ingår enligt Kungl. Maj:ts beslut fr. o. m. budgetåret 1971/72 endast försäkringstekniskt beräknade pensionskostnader.

Statens järnvägars investeringar uppgick under budgetåret till 370,0 milj. kronor, vilket innebär en ökning från föregående budgetår med 8,3 milj. kronor. Av investeringsmedlen användes 163,1 milj. kronor för fasta anläggningar (bangårdar, spåröverbyggnader, fjärrblockering m. m.), 157,7 milj. kronor för lok och vagnar, 19,7 milj. kronor för färjor, 4,2 milj. kronor för bussar samt 13,9 milj. kronor för investeringsinventarier (arbetsmaskiner, transportredskap, container etc.) och försvarsberedskap m. m.

Luftfartsverket

En tabell, utvisande utfallet av luftfartsverkets driftstat för budgetåret 1972/73, är införd på s. 33.

Luftfartsverkets intäkter under budgetåret 1972/73 uppgick till 177,7 milj. kronor, innebärande 20,7 milj. kronor eller 13 procent mer än föregående budgetår. Ökningen berodde i stor utsträckning på att flera typer av avgifter höjdes under 1971/72 och att de var i kraft under hela budgetåret 1972/73.

Några generella höjningar av trafikavgifterna har inte ägt rum under verksamhetsåret. Emellertid genomförde Kungl. Maj:t en omstrukturering av passageraravgifterna fr. o. m. den 1 maj 1973, innebärande en höjning av utrikes passageraravgift från 23 kronor till 30 kronor och en sänkning av inrikes passageraravgift från 11 kronor 50 öre till 4 kronor. Passagerarfrekvensen såväl i inländsk som i utländsk linjefart var i stort sett oförändrad i jämförelse med budgetåret 1971/72. Antal passagerare i utrikes chartertrafik ökade däremot med 13 procent. Landningsfrekvensen, jämförd med föregående budgetår, minskade i inländsk trafik med 2 procent och i utländsk trafik med 4 procent, medan antalet landningar i utrikes chartertrafik ökade med drygt 11 procent.

Luftfartsverkets driftstat budgetåret 1972/73 (milj. kr.)

	Budgeterat	Redovisat
<i>Intäkter</i>		
Flygplatserna		
Trafikintäkter:		
Landningsavgifter	48,9	49,1
Passageraravgifter	60,9	59,2
Stationstjänstavgifter	17,2	18,1
Hangar- och parkeringsavgifter	1,3	1,6
Övriga intäkter	39,8	42,2
Centralförvaltningen, exkl. luftfartsinspektionen	1,6	2,5
Luftfartsinspektionens avgifter	4,2	3,9
Extraordinär intäkt	—	1,2
Summa intäkter	173,9	177,7
<i>Kostnader</i>		
Ledning och gemensamt	1,8	1,6
Driftavdelningen		
Centralt	17,8	21,7
Flygplatserna		
Ledning och gemensamt	4,0	5,0
Avskrivning	16,2	19,7
Flygsäkerhetstjänst	37,8	38,2
Markttjänst	30,8	34,6
Stationstjänst	11,0	12,1
Ersättning till kommunerna (ränta)	4,8	3,2
Ekonomiavdelningen	2,6	2,7
Administrativa avdelningen	17,6	7,4
Luftfartsinspektionen	5,5	6,4
Summa kostnader	149,9	152,6
<i>Överskott</i>	24,0	25,1

Utgifterna under budgetåret 1972/73 översteg utgifterna under nästföregående budgetår med 14,8 milj. kronor. Utgifter för löner inkl. sociala kostnader uppgick under budgetåret till sammanlagt 72,4 milj. kronor, vilket var 8,7 milj. kronor mer än budgetåret 1971/72 och motsvarar en ökning med 14 procent. De planenliga avskrivningarna ökade med 0,5 milj. kronor till 15,4 milj. kronor. Härutöver har extra avskrivningar på 3 milj. kronor bokförts avseende mark, flygfältsanläggningar m. m. på Bulltofta flygplats.

Investeringarna under budgetåret 1972/73 uppgick till totalt 105,7 milj. kronor, varav luftfartsverkets del utgjorde 77,3 milj. kronor och kommunernas del 28,4 milj. kronor. Av verkets investeringsutgifter hänförde sig 41,1 milj. kronor till den nya flygplatsen Sturup, vilken togs i drift den 1 december 1972. På Arlanda flygplats uppgick de totala investeringarna till 28 milj. kronor, varav 13,1 milj. kronor avsåg en ny charterhall, vilken togs i bruk den 15 maj 1973.

Det av luftfartsverket disponerade statskapitalet uppgick den 30 juni 1973 till 374,8 milj. kronor.

Luftfartsverkets överskott för budgetåret 1972/73 uppgick till 25,1 milj. kronor, vilket belopp översteg förräntningskravet med 1,7 milj.

kronor. Röntan har enligt givna direktiv beräknats efter 7 procent. Årets överskott innebär att luftfartsverket helt kompenserat den bristande förräntningen om 1,2 milj. kronor under föregående budgetår och dessutom kunnat lämna en öfverförräntning av 0,5 milj. kronor.

Förenade fabriksverken

Förenade fabriksverken (FFV) svarar för utveckling, tillverkning, försäljning och underhåll av försvarsmateriel, utveckling, tillverkning och försäljning av civila verkstadsprodukter samt tvätterirörelse. Dessutom förekommer försäljning av övertalig och kasserad materiel för statens och andras räkning. Verksamheten bedrivs vid fabriker, verkstäder, tvätterier och försäljningsställen på olika platser i landet. Den centrala ledningen är förlagd till Eskilstuna.

Den framtida inriktningen av verksamheten vid FFV är föremål för en genom chefen för industridepartementet tillsatt särskild utredning, vars betänkande beräknas föreligga våren 1974. Utredningen genomför bl. a. en analys av den framtida efterfrågan på materiel och tjänster från försvaret inom FFV:s kompetensområde jämte möjligheterna till export av försvarsmateriel samt kartlägger förutsättningarna för tillverkning av civila produkter. En bedömning av den framtida lönsamheten skall göras, varvid utgångspunkten är att verksamheten på lång sikt skall ge tillfredsställande förräntning.

En tabell utvisande utfallet av FFV:s driftstat för budgetåret 1972/73 är införd på s. 36.

De totala intäkterna vid FFV, omfattande extern fakturering jämte diverse andra intäkter, uppgick under budgetåret 1972/73 till ca 698,0 milj. kronor mot 719,7 milj. kronor föregående budgetår, vilket innebär en minskning med 3 procent¹. Minskningen är emellertid skenbar, beroende på att i 1971/72 års summa ingår försäljningen av kryssaren Göta Lejon med ett engångsbelopp. I driftstaten redovisas faktureringen i huvudsak uppdelad på kundkategorier. Om faktureringen budgetåret 1972/73 i stället fördelas efter produktslag och verksamhetsområden, hänför sig 496,2 milj. kronor till försvarsmateriel, innebärande en ökning med 5 procent sedan korrigerig gjorts för nyssnämnda försäljning. Ökningen hänför sig till de tillverkande enheterna, medan för underhållsverksamheten en förutsedd minskning med ca 4 procent ägt rum. Av resterande fakturering hänför sig 126,9 milj. kronor till tvätteriverksamheten, innebärande en ökning med nära 7 procent samt 74,9 milj. kronor till civil produktion, försäljning av överskottsmateriel och diverse intäkter. Av totalfaktureringen avser 57,1 milj. kronor exportleveranser av i huvudsak försvarsmateriel och i någon omfattning civila produkter.

Den totala orderingången ökade under budgetåret 1972/73 med 10

¹ *Anm.* Överskottsförsäljningens kommissionsförsäljning ingår ej i driftstaten.

procent till 691 milj. kronor. Härav avsåg 532 milj. kronor försvarsmateriel, 33 milj. kronor civila produkter och återstoden i huvudsak tvätteriverksamheten. Exportandelen utgjorde totalt ca 75 milj. kronor, vilket innebär en ökning med drygt 37 milj. kronor. Den ineliggande orderstocken representerade vid budgetårets utgång ett värde av ca 700 milj. kronor, d. v. s. en ökning med 16 procent.

Konsekvenserna på försvarsmaterielsidan av 1972 års försvarsbeslut kunde under budgetåret 1972/73 inte överblickas i detalj. Den del av verksamheten som omfattar underhåll av försvarsmateriel har dock fått vidkännas än lägre orderingång än vad som beräknats. Genom särskilda beställningar från försvarets materielverk, vilka finansierats med AMS-medel, kunde orderbortfallet kompenseras och personalreduceringar undvikas. På längre sikt torde försvarsbeslutet medföra en minskad orderingång från svenska försvaret, vilket berör hela försvarsmaterielområdet. För att motverka en sådan utveckling har under året en intensifiering av exportansträngningarna påbörjats. Vidare har, liksom under de närmast föregående åren, ansträngningarna inriktats på att finna nya verksamhetsområden med god tillväxttakt.

På personalsidan har konsekvenserna av 1972 års försvarsbeslut ej helt kunnat överblickas. Under budgetåret 1972/73 minskade personalen med drygt 100 personer genom i huvudsak naturlig avgång. Även under budgetåret 1973/74 kommer personalreduceringar att bli nödvändiga. Genomsnittliga antalet anställda utgjorde 8 242, varav 5 195 R-tjänstemän och 3 047 L-tjänstemän. Den fr. o. m. den 1 januari 1972 genomförda reformen, som innebar att den tidigare kollektivanställda personalen erhöll tjänstemannaställning, har i sin helhet påverkat verksamheten under budgetåret 1972/73, vilket bl. a. resulterat i relativt sett högre lönekostnader, som inte kunnat kompenseras med ökad produktivitet eller högre priser. I löner och ersättningar har utbetalts till styrelse och företagsledning 0,9 milj. kronor, till R-tjänstemän 151,6 milj. kronor, till L-tjänstemän 119,0 milj. kronor eller sammanlagt 271,5 milj. kronor. Motsvarande summa för budgetåret 1971/72 uppgick till 274,8 milj. kronor. Pensioner, ATP-avgifter och andra sociala avgifter belastade verksamheten med ca 62,5 milj. kronor mot 54,6 milj. kronor förra budgetåret.

Försök med ökat medinflytande för de anställda har bedrivits i samarbete med personalorganisationerna. Utbildningsverksamheten har under budgetåret 1972/73 inriktats mot chefsträning, arbetsledareutbildning och utbildning av nämndledamöter i företagsekonomiska frågor. Utbildning av personal, föranledd av nödvändiga interna omplaceringar, har också bedrivits.

I syfte att förbättra personalplaneringssystemen pågår en utbyggnad av de personaladministrativa rutinerna. På det ekonomiskt administrativa området har påbörjats aktiviteter för att förbättra möjligheterna till överblick och styrning av verksamheten. Exempel på sådana aktiviteter

Förenade fabriksverkens driftstat budgetåret 1972/73 (milj. kr.)

	Budgeterat	Redovisat
<i>Intäkter</i>		
Fakturering		
Svenska beställare		
Försvarsbeställningar	454,3	389,7
Civila beställningar	50,3	60,3
Tvätteriverksamheten	135,9	126,9
Utländska beställare	50,7	57,1
Intäkter vid försäljning av överskottsmateriel	21,9	16,6
Diverse intäkter	12,0	14,9
Särskilda uppördsmedel	-24,5	-33,0
Summa intäkter	700,6	632,5
<i>Kostnader</i>		
Gemensamma driftkostnader	66,2	70,3
Vissa kostnader för försöks- och utvecklings- arbeten m. m.	14,4	13,9
Driftkostnader vid fabriker		
Avlöningar	214,6	195,2
Material	144,0	164,9
Diverse driftkostnader	96,0	73,3
Avsättning till värdeminskningskonto	8,4	10,0
Driftkostnader vid tvätterier		
Avlöningar	71,7	64,9
Material	8,8	7,4
Diverse driftkostnader	26,5	22,2
Avsättning till värdeminskningskonto	7,3	8,3
Kostnader vid försäljning av överskottsmateriel	20,6	16,3
Driftkostnader vid vissa försvarets materielverk tillhöriga anläggningar för krigstillverkning	0,4	0,8
Summa kostnader	678,9	647,5
Överskott	21,7	-15,0

är införandet av delvis nya principer för lönsamhetskalkylering. Dessutom har påbörjats en översyn av redovisningssystemet. Vidare har en serie av system och rutiner förts över till automatisk databehandling. Ett program för ekonomisk-administrativ utveckling har framlagts med syfte att förbättra och förenkla redan existerande system och rutiner samt att inom vissa områden förbättra företagets möjligheter till planering och kontroll.

Produktionskapaciteten hos maskiner och anläggningar har i flertalet fall överstigit efterfrågan. Flera av FFV:s tillverkningsenheter har ursprungligen dimensionerats för en högre leveransvolym. Viss överkapacitet finns även inom tvätterisektorn. Insatser för att förbättra produktionsekonomin i olika avscenden har därför varit nödvändiga. Förutom att stor restriktivitet iakttagits vid nyanskaffningar har orationell produktionsutrustning gallrats bort. Restriktivitet på investeringsidan har även iakttagits till följd av den tidigare omnämnda FFV-utredningen, och investeringsprogrammet har huvudsakligen omfattat ett fullföljande av tidigare påbörjade eller från rationaliserings-, miljö- och säker-

hetssynpunkter nödvändiga åtgärder. Investeringarna uppgick till 35 milj. kronor, varav 16 milj. kronor i maskiner och 19 milj. kronor i fastigheter.

Produktutvecklingsarbetet har till största delen finansierats genom egna medel och i mindre omfattning genom betalda utvecklingsuppdrag. Inträngande analyser av de behov som föreligger på olika marknader har i förening med kunskap om de tekniska möjligheterna varit vägledande för såväl arbetet i stort som produktval. Arbetet har emellertid i likhet med tidigare år inriktats mot de produktområden inom vilka FFV av tradition har etablerat kunskap. Tidigare påbörjat arbete med ett effektivare produktplaneringssystem har fortsatt. Försvarsmaterielutvecklingen har inriktats mot alltmer komplicerade system på grundval av specifikationer som i allt väsentligt svarar mot svenska försvarets behov. Konkret har utvecklingsarbetet berört i huvudsak pansarvärnssystem, artilleriammunition, tändrör, diverse flygmateriel, torpeder och verkanssystem för robotar och bomber. Det civila utvecklingsarbetet har liksom tidigare dominerats av Stirlingprojektet. För finansiering härav har under budgetåret 1972/73 erhållits ett anslag på 4,4 milj. kronor från kapitalbudgeten.

Under inverkan av kostnadshöjningar, framför allt i vad avser personalkostnader, samt kapacitetsförluster har rörelseresultatet efter avskrivningar försämrats med 3,6 milj. kronor till 12,1 milj. kronor. Detta rörelseöverskott är helt otillfredsställande. Verksamheten har härutöver belastats med ett negativt räntenetto och med extraordinära kostnader m. m. om sammanlagt 27,1 milj. kronor, varigenom det totala resultatet för budgetåret 1972/73 utgör en förlust på 15,0 milj. kronor. I de extraordinära kostnaderna ingår huvudsakligen lagernedskrivningar och vissa avvecklingskostnader.

Statens vattenfallsverk

En tabell, utvisande utfallet av statens vattenfallsverks driftstat för budgetåret 1972/73, är införd på s. 38.

De redovisade rörelseintäkterna under budgetåret 1972/73 översteg 1971/72 års rörelseintäkter med 139,2 milj. kronor och de budgeterade rörelseintäkterna med 0,8 milj. kronor. I jämförelse med budgetåret 1971/72 ökade kraftförsäljningen volymmässigt med ca 8 procent, medan den värdemässiga ökningen uppgick till ca 10 procent. Priserna steg beroende på högre indextillägg på de fasta kraftavgifterna.

Drift- och underhållskostnaderna översteg de budgeterade med 17,5 milj. kronor. Orsakerna till kostnadsökningen var bl. a. att året i högre grad än som beräknats belastades med kostnader i samband med om- och tillbyggnader av idrifttagna anläggningar. Vidare bidrog eftersläpande åtgärder efter haverier i Stenungsund och reparation av den ska-

dade Konti-Skankabeln till att budgeterade kostnader överskreds. I jämförelse med budgetåret 1971/72 ökade kostnaderna med 44,6 milj. kronor. Utöver nämnda särskilda kostnader berodde ökningen bl. a. på uppbyggnaden av driftorganisationen i Ringhals.

Kostnader för bränsle och inköpt kraft minskade med 40,2 milj. kronor i jämförelse med budgetåret 1971/72 och understeg de budgeterade kostnaderna med 50,5 milj. kronor. Såväl den egna värmekraftproduktionen som inköpen av tillfällig kraft var volymmässigt lägre än föregående år på grund av god tillgång på egen vattenkraft. Även genomsnittspriserna var lägre.

Kostnader för projektering, utveckling och standardisering ökade i jämförelse med budgetåret 1971/72 med 37,3 milj. kronor och översteg budgeterade kostnader med 28,1 milj. kronor. Bland kostnaderna ingick ca 30 milj. kronor av engångskaraktär, avseende projekterings- och utvecklingsinsatser för kärnkraftsutbyggnader.

Avskrivningarna var 20,2 milj. kronor högre än budgeterade belopp, främst beroende på kostnadsökningar under året som påverkat avskrivningsunderlagets nuanskaffningskostnad.

I samband med bildande av Forsmarks Kraftgrupp AB uppkom finansiella och extraordinära intäkter utöver budgeterade om sammanlagt ca 17 milj. kronor, avseende gottgörelse i form av räntor m. m. för tidigare av verket förskottade kostnader.

Efter skatter, som uppgick till 23,0 milj. kronor, redovisades ett nettoöverskott om 492,2 milj. kronor, vilket understeg budgeterat överskott med 6,8 milj. kronor men var 73,8 milj. kronor högre än överskottet för budgetåret 1971/72. Nettoöverskottet för budgetåret 1972/73 motsvarade 7,2 procents förräntning av i medeltal disponerat kapital. Det fastställda förräntningskravet för året var 7,0 procent.

Statens vattenfallsverks driftstat budgetåret 1972/73 (milj. kr.)

	Budgeterat	Redovisat
Rörelseintäkter	1 564,6	1 565,4
Driftkostnader	-662,3	-657,8
Rörelseresultat före avskrivningar	902,3	907,6
Avskrivningar	-382,8	-403,0
Rörelseresultat	519,5	504,6
Finansiella intäkter	11,4	16,0
Finansiella kostnader	- 10,9	- 12,7
Realisationsvinster	—	1,4
Övriga extraordinära intäkter	—	12,3
Pensionsutgifter utöver pensionskostnader	—	- 2,4
Bokslutsdispositioner:		
Förändring av lagerreserv	—	- 4,0
Resultat före skatter	520,0	515,2
Kommunalskatt	- 21,0	- 23,0
Årets överskott	499,0	492,2

Statens vattenfallsverks rörelse är uppdelad på en kraftverksdel och en kanalverksdel. Den senare är finansiellt sett obetydlig jämförd med den förra. Så utgjorde t. ex. kanalverksintäkterna endast 0,7 procent av verkets totala rörelseintäkter. Medan kraftverkssidan uppvisade ett totalt överskott på 493,2 milj. kronor, redovisade kanalverkssidan ett underskott på 1,0 milj. kronor.

Domänverket

En tabell, utvisande utfallet av domänverkets driftstat för kalenderåret 1972, är införd på s. 40.

Domänverkets huvuduppgift är att driva skogsbruk och därmed sammanhängande verksamhet samt att förvalta den fasta egendom och de tillgångar som hör till domänverkets fond. Därutöver förvaltar och utövar domänverket tillsyn över vissa andra allmänna skogar.

Domänverkets mål och företagspolitik har närmare presenterats i en ekonomisk femårsplan för 1970—1974. Kungl. Maj:t har för perioden 1970—1974 på grundval av domänverkets ekonomiska femårsplan fastställt ett avkastningskrav på 23 milj. kronor per år.

Domänverkets virkesförsäljning under år 1972 uppgick till 8,5 milj. skogskubikmeter mot 8,6 under år 1971. Försäljningen av upparbetat virke uppgick till 7,9 milj. skogskubikmeter eller samma kvantitet som under år 1971. Försäljningen av rotstående skog minskade i förhållande till år 1971 med 17 procent till 0,6 milj. skogskubikmeter.

Domänverkets omsättning för år 1972 uppgick till 519,0 milj. kronor eller en minskning med ca 2 procent från föregående år. Främst på grund av de för säsongen 1971—1972 sänkta virkespriserna gav verksamhetsåret 1972 sämre resultat än föregående år.

Rörelseresultatet efter avskrivningar och före räntenetto slutade på 24,7 milj. kronor mot 49,2 milj. kronor för år 1971. Sedan ett räntenetto på 0,1 milj. kronor tillförts rörelseresultatet och sedan extraordinära poster med 1,0 milj. kronor, dispositioner (nedskrivning av lager och osäkra fordringar) med 1,1 milj. kronor och skatter med 10,5 milj. kronor påförts verksamheten, uppstod en nettovinst för år 1972 på 14,4 milj. kronor mot 28,2 milj. kronor för år 1971. Till statsverket har under året planerligt inlevererats 23 milj. kronor, varvid från tidigare år reserverade vinstmedel utnyttjats.

Årets investeringar i maskiner, vägar och byggnader uppgick till 61,6 milj. kronor (51,3 milj. kronor föregående år). Huvudparten av investeringarna eller 54,0 milj. kronor utgjordes av maskiner och inventarier.

För kalenderåret 1973 väntas ett bättre resultat än för år 1972. Under leveranssäsongen 1973—1974 kommer de kraftigt ökade marknadspriserna för trävaror och i viss mån även för papper och massa att medföra högre intäkter för domänverket som råvaruproducent.

Domänverkets driftstat kalenderåret 1972 (milj. kr.)

	Budgeterat	Redovisat
Virkesrörelsen		
Försäljning	465,3	471,2
Avverkningskostnader m. m.	— 242,0	— 254,8
	223,3	216,4
Skogsvårdsåtgärder, plantskolor m. m.	— 40,0	— 40,4
Övriga driftkostnader	— 8,0	— 8,1
Nyttjanderätter		
Intäkter	39,0	41,7
Kostnader	— 11,0	— 11,6
Övriga verksamheter		
Intäkter } Kostnader }	4,0	6,1
Förvaltning och administration	— 138,5	— 139,9
Rörelseresultat före avskrivningar	68,8	64,2
Avskrivningar		
Vägar	— 4,7	— 4,5
Byggnader	— 6,2	— 4,8
Maskiner, inventarier	— 33,4	— 30,2
Rörelseresultat efter avskrivningar	24,5	24,7
Finansiella intäkter och kostnader		
Ränteintäkter och aktieutdelning	3,5	5,8
Avgår i räntekostnader	— 3,0	— 5,7
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader	25,0	24,8
Extraordinära kostnader		— 1,0
Resultat före bokslutsdispositioner	25,0	23,8
Bokslutsdispositioner		— 1,1
Resultat före skatt	25,0	24,9
Kommunala skatter	12,0	10,5
Årets vinst	13,0	14,4
Inleverans för år 1972		22,7

SKATTEUPPBÖRDEN

Från riksskatteverket har revisorerna erhållit en redogörelse för dels den ordinarie uppbörden av preliminär skatt under uppbördsåret 1972—73 (tabell 1), dels den ordinarie uppbörden av kvarstående skatt under uppbördsåret 1973—74 (tabell 2). Från ämbetsverket har även erhållits uppgifter om den slutliga, kvarstående och överskjutande skatten för beskattningsåret 1972 (tabell 1). Vidare har revisorerna från dåvarande exekutionsväsendets organisationsnämnd mottagit vissa redogörelser för resultatet av restindrivningen t. o. m. utgången av år 1972 i fråga om särskilt uppdebiterad A-skatt, preliminär B-skatt, kvarstående skatt, särskilt uppdebiterad preliminär allmän varuskatt, mervärdeskatt, arbetsgivaravgifter och bötesmedel. Av redogörelserna framgår såväl det ackumulerade som, med undantag av bötesmedel, det årliga resultatet. Slutligen omfattar redogörelserna summariska sammanställningar av alla skatter och allmänna avgifter samt bötesmedel som under år 1972 redovisats till länsstyrelserna i utmätningsmännens månadsräkningar.

Såsom de överlämnade redogörelserna utvisar inflöt under uppbörds-terminerna uppbördsåret 1972—73 preliminärskatt med ett sammanlagt belopp av 46 439 milj. kronor, varav 40 478 milj. kronor såsom A-skatt (87 procent) och 5 961 milj. kronor såsom B-skatt (13 procent). I jämförelse med närmast föregående uppbördsår har A-skattens andel av den totala preliminärskatteuppbörden ökat med en procent. I förhållande till senast förflutna uppbördsår har den totalt influtna preliminärskatten ökat med 5 822 milj. kronor. Av ökningen hänför sig 5 524 milj. kronor till A-skatt och 298 milj. kronor till B-skatt.

Av den debiterade B-skatten, 6 171 milj. kronor, inflöt i rätt tid med bortseende från verkställda överbetalningar 5 838 milj. kronor (95 procent). Närmast föregående uppbördsår, då den debiterade B-skatten uppgick till 5 863 milj. kronor, inflöt i rätt tid 5 557 milj. kronor (95 procent).

För att en fullständig bild av preliminärskatteuppbörden skall erhållas, måste till de belopp som influtit under uppbördsterminerna läggas de fyllnadsinbetalningar av preliminärskatt som verkställts efter uppbördsårets utgång och som tas med vid avräkningen av den preliminära skatten mot den slutliga. För uppbördsåret 1972—73 uppgick fyllnadsinbetalningarna till 2 408 milj. kronor, varav 837 milj. kronor (35 procent) såsom A-skatt och 1 571 milj. kronor (65 procent) såsom B-skatt (tabell 1). För närmast föregående uppbördsår uppgick inbetalningar av sådant slag till 1 923 milj. kronor, av vilket belopp 848 milj. kronor (44 procent) utgjorde A-skatt och 1 075 milj. kronor (56 procent) B-skatt. Fyllnadsinbetalningarna har således ökat med 485 milj. kronor

Tabell 1. Preliminär, slutlig, kvarstående och överskjutande skatt för beskattningsåret 1972.

Län	Influten preliminär skatt							
	Under uppbördsterminerna				Såsom fyllnadsinbetalningar			
	Prel. A-skatt		Prel. B-skatt		Prel. A-skatt		Prel. B-skatt	
	Milj. kr.	% av s:a infl. o. restf. prel. skatt	Milj. kr.	% av s:a infl. o. restf. prel. skatt	Milj. kr.	% av s:a infl. o. restf. prel. skatt	Milj. kr.	% av s:a infl. o. restf. prel. skatt
Stockholms	10 070,26	80	1 690,25	13	259,62	2	503,45	4
Uppsala	1 099,21	85	136,75	11	23,63	2	26,02	2
Södermanlands	1 190,94	85	144,44	10	21,09	2	37,10	3
Östergötlands	1 819,30	84	242,70	11	33,94	2	71,05	3
Jönköpings	1 328,17	82	183,72	11	36,10	2	56,63	4
Kronobergs	691,04	81	125,37	15	12,23	1	26,82	3
Kalmar	971,50	82	149,25	13	20,25	2	31,63	3
Gotlands	202,72	83	30,74	12	4,54	2	4,78	2
Blekinge	660,33	86	78,80	10	10,65	1	16,91	2
Kristianstads	1 049,28	80	190,50	14	22,24	2	39,16	3
Malmöhus	3 572,75	81	599,49	13	77,21	2	134,36	3
Hallands	824,84	80	151,35	15	19,98	2	29,20	3
Göteborgs och Bohus	3 757,15	82	512,93	11	71,09	2	200,71	4
Älvsborgs	1 796,47	82	251,54	11	38,16	2	85,50	4
Skaraborgs	998,62	78	208,75	16	16,03	1	46,23	4
Värmlands	1 245,62	85	152,99	10	22,57	2	30,44	2
Örebro	1 362,58	86	164,75	10	21,91	1	31,43	2
Västmanlands	1 289,79	86	155,02	10	17,02	1	31,48	2
Kopparbergs	1 224,57	85	159,40	11	21,02	1	27,44	2
Gävleborgs	1 315,12	87	137,14	9	20,31	1	27,83	2
Västernorrlands	1 244,85	84	158,73	11	17,76	1	42,94	3
Jämtlands	513,46	84	67,72	11	10,49	2	13,19	2
Västerbottens	1 001,24	84	127,26	11	23,02	2	32,36	3
Norrbottens	1 248,22	87	141,59	10	16,69	1	24,15	2
Hela riket	40 478,03	82	5 961,18	12	837,55	2	1 570,81	3

under det sisteförflutna uppbördsåret. De största beloppen har i fråga om A-skatt betalats in i Stockholms län (259 milj. kronor), Malmöhus län (77 milj. kronor) och Göteborgs och Bohus län (71 milj. kronor). Beträffande B-skatten, som i huvudsak avser aktiebolag m. fl. juridiska personer, har de största beloppen influtit i Stockholms län (503 milj. kronor), Göteborgs och Bohus län (201 milj. kronor) och Malmöhus län (134 milj. kronor).

Av den kvarstående skatten, som enligt 1972 års taxering uppgick till 2 295 milj. kronor, inflöt under uppbördsterminerna 1 646 milj. kronor (72 procent). Enligt närmast föregående års taxering uppgick den kvarstående skatten till 3 242 milj. kronor; av detta belopp inflöt i rätt tid 2 531 milj. kronor (78 procent). Den kvarstående skatten har minskat i samtliga län. Den största minskningen uppvisar Stockholms län (188 milj. kronor), Göteborgs och Bohus län (95 milj. kronor) och Malmöhus

S:a prel. skatt	Restförd prel. B-skatt		S:a infl. o. restf. prel. skatt	Slutlig skatt	Kvarstående skatt		Å kvarstående skatt påförd ränta	Överskjutande prel. skatt
Milj. kr.	Milj. kr.	% av s:a infl. o. restf. prel. skatt	Milj. kr.	Milj. kr.	Milj. kr.	% av slutlig skatt	Milj. kr.	Milj. kr.
12 523,58	118,95	1	12 642,53	12 170,53	630,45	5	45,97	1 033,94
1 285,61	7,01	—	1 292,62	1 229,30	64,01	5	3,96	125,09
1 393,57	6,31	—	1 399,88	1 318,47	61,01	5	3,86	135,96
2 166,99	11,10	—	2 178,09	2 075,17	91,94	4	5,29	192,77
1 604,62	8,32	1	1 612,94	1 549,46	92,40	6	5,94	155,68
855,46	1,24	—	856,70	810,44	46,96	6	2,94	88,04
1 172,63	7,36	—	1 179,99	1 130,29	65,15	6	3,80	113,78
242,78	1,84	1	244,62	234,66	16,01	7	0,96	26,56
766,69	5,69	1	772,38	735,38	39,85	5	2,46	76,54
1 301,18	10,86	1	1 312,04	1 246,90	75,78	6	4,71	140,88
4 383,81	30,89	1	4 414,70	4 170,85	201,59	5	12,26	431,79
1 025,37	6,20	—	1 031,57	988,21	63,95	6	4,11	106,19
4 541,88	29,19	1	4 571,07	4 319,09	198,24	5	12,59	430,74
2 171,67	12,44	1	2 184,11	2 060,84	111,05	5	7,01	227,50
1 269,63	8,95	1	1 278,58	1 215,47	70,37	6	4,33	131,43
1 451,62	9,06	1	1 460,68	1 381,47	73,38	5	4,31	150,63
1 580,67	7,66	1	1 588,33	1 503,02	73,36	5	4,70	150,47
1 493,31	9,56	1	1 502,87	1 419,84	59,09	4	3,52	136,98
1 432,43	7,04	1	1 439,47	1 342,42	66,49	5	3,88	147,47
1 500,40	7,25	1	1 507,65	1 421,31	66,56	5	4,00	146,32
1 464,28	10,26	1	1 474,54	1 369,55	59,84	4	3,63	157,99
604,86	4,24	1	609,10	578,27	36,10	6	2,32	65,56
1 183,88	5,46	—	1 189,34	1 123,90	59,40	5	3,46	122,25
1 430,65	6,35	—	1 437,00	1 342,56	58,19	4	3,56	146,30
48 847,57	333,23	1	49 180,80	46 737,40	2 381,17	5	153,57	4 640,86

län (93 milj. kronor). Uppbördsresultatet har försämrats i samtliga län. Den högsta inflytandeprocenten uppvisar Kronobergs län (85,70 procent), Västerbottens län (84,79 procent), Kalmar län (83,08 procent) och Skaraborgs län (82,46 procent). Den lägsta förekommer i Stockholms län (60,61 procent) och i Göteborgs och Bohus län (64,44 procent).

Enligt föreliggande uppgifter beräknas den slutliga skatten enligt årets taxering uppgå till 46 737 milj. kronor, den kvarstående skatten till 2 381 milj. kronor och den överskjutande preliminära skatten till inmot 4 641 milj. kronor (tabell 1). Jämförd med de uppgifter som vid motsvarande tidpunkt förra året förelåg i fråga om 1972 års taxering har den slutliga skatten ökat med 6 452 milj. kronor. Den kvarstående skatten har ökat med 159 milj. kronor och den överskjutande skatten med 85 milj. kronor. Den kvarstående skatten uppgår till fem procent av den slutliga skatten, vilket innebär att den kvarstående skattens andel

Tabell 2. Resultatet av den ordinarie uppbörden av kvarstående skatt enligt 1972 års taxering med fördelning efter län.

Län	Debiterade belopp (kr.)	Influtna belopp (kr.)	Inflytande- procent	Restförda belopp (kr.)
Stockholms	628 470 683	380 889 131	60,61	247 581 552
Uppsala	58 718 398	45 131 495	76,86	13 586 903
Södermanlands	56 025 963	43 412 125	77,49	12 613 838
Östergötlands	88 199 541	70 654 239	80,11	17 545 302
Jönköpings	93 089 411	70 366 650	75,59	22 722 761
Kronobergs	43 885 138	37 610 915	85,70	6 274 223
Kalmar	61 685 612	51 246 459	83,08	10 439 153
Gotlands	14 122 706	11 252 103	79,63	2 870 603
Blekinge	39 723 714	28 264 323	71,15	11 459 391
Kristianstads	66 069 654	52 330 682	79,21	13 738 972
Malmöhus	189 877 974	142 348 331	74,96	47 529 643
Hallands	60 539 359	48 660 650	80,38	11 878 709
Göteborgs och Bohus	215 934 107	139 142 262	64,44	76 791 845
Älvsborgs	101 399 516	78 736 801	77,65	22 662 715
Skaraborgs	63 970 790	52 748 286	82,46	11 222 504
Värmlands	74 393 264	53 881 584	72,43	20 511 680
Örebro	67 520 020	49 847 480	73,83	17 672 540
Västmanlands	53 700 216	39 418 229	73,40	14 281 987
Kopparbergs	65 159 917	49 742 545	76,34	15 417 372
Gävleborgs	65 838 069	50 464 009	76,65	15 374 060
Västernorrlands	53 341 461	42 298 088	79,30	11 043 373
Jämtlands	32 781 326	26 288 459	80,19	6 492 867
Västerbottens	50 222 442	42 585 215	84,79	7 637 227
Norrbottnens	50 179 758	38 532 863	76,79	11 646 895
Hela riket	2 294 849 039	1 645 852 924	71,72	648 996 115

i den slutliga skatten minskat med en procent i jämförelse med 1972 års taxering. Den ränta som med vissa begränsningar utgår på kvarstående skatt uppgår till närmare 154 milj. kronor, vilket innebär en ökning med 10 milj. kronor i förhållande till föregående års taxering.

Av den restförda B-skatten för uppbördsåret 1966—67 har t. o. m. år 1972 84 procent levererats och 16 procent skrivits av. Vad som levererats och skrivits av har vid denna beräkning ställts i relation till vad som restförts efter avdrag för avkortade belopp, eftersom avkortningsförfarandet är en från restindrivningen skild företeelse. Leveransprocenttalet är en enhet högre i förhållande till närmast föregående års B-skatt. I 16 län uppgår leveransprocenten till 90 procent eller mer.

Av 1971—72 års restförda B-skatt har hittills 67 procent levererats av det efter avkortning återstående beloppet. Inflytandeprocenten efter ett års indrivning för ifrågavarande skatteslag är oförändrad i jämförelse med närmast föregående år. Elva distrikt har uppnått leveranstal överstigande 90 procent, medan ytterligare trettiofyra distrikt redovisar leveranstal överstigande 80 procent. En jämförelse av resultatet efter ett års indrivning i fråga om B-skatt för hela riket visar alltifrån indrivningsåret 1958 en stigande skala med undantag av en viss nedgång åren närmast efter förstatligandet. Resultatet för indrivningsåret 1966 var 56 procent och hade för indrivningsåret 1971 stigit till 67 procent. Under det se-

nast förflutna året uppnåddes samma procenttal som för år 1971. I tabell 3 återfinns en sammanställning av indrivningsresultatet i fråga om B-skatt för uppbördsåren 1966-67—1971-72 (B 66—B 71).

Av den restförda kvarstående skatten enligt 1965 års taxering har 76 procent levererats, vilket är slutresultatet för denna skatt. I förhållande till närmast föregående års skatt är inflytandeprocenten oförändrad. Ett län har uppnått ett resultat över 90 procent och tio ett resultat mellan 85 och 90 procent. Av den restförda kvarstående skatten enligt 1970 års taxering har vid 1972 års utgång hittills 53 procent levererats av det efter avkortning återstående beloppet. I tre distrikt har mer än 80 procent flutit in.

Resultatet av indrivningen av kvarstående skatt efter ett år uppgick 1967 till 58 procent och hade för indrivningsåret 1971 minskat till 55 procent. För det senaste indrivningsåret har 53 procent uppnåtts.

Av tabell 4 framgår indrivningsresultatet för kvarstående skatt enligt 1965—1970 års taxering (K 66—K 71).

Under år 1972 restfördes skatter och allmänna avgifter till ett sammanlagt belopp av 1 941 milj. kronor mot 1 835 milj. kronor under närmast föregående år. Vid ingången av år 1972 utestod oredovisat ett belopp av 1 705 milj. kronor. Vid årets utgång kvarstod oredovisade 1 925 milj. kronor. Under året avkortades 390 milj. kronor, inflöt 949 milj. kronor och avskrevs 382 milj. kronor. Under närmast föregående år inflöt 856 milj. kronor och avskrevs 332 milj. kronor. Uttryckt i relativa tal inflöt under år 1972 29,2 procent av vad som skolat indrivats; detta innebär en försämring med 0,4 procent i jämförelse med år 1971. Den högsta leveransprocent som uppnåtts i ett distrikt är 54,0 och den lägsta 19,2. En sammanställning häröver återfinns i tabell 5.

Av tabellerna 6—8 framgår indrivningsresultatet under år 1972 för särskilt uppdebiterad A-skatt, mervärdeskatt och arbetsgivaravgifter enligt lagen om allmän försäkring.

Tabell 3. Restindrivningen beträffande preliminär B-skatt för uppboråsåren 1966-67—1971-72 (B66—B71) t. o. m. år 1972. Uppgifterna om resultatet efter ett års indrivning avser förhållandena vid utgången av det kalenderår under vilket den sista av de sex uppboråsterminerna infallit.

Län		Guldna poster i % av restfördä efter avdrag för avkortade						Levererat belopp i % av restfört efter avdrag för avkortat					
		B66	B67	B68	B69	B70	B71	B66	B67	B68	B69	B70	B71
Stockholms kronofogdedistrikt	Efter 1 år	—	—	—	—	—	—	30	35	52	—	—	—
	" 2 "	—	—	—	—	—	—	44	49	64	—	—	—
	" 3 "	—	—	—	—	—	—	56	59	69	—	—	—
	" 4 "	—	—	—	—	—	—	62	63	72	—	—	—
	" 5 "	—	—	—	—	—	—	65	66	—	—	—	—
	" 6 "	—	—	—	—	—	—	65	—	—	—	—	—
Stockholms ¹	" 1 "	57	60	63	58	61	59	56	60	64	45	47	48
	" 2 "	73	75	75	71	68	—	73	75	78	58	57	—
	" 3 "	79	81	80	77	—	—	80	80	82	64	—	—
	" 4 "	82	84	82	—	—	—	82	83	84	—	—	—
	" 5 "	83	85	—	—	—	—	83	83	—	—	—	—
	" 6 "	83	—	—	—	—	—	84	—	—	—	—	—
Uppsala	" 1 "	69	75	76	75	72	65	70	76	81	74	70	72
	" 2 "	80	85	85	85	80	—	84	86	88	85	79	—
	" 3 "	85	89	88	89	—	—	89	91	91	89	—	—
	" 4 "	86	91	89	—	—	—	91	92	92	—	—	—
	" 5 "	87	91	—	—	—	—	91	92	—	—	—	—
	" 6 "	87	—	—	—	—	—	91	—	—	—	—	—
Södermanlands	" 1 "	82	81	82	84	83	87	83	87	86	87	84	86
	" 2 "	88	87	89	89	88	—	90	92	91	91	89	—
	" 3 "	91	91	91	91	—	—	92	94	93	93	—	—
	" 4 "	92	91	91	—	—	—	93	94	93	—	—	—
	" 5 "	92	92	—	—	—	—	93	94	—	—	—	—
	" 6 "	92	—	—	—	—	—	93	—	—	—	—	—
Östergötlands	" 1 "	72	75	78	79	79	80	76	79	81	81	81	79
	" 2 "	83	85	85	85	85	—	87	88	88	87	88	—
	" 3 "	86	87	88	88	—	—	89	89	90	89	—	—
	" 4 "	87	88	88	—	—	—	89	89	90	—	—	—
	" 5 "	87	88	—	—	—	—	89	89	—	—	—	—
	" 6 "	87	—	—	—	—	—	89	—	—	—	—	—
Jönköpings	" 1 "	67	71	81	80	80	80	64	72	84	83	79	79
	" 2 "	86	86	88	87	87	—	86	88	90	89	86	—
	" 3 "	90	90	91	90	—	—	90	92	93	91	—	—
	" 4 "	91	91	92	—	—	—	91	92	94	—	—	—
	" 5 "	91	91	—	—	—	—	91	93	—	—	—	—
	" 6 "	91	—	—	—	—	—	91	—	—	—	—	—
Kronobergs	" 1 "	81	70	82	84	80	78	80	78	81	83	81	80
	" 2 "	89	88	89	89	86	—	90	89	89	89	88	—
	" 3 "	93	92	91	92	—	—	93	93	92	92	—	—
	" 4 "	94	93	92	—	—	—	94	94	93	—	—	—
	" 5 "	95	93	—	—	—	—	95	95	—	—	—	—
	" 6 "	95	—	—	—	—	—	95	—	—	—	—	—
Kalmar	" 1 "	74	80	82	81	81	84	77	82	85	83	83	86
	" 2 "	83	87	87	87	86	—	88	88	90	89	88	—
	" 3 "	87	90	90	90	—	—	90	90	92	91	—	—
	" 4 "	88	90	91	—	—	—	91	91	93	—	—	—
	" 5 "	89	91	—	—	—	—	91	91	—	—	—	—
	" 6 "	89	—	—	—	—	—	91	—	—	—	—	—

¹ I procentalen för guldna poster ingår ej Stockholms kronofogdedistrikt. Fr. o. m. B69 omfattar leveransprocentalen även Stockholms kronofogdedistrikt.

Län		Guldna poster i % av restfördä efter avdrag för avkortade						Levererat belopp i % av restfördä efter avdrag för avkortat					
		B66	B67	B68	B69	B70	B71	B66	B67	B68	B69	B70	B71
Gotlands	Efter 1 år	89	86	92	88	87	83	92	87	92	89	88	86
	" 2 "	93	94	95	93	93		94	95	94	94	92	
	" 3 "	95	96	96	94			96	96	96	95		
	" 4 "	95	96	97				96	96	96			
	" 5 "	96	96					96	96				
	" 6 "	96						96					
Blekinge	" 1 "	57	65	61	68	60	63	58	66	67	59	68	67
	" 2 "	78	78	74	83	77		83	81	79	79	75	
	" 3 "	83	82	85	87			87	86	84	83		
	" 4 "	85	86	86				89	87	85			
	" 5 "	88	87					89	88				
	" 6 "	88						89					
Kristianstads	" 1 "	65	77	79	79	79	81	69	78	81	82	81	80
	" 2 "	84	85	84	85	83		86	85	87	87	85	
	" 3 "	88	87	87	87			89	88	89	88		
	" 4 "	91	89	88				90	89	89			
	" 5 "	91	89					90	89				
	" 6 "	91						90					
Malmöhus	" 1 "	49	55	61	55	53	53	51	56	73	54	51	50
	" 2 "	72	72	76	69	69		76	76	85	71	71	
	" 3 "	78	78	79	74			82	81	88	77		
	" 4 "	79	79	81				83	82	89			
	" 5 "	80	80					84	83				
	" 6 "	80						84					
Hallands	" 1 "	72	77	75	73	79	85	69	76	82	78	77	75
	" 2 "	85	87	86	86	86		84	87	89	85	85	
	" 3 "	89	90	91	89			88	91	92	88		
	" 4 "	90	92	92				89	92	93			
	" 5 "	91	92					90	93				
	" 6 "	91						90					
Göteborgs och Bohus	" 1 "	41	43	44	50	57	58	39	41	49	47	57	57
	" 2 "	63	64	63	63	64		65	66	71	67	65	
	" 3 "	71	73	71	69			73	74	76	72		
	" 4 "	74	76	73				75	75	78			
	" 5 "	76	76					76	76				
	" 6 "	76						76					
Älvsborgs	" 1 "	79	85	86	83	83	83	78	84	88	83	83	83
	" 2 "	88	90	90	87	87		89	90	91	88	88	
	" 3 "	90	92	91	89			90	91	92	90		
	" 4 "	91	92	92				91	91	93			
	" 5 "	91	92					91	92				
	" 6 "	91						91					
Skaraborgs	" 1 "	71	83	87	89	87	87	70	83	89	90	88	90
	" 2 "	89	91	92	93	91		90	92	94	94	92	
	" 3 "	92	93	94	94			93	95	95	95		
	" 4 "	93	94	94				94	96	96			
	" 5 "	94	94					94	96				
	" 6 "	94						94					
Värmlands	" 1 "	75	81	81	81	80	81	69	77	74	77	76	76
	" 2 "	90	92	90	89	88		88	90	88	86	85	
	" 3 "	93	94	92	92			92	93	91	89		

Län		Guldna poster i % av restfördä efter avdrag för avkortade						Levererat belopp i % av restfört efter avdrag för avkortat					
		B66	B67	B68	B69	B70	B71	B66	B67	B68	B69	B70	B71
	Efter 4 "	94	95	93				92	94	92			
	" 5 "	94	95					93	94				
	" 6 "	94						93					
Örebro	" 1 "	72	77	82	83	84	84	74	76	86	84	84	85
	" 2 "	81	85	88	88	88		85	87	91	90	89	
	" 3 "	86	88	90	91			89	90	93	91		
	" 4 "	87	89	92				90	91	93			
	" 5 "	88	90					90	91				
	" 6 "	88						90					
Västmanlands	" 1 "	65	73	77	78	77	76	65	73	80	77	75	75
	" 2 "	81	82	85	83	82		81	83	87	83	81	
	" 3 "	85	86	87	86			87	88	89	85		
	" 4 "	87	88	88				88	89	89			
	" 5 "	88	89					88	90				
	" 6 "	88						88					
Kopparbergs	" 1 "	71	75	74	81	83	84	63	70	76	79	82	84
	" 2 "	84	86	82	87	88		79	83	86	88	88	
	" 3 "	88	90	88	90			86	88	90	90		
	" 4 "	90	91	89				88	89	91			
	" 5 "	91	92					89	90				
	" 6 "	91						89					
Gävleborgs	" 1 "	70	77	85	84	84	81	68	75	86	85	84	85
	" 2 "	81	87	90	90	89		81	86	92	91	90	
	" 3 "	88	90	93	92			87	90	94	93		
	" 4 "	90	91	93				89	91	95			
	" 5 "	90	92					89	91				
	" 6 "	90						89					
Västernorrlands	" 1 "	69	74	73	81	80	76	70	76	85	81	79	77
	" 2 "	79	85	81	86	88		87	87	91	87	87	
	" 3 "	82	88	83	89			90	90	93	90		
	" 4 "	83	89	87				91	91	94			
	" 5 "	84	90					91	91				
	" 6 "	86						91					
Jämtlands	" 1 "	86	90	92	91	89	89	83	90	92	90	87	87
	" 2 "	93	94	95	94	93		92	94	95	93	92	
	" 3 "	95	95	96	95			94	95	96	94		
	" 4 "	96	96	96				95	96	96			
	" 5 "	96	96					95	96				
	" 6 "	96						95					
Västerbottens	" 1 "	82	84	86	87	88	88	83	83	90	88	89	90
	" 2 "	91	91	93	94	94		91	92	96	95	95	
	" 3 "	93	95	95	95			93	95	97	97		
	" 4 "	94	95	96				94	96	97			
	" 5 "	95	96					95	96				
	" 6 "	95						95					
Norrbottens	" 1 "	82	79	84	82	82	85	81	78	89	84	86	87
	" 2 "	90	89	92	90	90		90	89	95	92	93	
	" 3 "	93	91	94	93			93	92	96	95		
	" 4 "	94	92	95				94	93	96			
	" 5 "	95	93					95	93				
	" 6 "	95						95					

Län		Guldna poster i % av restförlorade efter avdrag för avkortade						Levererat belopp i % av restfört efter avdrag för avkortat					
		B66	B67	B68	B69	B70	B71	B66	B67	B68	B69	B70	B71
Hela riket	Efter 1 år	—	—	—	—	—	—	58	62	71	66	67	67
	" 2 "	—	—	—	—	—	—	75	76	81	77	76	
	" 3 "	—	—	—	—	—	—	80	81	85	81		
	" 4 "	—	—	—				83	83	86			
	" 5 "	—	—					84	84				
	" 6 "	—						84					

Tabell 4. Restindrivningen beträffande kvarstående skatt enligt 1965–1970 års taxeringar (K66–K71) vid utgången av respektive första, andra, tredje, fjärde, femte och sjätte kalenderåret efter det skatten förfallit till betalning.

Län		Guldna poster i % av restförlåda efter avdrag för avkortade						Levererat belopp i % av restförlåda efter avdrag för avkortat					
		K66	K67	K68	K69	K70	K71	K66	K67	K68	K69	K70	K71
Stockholms kronofogdedistrikt	Efter 1 år	—	—	—	—	—	—	34	29	38	—	—	—
	" 2 "	—	—	—	—	—	—	44	41	48	—	—	—
	" 3 "	—	—	—	—	—	—	52	49	53	—	—	—
	" 4 "	—	—	—	—	—	—	58	54	56	—	—	—
	" 5 "	—	—	—	—	—	—	61	56	—	—	—	—
	" 6 "	—	—	—	—	—	—	62	—	—	—	—	—
Stockholms ¹	" 1 "	64	66	67	64	67	65	56	56	56	43	41	40
	" 2 "	71	72	73	71	74	—	68	67	66	51	49	—
	" 3 "	75	75	76	74	—	—	73	71	71	56	—	—
	" 4 "	77	77	78	—	—	—	76	74	73	—	—	—
	" 5 "	77	77	—	—	—	—	77	75	—	—	—	—
	" 6 "	78	—	—	—	—	—	77	—	—	—	—	—
Uppsala	" 1 "	72	71	60	71	71	73	57	63	65	65	61	64
	" 2 "	80	77	68	78	79	—	67	72	72	73	69	—
	" 3 "	81	79	70	81	—	—	70	78	76	77	—	—
	" 4 "	81	81	71	—	—	—	72	80	79	—	—	—
	" 5 "	82	81	—	—	—	—	72	81	—	—	—	—
	" 6 "	82	—	—	—	—	—	73	—	—	—	—	—
Södermanlands	" 1 "	73	74	73	75	76	75	75	77	74	71	69	67
	" 2 "	77	77	77	79	80	—	81	82	80	76	76	—
	" 3 "	78	78	78	80	—	—	83	84	81	78	—	—
	" 4 "	79	79	78	—	—	—	84	85	82	—	—	—
	" 5 "	79	79	—	—	—	—	84	85	—	—	—	—
	" 6 "	79	—	—	—	—	—	84	—	—	—	—	—
Östergötlands	" 1 "	69	71	72	73	73	74	73	73	71	70	69	68
	" 2 "	75	75	76	77	78	—	80	79	77	75	74	—
	" 3 "	76	77	77	78	—	—	82	80	79	77	—	—
	" 4 "	77	77	77	—	—	—	82	81	80	—	—	—
	" 5 "	77	78	—	—	—	—	83	81	—	—	—	—
	" 6 "	77	—	—	—	—	—	83	—	—	—	—	—
Jönköpings	" 1 "	68	68	70	70	71	71	67	67	61	66	67	62
	" 2 "	76	74	75	77	77	—	77	75	69	74	75	—
	" 3 "	78	77	78	79	—	—	80	79	72	78	—	—
	" 4 "	79	78	79	—	—	—	82	81	74	—	—	—
	" 5 "	80	79	—	—	—	—	83	81	—	—	—	—
	" 6 "	80	—	—	—	—	—	83	—	—	—	—	—
Kronobergs	" 1 "	78	82	74	77	76	74	78	70	72	71	65	65
	" 2 "	83	82	78	81	80	—	84	79	78	76	72	—
	" 3 "	85	84	79	83	—	—	87	82	81	79	—	—
	" 4 "	86	85	81	—	—	—	88	83	82	—	—	—
	" 5 "	87	85	—	—	—	—	89	83	—	—	—	—
	" 6 "	87	—	—	—	—	—	89	—	—	—	—	—
Kalmar	" 1 "	72	72	72	75	76	78	76	74	73	71	73	74
	" 2 "	77	76	76	80	81	—	83	80	78	77	79	—
	" 3 "	79	78	77	82	—	—	85	83	80	79	—	—
	" 4 "	80	79	78	—	—	—	86	83	82	—	—	—
	" 5 "	80	79	—	—	—	—	86	84	—	—	—	—
	" 6 "	80	—	—	—	—	—	86	—	—	—	—	—

¹ I procenttalen för guldna poster ingår ej Stockholms kronofogdedistrikt. Fr. o. m. K69 omfattar leveransprocenttalen även Stockholms kronofogdedistrikt.

Län		Guldna poster i % av restförlåda efter avdrag för avkortade						Levererat belopp i % av restfört efter avdrag för avkortat					
		K66	K67	K68	K69	K70	K71	K66	K67	K68	K69	K70	K71
Gotlands	Efter 1 år	84	81	85	85	83	85	86	85	86	80	79	79
	" 2 "	87	87	89	89	87		89	90	90	84	84	
	" 3 "	89	89	90	90			91	92	91	86		
	" 4 "	90	90	91				91	92	92			
	" 5 "	90	90					92	92				
	" 6 "	90						92					
Blekinge	" 1 "	72	74	73	71	72	71	71	64	68	63	64	58
	" 2 "	81	80	80	78	83		81	75	76	71	72	
	" 3 "	83	83	82	83			83	78	79	74		
	" 4 "	84	85	83				85	80	80			
	" 5 "	85	86					86	80				
	" 6 "	85						86					
Kristianstads	" 1 "	76	79	79	78	76	75	71	72	71	70	69	69
	" 2 "	83	84	83	81	80		80	80	76	76	75	
	" 3 "	85	85	85	84			84	82	79	79		
	" 4 "	86	86	85				85	83	80			
	" 5 "	87	86					86	83				
	" 6 "	87						86					
Malmöhus	" 1 "	57	61	63	61	60	61	58	58	60	54	52	49
	" 2 "	66	67	69	68	67		69	69	69	63	61	
	" 3 "	69	70	72	71			73	73	72	66		
	" 4 "	70	70	72				74	74	73			
	" 5 "	71	71					75	75				
	" 6 "	71						75					
Hallands	" 1 "	76	77	80	76	82	82	71	71	72	68	66	68
	" 2 "	81	82	84	84	88		80	80	79	77	77	
	" 3 "	85	84	85	87			83	82	83	81		
	" 4 "	86	85	86				85	84	85			
	" 5 "	87	86					86	84				
	" 6 "	87						86					
Göteborgs och Bohus	" 1 "	51	53	54	56	55	54	46	47	45	43	41	39
	" 2 "	61	62	63	63	62		60	59	56	52	49	
	" 3 "	65	67	67	67			65	63	60	56		
	" 4 "	68	69	68				67	65	62			
	" 5 "	69	70					68	67				
	" 6 "	70						69					
Älvsborgs	" 1 "	73	73	73	75	76	76	73	73	73	71	71	69
	" 2 "	79	77	77	79	80		80	78	78	77	76	
	" 3 "	81	79	79	81			82	81	80	78		
	" 4 "	81	79	79				82	81	81			
	" 5 "	81	79					83	82				
	" 6 "	81						83					
Skaraborgs	" 1 "	78	77	79	80	81	79	76	79	79	78	78	74
	" 2 "	86	83	82	83	85		84	85	85	82	82	
	" 3 "	88	85	84	85			87	88	87	84		
	" 4 "	88	85	85				88	89	88			
	" 5 "	89	86					88	89				
	" 6 "	89						88					
Värmlands	" 1 "	75	75	75	76	76	76	74	73	71	69	67	65
	" 2 "	80	80	79	81	81		82	80	77	76	73	
	" 3 "	81	81	81	83			84	83	81	78		

Län		Guldna poster i % av restfördä efter avdrag för avkortade						Levererat belopp i % av restfört efter avdrag för avkortat					
		K66	K67	K68	K69	K70	K71	K66	K67	K68	K69	K70	K71
	Efter 4 år	82	82	81				85	84	82			
	" 5 "	82	82					86	84				
	" 6 "	82						86					
Örebro	" 1 "	68	71	73	75	76	76	66	70	72	74	71	70
	" 2 "	75	76	76	79	80		74	77	77	79	78	
	" 3 "	77	77	78	81			77	80	79	82		
	" 4 "	77	78	78				78	80	80			
	" 5 "	77	78					78	81				
	" 6 "	77						78					
Västmanlands	" 1 "	68	69	70	71	72	70	65	64	67	64	63	60
	" 2 "	74	76	75	76	76		74	73	74	72	69	
	" 3 "	77	78	77	78			78	76	77	75		
	" 4 "	79	79	77				79	77	78			
	" 5 "	79	80					80	78				
	" 6 "	79						80					
Kopparbergs	" 1 "	70	72	75	77	78	78	65	65	70	70	71	72
	" 2 "	77	78	80	82	82		77	77	79	78	77	
	" 3 "	80	81	81	84			82	82	82	81		
	" 4 "	81	81	82				85	83	84			
	" 5 "	82	82					86	84				
	" 6 "	82						86					
Gävleborgs	" 1 "	66	67	71	75	76	75	65	66	69	71	69	66
	" 2 "	72	74	76	79	80		75	75	77	78	75	
	" 3 "	77	77	78	81			80	79	79	81		
	" 4 "	77	77	79				82	81	81			
	" 5 "	78	78					82	82				
	" 6 "	78						82					
Västernorrlands	" 1 "	72	72	74	76	73	73	69	68	71	68	66	67
	" 2 "	78	77	79	80	79		78	78	78	74	73	
	" 3 "	80	79	81	80			82	81	80	77		
	" 4 "	80	79	81				83	82	82			
	" 5 "	80	80					83	83				
	" 6 "	80						84					
Jämtlands	" 1 "	84	84	86	85	85	84	80	80	78	75	71	74
	" 2 "	88	88	89	89	88		85	86	82	79	77	
	" 3 "	90	89	90	91			87	89	84	81		
	" 4 "	90	90	90				88	89	85			
	" 5 "	91	90					89	90				
	" 6 "	91						89					
Västerbottens	" 1 "	79	80	81	81	82	83	77	77	77	78	76	78
	" 2 "	84	84	85	86	86		84	85	83	83	82	
	" 3 "	86	86	86	88			86	87	85	86		
	" 4 "	87	87	87				87	88	86			
	" 5 "	87	88					87	88				
	" 6 "	87						87					
Norrbottens	" 1 "	66	71	71	73	75	73	68	71	72	71	71	72
	" 2 "	74	76	77	80	80		76	79	80	78	77	
	" 3 "	77	79	79	82			80	82	82	82		
	" 4 "	78	80	80				83	83	83			
	" 5 "	78	80					84	83				
	" 6 "	78						84					

Län		Guldna poster i % av restförlåda efter avdrag för avkortade						Levererat belopp i % av restfört efter avdrag för avkortat					
		K66	K67	K68	K69	K70	K71	K66	K67	K68	K69	K70	K71
Hela riket	Efter 1 år	—	—	—	—	—	—	58	56	57	56	55	53
	" 2 "	—	—	—	—	—	—	68	66	66	64	63	
	" 3 "	—	—	—	—	—	—	72	71	70	67		
	" 4 "	—	—	—	—	—	—	75	73	72			
	" 5 "	—	—	—	—	—	—	76	74				
	" 6 "	—	—	—	—	—	—	76					

Tabell 5. Restindrivningen under år 1972.

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Stockholms län</i>				
Danderyd	41 364 772	51 100 729	1 041 581	82 049 920
Handen	24 271 979	30 949 605	6 583 878	48 637 706
Huddinge	30 613 845	31 055 282	5 402 816	56 266 311
Nacka	20 570 488	24 985 877	4 960 572	40 595 793
Norrstälje	9 386 701	10 989 839	2 185 862	18 190 678
Sollentuna	41 470 164	39 687 402	7 172 583	73 984 983
Solna	33 546 848	41 548 979	8 135 433	66 960 394
Stockholm	412 815 724	401 680 732	110 794 287	703 702 169
Södertälje	23 210 790	27 216 925	5 147 769	45 279 946
<i>Uppsala län</i>				
Uppsala	31 177 858	39 082 694	7 866 595	62 393 957
<i>Södermanlands län</i>				
Eskilstuna	13 845 773	21 558 672	2 775 464	32 628 981
Katrineholm	6 732 692	10 300 239	1 836 892	15 196 039
Nyköping	7 364 897	12 174 749	2 740 816	16 798 830
<i>Östergötlands län</i>				
Linköping	12 171 923	18 383 534	3 774 033	26 781 424
Motala	9 709 106	15 262 037	2 139 904	22 831 239
Norrköping	16 894 153	26 657 396	4 067 331	39 484 218
<i>Jönköpings län</i>				
Eksjö	21 578 640	18 229 253	4 232 134	35 575 759
Jönköping	19 804 035	21 109 496	3 869 742	37 043 789
Värnamo	9 670 119	12 973 446	2 265 613	20 377 952
<i>Kronobergs län</i>				
Växjö	26 718 635	26 947 042	5 455 553	48 210 124
<i>Kalmar län</i>				
Kalmar	12 321 575	18 088 175	3 118 309	27 291 441
Oskarshamn	9 036 371	9 893 276	1 423 041	17 506 606
Västervik	9 701 146	12 301 509	1 462 462	20 540 193
<i>Gotlands län</i>				
Visby	6 080 423	10 408 400	1 337 570	15 151 253
<i>Blekinge län</i>				
Karlshamn	11 436 122	15 402 633	1 679 194	25 159 561
Karlskrona	13 546 936	14 598 845	3 095 377	25 050 404
<i>Kristianstads län</i>				
Hässleholm	11 660 666	13 640 464	3 268 911	22 032 219
Kristianstad	23 871 932	24 645 075	3 635 793	44 881 214
Ängelholm	11 599 813	16 878 931	2 410 811	26 067 933
<i>Malmöhus län</i>				
Eslöv	7 140 873	8 664 299	1 626 157	14 179 015
Helsingborg	40 268 694	34 242 450	7 009 900	67 501 244
Landskrona	7 468 925	11 830 094	1 671 519	17 627 500
Lund	17 221 210	15 834 609	2 635 278	30 420 541
Malmö	118 114 879	83 949 230	22 453 097	179 611 012
Trelleborg	7 800 611	7 892 635	2 067 549	13 625 697
Ystad	6 977 977	9 735 684	1 993 593	14 720 068

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
6 597 123	8,0	22 134 984	27,0	53 317 812	65,0
3 331 788	6,8	9 822 866	20,2	35 483 051	73,0
5 133 587	9,1	9 351 411	16,6	41 781 313	74,3
4 099 594	10,1	9 266 478	22,8	27 229 720	67,1
1 211 720	6,7	6 872 251	37,8	10 106 706	55,5
5 539 766	7,5	17 843 131	24,1	50 602 084	68,4
5 505 771	8,2	13 480 264	20,1	47 974 358	71,7
118 067 117	16,8	134 966 489	19,2	450 668 561	64,0
7 192 785	15,9	11 524 635	25,4	26 562 525	58,7
5 739 675	9,2	22 524 112	36,1	34 130 170	54,7
3 677 905	11,3	10 967 954	33,6	17 983 122	55,1
2 051 991	13,5	6 215 995	40,9	6 928 052	45,6
1 882 706	11,2	8 596 467	51,2	6 319 657	37,6
3 634 886	13,6	11 031 784	41,2	12 114 754	45,2
2 125 642	9,3	9 200 398	40,3	11 505 199	50,4
4 017 853	10,2	15 879 246	40,2	19 587 117	49,6
5 391 768	15,2	12 454 682	35,0	17 729 308	49,8
3 548 406	9,6	9 746 434	26,3	23 748 947	64,1
2 091 845	10,3	7 843 567	38,5	10 442 539	51,2
3 395 372	11,2	17 661 843	36,6	25 152 909	52,2
2 751 866	10,1	12 212 561	44,7	12 327 014	45,2
3 030 189	17,3	6 041 697	34,5	8 434 719	48,2
1 562 762	7,6	8 296 869	40,4	10 680 560	52,0
775 637	5,1	6 219 163	41,1	8 156 450	53,8
2 852 191	11,3	7 897 602	31,4	14 409 767	57,3
2 857 552	11,4	8 240 260	32,9	13 952 588	55,7
1 628 067	7,4	8 391 371	38,1	12 012 781	54,5
7 239 648	16,1	14 886 424	33,2	22 755 142	50,7
1 929 575	7,4	11 105 346	42,6	13 033 011	50,0
1 163 920	8,2	6 206 867	43,8	6 808 228	48,0
7 400 760	11,0	18 156 125	26,9	41 944 357	62,1
1 752 550	9,9	5 387 918	30,6	10 487 032	59,5
3 069 309	10,1	9 054 807	29,8	18 296 425	60,1
22 925 192	12,8	47 750 248	26,6	108 935 572	60,6
2 488 884	18,3	3 638 160	26,7	7 498 652	55,0
1 131 193	7,7	6 014 226	40,8	7 574 648	51,5

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Hallands län</i>				
Halmstad	13 248 881	16 829 635	3 028 295	27 050 221
Varberg	15 317 042	21 114 813	3 658 855	32 773 000
<i>Göteborgs och Bohus län</i>				
Göteborg	186 084 590	195 556 808	39 125 815	342 515 583
Uddevalla	15 040 197	20 615 849	2 940 083	32 715 963
<i>Älvsborgs län</i>				
Alingsås	6 410 789	11 981 866	1 949 147	16 443 508
Borås	29 591 644	36 316 157	7 915 516	57 992 285
Trollhättan	6 515 737	11 850 528	2 092 724	16 273 541
Vänersborg	7 974 054	12 963 946	2 366 111	18 571 889
<i>Skaraborgs län</i>				
Falköping	5 442 205	9 616 932	1 049 594	14 009 543
Lidköping	9 803 787	14 658 349	1 824 382	22 637 754
Mariestad	7 298 915	9 143 676	960 621	15 481 970
Skövde	8 320 872	12 538 434	1 851 920	19 007 386
<i>Värmlands län</i>				
Arvika	7 089 937	12 804 413	1 534 313	18 360 037
Karlstad	17 512 443	24 741 933	4 089 228	38 165 148
Kristinehamn	7 434 697	9 530 054	1 339 467	15 625 284
Sunne	3 900 459	7 708 559	1 108 092	10 500 926
<i>Örebro län</i>				
Hallsberg	4 983 226	8 591 255	1 419 603	12 154 878
Karlskoga	3 634 630	7 558 967	1 835 408	9 358 189
Lindesberg	4 465 006	9 515 020	1 687 758	12 292 268
Örebro	10 795 541	21 081 374	3 167 360	28 709 555
<i>Västmanlands län</i>				
Köping	9 433 200	10 914 437	1 830 916	18 516 721
Västerås	32 840 072	38 641 729	5 845 941	65 635 860
<i>Kopparbergs län</i>				
Avesta	6 059 899	6 071 630	1 062 869	11 068 660
Borlänge	6 485 102	8 508 385	1 341 101	13 652 386
Falun	8 463 101	10 388 753	1 536 846	17 315 008
Ludvika	3 164 281	5 493 466	880 252	7 777 495
Mora	6 830 264	9 203 355	1 690 606	14 343 013
<i>Gävleborgs län</i>				
Gävle	14 293 281	20 130 913	2 358 584	32 065 610
Hudiksvall	4 518 500	11 672 355	1 296 494	14 894 361
Sandviken	5 672 275	8 811 517	761 456	13 722 336
Söderhamn	7 055 503	10 746 334	1 892 402	15 909 435
<i>Västernorrlands län</i>				
Härnösand	5 181 145	7 609 113	958 521	11 831 737
Sollefteå	5 380 038	5 284 916	797 814	9 867 140
Sundsvall	16 818 719	19 723 080	3 526 473	33 015 326
Örnsköldsvik	4 999 327	6 280 674	1 074 101	10 205 900
<i>Jämtlands län</i>				
Östersund	12 506 182	23 453 025	3 838 361	32 120 846
<i>Västerbottens län</i>				
Lycksele	6 562 814	7 271 993	1 054 769	12 780 038
Skellefteå	6 234 282	9 105 520	1 491 850	13 847 952
Umeå	13 210 380	15 270 236	2 297 584	26 183 032

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
1 711 110	6,3	10 650 828	39,4	14 688 282	54,3
3 270 882	10,0	12 099 568	36,9	17 402 550	53,1
32 624 739	9,5	66 574 197	19,4	243 316 646	71,1
1 292 906	4,0	12 175 191	37,2	19 247 866	58,8
1 900 256	11,5	7 444 842	45,3	7 098 409	43,2
8 722 910	15,0	18 648 010	32,2	30 621 364	52,8
1 348 811	8,3	7 202 648	44,3	7 722 081	47,4
1 180 438	6,4	8 344 226	44,9	9 047 225	48,7
1 232 706	8,8	5 117 959	36,5	7 658 876	54,7
1 919 031	8,5	8 956 670	39,6	11 762 051	51,9
1 088 748	7,0	5 477 210	35,4	8 916 013	57,6
1 564 072	8,2	8 555 199	45,0	8 888 113	46,8
946 745	5,2	6 413 172	34,9	11 000 120	59,9
4 798 913	12,6	11 909 214	31,2	21 457 021	56,2
1 265 203	8,1	5 635 405	36,1	8 724 676	55,8
538 077	5,1	5 673 865	54,0	4 288 984	40,9
1 243 257	10,2	5 918 548	48,7	4 993 072	41,1
1 586 637	17,0	4 100 086	43,8	3 671 466	39,2
1 386 214	11,3	5 973 983	48,6	4 932 071	40,1
3 329 587	11,6	12 691 982	44,2	12 687 986	44,2
2 668 199	14,4	7 017 840	37,9	8 830 681	47,7
9 192 540	14,0	21 408 131	32,6	35 035 187	53,4
1 462 734	13,2	4 173 148	37,7	5 432 777	49,1
1 653 234	12,1	5 968 767	43,7	6 030 384	44,2
1 627 440	9,4	6 771 652	39,1	8 915 915	51,5
748 710	9,6	3 502 106	45,0	3 526 679	45,4
1 115 343	7,8	6 205 593	43,3	7 022 076	48,9
3 566 935	11,1	11 528 240	36,0	16 970 434	52,9
2 132 415	14,3	7 659 616	51,4	5 102 328	34,3
1 193 383	8,7	4 317 456	31,5	8 211 497	59,8
2 222 849	14,0	6 950 501	43,7	6 736 084	42,3
851 951	7,2	5 950 214	50,3	5 029 572	42,5
734 385	7,4	3 661 211	37,1	5 471 542	55,5
4 455 042	13,5	12 039 359	36,5	16 520 924	50,0
784 440	7,7	4 422 809	43,3	4 998 649	49,0
2 822 458	8,8	15 067 910	46,9	14 230 477	44,3
1 222 515	9,6	4 945 382	38,7	6 612 140	51,7
1 042 324	7,5	5 877 232	42,5	6 928 395	50,0
2 721 011	10,4	9 342 147	35,7	14 119 873	53,9

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Norrbottns län</i>				
Boden	5 045 995	6 254 605	1 229 789	10 070 811
Gällivare	5 696 013	5 910 467	827 197	10 779 283
Haparanda	7 031 021	8 932 488	1 439 160	14 524 349
Kiruna	3 374 297	4 812 259	687 000	7 499 556
Luleå	6 539 258	8 973 618	1 603 047	13 909 829
Piteå	4 015 864	7 026 733	791 802	10 250 795
Hela riket	1 705 442 760	1 941 110 406	389 770 646	3 256 782 520

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
1 257 779	12,5	3 730 172	37,0	5 082 859	50,5
881 200	8,2	3 123 685	29,0	6 774 398	62,8
924 308	6,4	5 714 752	39,3	7 885 288	54,3
721 476	9,6	3 146 754	42,0	3 631 325	48,4
1 173 867	8,4	5 599 015	40,3	7 136 946	51,3
808 506	7,9	4 822 984	47,0	4 619 304	45,1
381 732 881	11,7	949 394 114	29,2	1 925 655 456	59,1

Tabell 6. Indrivningen av särskilt uppdebiterad A-skatt under år 1972.

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Stockholms län</i>				
Danderyd	2 507 908	3 700 280	50 763	6 157 425
Handen	2 078 442	1 525 650	48 196	3 555 896
Huddinge	3 156 918	2 889 393	52 936	5 993 375
Nacka	1 054 865	2 008 690	14 454	3 049 101
Norrtälje	689 794	355 647	33	1 045 408
Sollentuna	6 390 585	2 898 241	49 966	9 238 860
Solna	3 258 824	3 824 791	40 446	7 043 169
Stockholm	54 187 830	33 868 071	270 863	87 785 038
Södertälje	4 125 174	2 726 794	13 188	6 838 780
<i>Uppsala län</i>				
Uppsala	3 746 437	2 538 261	41 762	6 242 936
<i>Södermanlands län</i>				
Eskilstuna	1 776 250	1 642 180	49 280	3 369 150
Katrineholm	1 124 817	806 457	7 835	1 923 439
Nyköping	881 244	838 926	12 994	1 707 176
<i>Östergötlands län</i>				
Linköping	1 824 269	1 191 930	35 195	2 981 004
Motala	1 806 393	1 845 374	31 586	3 620 181
Norrköping	2 739 322	1 852 337	32 541	4 559 118
<i>Jönköpings län</i>				
Eksjö	3 741 161	1 274 826	4 559	5 011 428
Jönköping	2 921 855	1 583 025	13 444	4 491 436
Värnamo	1 790 038	980 942	1 869	2 769 111
<i>Kronobergs län</i>				
Växjö	5 293 042	2 205 006	166 034	7 332 014
<i>Kalmar län</i>				
Kalmar	2 109 673	1 728 984	40 615	3 798 042
Oskarshamn	1 924 709	1 370 997	68 111	3 227 595
Västervik	2 086 633	1 335 009	31 847	3 389 795
<i>Gotlands län</i>				
Visby	1 016 635	1 448 809	15 096	2 450 348
<i>Blekinge län</i>				
Karlshamn	902 632	2 386 860	398	3 289 094
Karlskrona	1 402 013	1 238 446	7 333	2 633 126
<i>Kristianstads län</i>				
Hässleholm	1 269 544	1 643 818	8 738	2 904 624
Kristianstad	4 875 743	3 018 258	56 741	7 837 260
Ängelholm	2 272 890	2 241 323	155 450	4 358 763
<i>Malmöhus län</i>				
Eslöv	829 977	515 770	2 831	1 342 916
Helsingborg	2 361 852	1 577 954	20 551	3 919 255
Landskrona	1 429 065	727 301	12 248	2 144 118
Lund	2 395 693	905 852	2 021	3 299 524
Malmö	11 671 740	6 267 811	24 747	17 914 804
Trelleborg	1 694 786	755 645	2 517	2 447 914
Ystad	1 270 680	821 831	—	2 092 511
<i>Hallands län</i>				
Halmstad	1 849 171	1 068 740	11 564	2 906 347
Varberg	2 312 061	1 685 369	18 152	3 979 278

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
451 060	7,3	2 238 307	36,4	3 468 057	56,3
351 986	9,9	657 070	18,5	2 546 841	71,6
387 248	6,5	1 695 698	28,3	3 910 427	65,2
337 162	11,1	838 167	27,5	1 873 772	61,4
68 552	6,5	329 082	31,5	647 772	62,0
797 662	8,6	2 404 780	26,0	6 036 417	65,4
308 255	4,4	1 366 403	19,4	5 368 510	76,2
14 750 274	16,8	15 874 255	18,1	57 160 507	65,1
1 895 350	27,7	1 639 177	24,0	3 304 252	48,3
1 126 501	18,1	1 381 171	22,1	3 735 265	59,8
722 680	21,4	612 812	18,2	2 033 659	60,4
346 999	18,0	393 770	20,5	1 182 669	61,5
253 326	14,8	637 108	37,3	816 740	47,9
842 156	28,2	947 229	31,8	1 191 618	40,0
566 011	15,6	1 021 171	28,2	2 032 999	56,2
470 893	10,3	1 117 814	24,5	2 970 410	65,2
1 299 809	26,0	998 837	19,9	2 712 782	54,1
958 793	21,3	622 197	13,9	2 910 445	64,8
661 421	23,9	764 225	27,6	1 343 464	48,5
1 469 592	20,1	1 835 251	25,0	4 027 170	54,9
320 936	8,4	967 536	25,5	2 509 569	66,1
930 473	28,8	624 642	19,4	1 672 479	51,8
305 457	9,0	866 703	25,6	2 217 634	65,4
176 138	7,2	739 749	30,2	1 534 460	62,6
223 319	6,8	1 237 489	37,6	1 828 285	55,6
282 487	10,7	578 555	22,0	1 772 084	67,3
246 502	8,5	837 674	28,8	1 820 448	62,7
2 594 031	33,1	1 689 426	21,6	3 553 803	45,3
417 633	9,6	1 494 841	34,3	2 446 288	56,1
271 358	20,2	465 628	34,7	605 930	45,1
407 498	10,4	1 509 334	38,5	2 002 423	51,1
500 277	23,3	352 851	16,5	1 290 989	60,2
482 706	14,6	883 837	26,8	1 932 980	58,6
2 378 317	13,3	3 905 968	21,8	11 630 518	64,9
645 974	26,4	384 504	15,7	1 417 436	57,9
267 915	12,8	615 397	29,4	1 209 199	57,8
80 934	2,8	996 724	34,3	1 828 688	62,9
303 435	7,6	931 248	23,4	2 744 593	69,0

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Göteborgs och Bohus län</i>				
Göteborg	19 903 633	18 522 122	497 994	37 927 761
Uddevalla	2 472 076	1 292 230	114	3 764 192
<i>Älvsborgs län</i>				
Alingsås	1 334 089	647 399	4 856	1 976 632
Borås	4 865 270	3 591 620	34 550	8 422 340
Trollhättan	1 365 796	1 391 254	92 747	2 664 303
Vänernborg	1 495 646	1 161 044	130 197	2 526 493
<i>Skaraborgs län</i>				
Falköping	1 313 836	982 881	2 071	2 294 646
Lidköping	1 793 558	1 080 442	11 851	2 862 149
Mariestad	2 668 069	663 131	8 972	3 322 228
Skövde	1 361 861	1 242 068	28 225	2 575 704
<i>Värmlands län</i>				
Arvika	682 775	671 914	—	1 354 689
Karlstad	1 853 742	1 805 976	31 391	3 628 327
Kristinehamn	1 082 670	478 530	5 915	1 555 285
Sunne	406 149	734 630	6 407	1 134 372
<i>Örebro län</i>				
Hallsberg	729 707	1 298 580	10 817	2 017 470
Karlskoga	248 698	433 895	12 724	669 869
Lindesberg	723 794	1 169 265	2 722	1 890 337
Örebro	1 402 595	2 104 833	21 279	3 486 149
<i>Västmanlands län</i>				
Köping	1 398 789	1 001 226	—	2 400 015
Västerås	5 533 745	4 352 751	326 659	9 559 837
<i>Kopparbergs län</i>				
Avesta	1 189 405	580 224	14 827	1 754 802
Borlänge	672 563	623 432	24 026	1 271 969
Falun	1 285 997	1 038 052	—	2 324 049
Ludvika	232 551	368 954	—	601 505
Mora	802 772	741 443	7 777	1 536 438
<i>Gävleborgs län</i>				
Gävle	2 875 200	2 121 677	4 438	4 992 439
Hudiksvall	506 216	771 865	11 224	1 266 857
Sandviken	586 346	768 716	8 192	1 346 870
Söderhamn	681 779	496 848	1 767	1 176 860
<i>Västernorrlands län</i>				
Härnösand	1 426 281	644 107	7 240	2 063 148
Sollefteå	1 025 940	374 388	—	1 400 328
Sundsvall	1 600 807	1 341 236	18 262	2 923 781
Örnsköldsvik	436 521	357 867	7 579	786 809
<i>Jämtlands län</i>				
Östersund	1 881 455	3 057 407	17 710	4 921 152
<i>Västerbottens län</i>				
Lycksele	854 010	614 559	5 074	1 463 495
Skellefteå	895 281	684 304	34 597	1 544 988
Umeå	3 644 083	820 856	79 371	4 385 568

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
5 058 004	13,3	8 742 237	23,1	24 127 519	63,6
161 412	4,3	1 099 581	29,2	2 503 199	66,5
444 700	22,5	402 178	20,3	1 129 753	57,2
2 434 982	28,9	1 674 051	19,9	4 313 306	51,2
97 982	3,7	984 082	36,9	1 582 236	59,4
325 636	12,9	713 185	28,2	1 487 672	58,9
322 069	14,0	342 881	15,0	1 629 696	71,0
398 500	13,9	689 866	24,1	1 773 782	62,0
108 575	3,3	401 045	12,1	2 812 607	84,6
320 225	12,4	1 108 537	43,1	1 146 941	44,5
186 860	13,8	557 912	41,2	609 916	45,0
887 602	24,5	910 267	25,1	1 830 457	50,4
184 529	11,9	583 542	37,5	787 213	50,6
140 011	12,3	549 536	48,5	444 824	39,2
230 714	11,4	903 495	44,8	883 260	43,8
156 588	23,4	332 840	49,7	180 440	26,9
205 783	10,9	943 185	49,9	741 369	39,2
574 703	16,5	1 259 007	36,1	1 652 439	47,4
204 479	8,5	926 815	38,6	1 268 721	52,9
2 079 234	21,7	2 837 195	29,7	4 643 407	48,6
375 913	21,4	522 180	29,8	856 707	48,8
287 237	22,6	444 010	34,9	540 721	42,5
391 214	16,8	856 220	36,9	1 076 615	46,3
60 363	10,0	264 179	43,9	276 963	46,1
154 300	10,0	542 146	35,3	839 991	54,7
1 066 610	21,4	1 396 860	28,0	2 528 969	50,6
239 636	18,9	534 340	42,2	492 880	38,9
192 905	14,3	248 773	18,5	905 192	67,2
358 263	30,5	567 530	48,2	251 067	21,3
214 120	10,4	467 301	22,6	1 381 726	67,0
108 696	7,8	205 514	14,7	1 086 118	77,5
946 226	32,4	862 034	29,5	1 115 520	38,1
95 418	12,1	321 489	40,9	369 902	47,0
410 905	8,3	1 681 680	34,2	2 828 566	57,5
186 421	12,7	300 828	20,6	976 245	66,7
122 815	8,0	443 954	28,7	978 218	63,3
698 761	15,9	646 331	14,8	3 040 475	69,3

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Norrbottens län</i>				
Boden	897 205	552 640	2 164	1 447 681
Gällivare	942 864	537 614	9 052	1 471 426
Haparanda	960 409	1 121 723	—	2 082 132
Kiruna	421 382	391 760	2 151	810 991
Luleå	741 104	890 501	—	1 631 605
Piteå	592 969	700 615	1 350	1 292 234
Hela riket	226 560 303	165 522 177	2 903 196	389 179 284

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
339 679	23,4	336 794	23,3	771 207	53,3
115 706	7,9	398 599	27,1	957 121	65,0
81 560	3,9	794 571	38,2	1 205 999	57,9
167 031	20,6	301 280	37,1	342 680	42,3
84 791	5,2	627 157	38,4	919 657	56,4
153 831	11,9	449 636	34,8	688 766	53,3
60 276 109	15,5	95 631 473	24,6	233 271 644	59,9

Tabell 7. Indrivningen av mervärdeskatt under år 1972.

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Stockholms län</i>				
Danderyd	4 730 048	6 126 921	1 781 487	9 075 482
Handen	2 757 977	5 229 676	874 004	7 113 649
Huddinge	3 292 809	5 947 495	977 093	8 263 211
Nacka	1 780 468	3 728 438	749 456	4 759 450
Norrtälje	1 922 774	2 030 828	844 047	3 109 555
Sollentuna	4 174 683	7 330 791	777 091	10 728 383
Solna	4 914 109	8 685 517	1 172 717	12 426 909
Stockholm	43 892 411	63 357 981	14 351 347	92 899 045
Södertälje	2 407 879	5 862 724	955 081	7 315 522
<i>Uppsala län</i>				
Uppsala	3 751 793	6 993 213	1 663 248	9 081 758
<i>Södermanlands län</i>				
Eskilstuna	1 698 879	2 983 735	392 932	4 289 682
Katrineholm	1 042 088	1 602 606	301 734	2 342 960
Nyköping	1 096 466	2 147 416	382 131	2 861 751
<i>Östergötlands län</i>				
Linköping	1 688 941	2 928 351	464 326	4 152 966
Motala	2 062 129	3 192 082	397 761	4 856 450
Norrköping	2 583 961	3 913 087	408 655	6 088 393
<i>Jönköpings län</i>				
Eksjö	2 916 739	3 511 279	981 207	5 446 811
Jönköping	3 320 832	3 439 431	513 588	6 246 675
Värnamo	2 137 285	2 479 797	505 470	4 111 612
<i>Kronobergs län</i>				
Växjö	4 228 568	5 515 160	1 363 175	8 380 553
<i>Kalmar län</i>				
Kalmar	2 333 510	2 607 307	288 369	4 652 448
Oskarshamn	1 263 997	1 562 437	122 250	2 704 184
Västervik	1 395 681	2 136 545	204 964	3 327 262
<i>Gotlands län</i>				
Visby	1 011 577	1 624 830	115 896	2 520 511
<i>Blekinge län</i>				
Karlshamn	1 696 648	2 588 665	413 503	3 871 810
Karlskrona	1 687 238	2 232 200	496 272	3 423 166
<i>Kristianstads län</i>				
Hässleholm	1 235 322	1 849 326	246 243	2 838 405
Kristianstad	3 034 403	3 408 076	518 141	5 924 338
Ängelholm	1 994 813	2 455 331	377 361	4 072 783
<i>Malmöhus län</i>				
Eslöv	998 857	1 503 753	308 268	2 194 342
Helsingborg	4 249 790	4 831 933	936 796	8 144 927
Landskrona	1 445 143	2 512 555	238 582	3 719 116
Lund	2 152 952	2 095 874	632 963	3 615 863
Malmö	11 059 970	11 040 965	2 302 771	19 798 164
Trelleborg	1 286 152	964 907	217 581	2 033 478
Ystad	1 174 951	2 092 071	436 973	2 830 049

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
880 382	9,7	1 154 813	12,7	7 040 286	77,6
281 373	4,0	935 604	13,1	5 896 671	82,9
515 815	6,2	789 925	9,6	6 957 471	84,2
346 611	7,3	516 700	10,8	3 896 138	81,9
326 673	10,5	810 735	26,1	1 972 146	63,4
487 527	4,5	1 739 025	16,2	8 501 830	79,3
532 908	4,3	1 461 386	11,8	10 432 615	83,9
15 243 538	16,4	12 569 882	13,5	65 085 621	70,1
645 779	8,8	1 265 816	17,3	5 403 926	73,9
570 381	6,3	3 644 771	40,1	4 866 606	53,6
301 270	7,0	1 842 953	43,0	2 145 459	50,0
321 121	13,7	973 903	41,6	1 047 936	44,7
215 495	7,5	1 678 077	58,7	968 178	33,8
247 113	6,0	1 849 185	44,5	2 056 667	49,5
245 671	5,1	1 807 383	37,2	2 803 397	57,7
451 554	7,4	2 103 752	34,6	3 533 087	58,0
581 507	10,7	1 911 439	35,1	2 953 863	54,2
424 207	6,8	1 342 544	21,5	4 479 923	71,7
547 481	13,3	1 118 835	27,2	2 445 294	59,5
552 605	6,6	3 565 525	42,5	4 262 422	50,9
437 175	9,4	2 064 412	44,4	2 150 860	46,2
443 591	16,4	874 295	32,3	1 386 298	51,3
150 305	4,5	1 250 442	37,6	1 926 514	57,9
53 072	2,1	860 370	34,1	1 607 067	63,8
337 230	8,7	944 432	24,4	2 590 147	66,9
499 701	14,6	889 314	26,0	2 034 150	59,4
303 297	10,7	1 069 811	37,7	1 465 297	51,6
885 468	14,9	2 102 130	35,5	2 936 740	49,6
228 994	5,6	1 488 762	36,6	2 355 027	57,8
195 246	8,9	968 453	44,1	1 030 643	47,0
426 874	5,3	1 639 324	20,1	6 078 728	74,6
458 345	12,3	789 526	21,2	2 471 244	66,5
249 885	6,9	632 797	17,5	2 733 180	75,6
2 983 660	15,1	2 964 654	15,0	13 849 849	69,9
693 075	34,1	305 634	15,0	1 034 768	50,9
128 968	4,5	842 141	29,8	1 858 939	65,7

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Hallands län</i>				
Halmstad	2 130 964	2 724 842	447 078	4 408 728
Varberg	2 382 738	2 847 498	594 791	4 635 445
<i>Göteborgs och Bohus län</i>				
Göteborg	13 550 526	26 205 362	3 948 866	35 807 022
Uddevalla	1 097 706	2 411 331	314 858	3 194 179
<i>Älvsborgs län</i>				
Alingsås	1 211 140	1 883 665	460 223	2 634 582
Borås	5 324 300	5 083 340	1 141 568	9 266 072
Trollhättan	815 643	2 162 447	380 874	2 597 216
Vänersborg	2 040 071	2 380 404	615 533	3 804 942
<i>Skaraborgs län</i>				
Falköping	965 029	2 306 149	120 455	3 150 723
Lidköping	1 546 371	2 512 451	206 267	3 852 555
Mariestad	1 146 854	1 390 159	136 014	2 400 999
Skövde	1 357 241	2 582 326	197 710	3 741 857
<i>Värmlands län</i>				
Arvika	1 382 960	1 947 353	239 348	3 090 965
Karlstad	2 984 250	3 757 928	548 518	6 193 660
Kristinehamn	1 417 205	1 545 752	122 564	2 840 393
Sunne	620 161	1 307 220	241 260	1 686 121
<i>Örebro län</i>				
Hallsberg	725 012	1 484 413	135 561	2 073 864
Karlskoga	568 471	961 701	182 453	1 347 719
Lindesberg	890 092	1 537 448	281 844	2 145 696
Örebro	1 604 089	3 574 486	469 472	4 709 103
<i>Västmanlands län</i>				
Köping	1 403 351	1 917 867	515 844	2 805 374
Västerås	5 551 271	5 721 315	1 100 762	10 171 824
<i>Kopparbergs län</i>				
Avesta	838 108	889 159	207 612	1 519 655
Borlänge	1 022 171	1 306 768	228 778	2 100 161
Falun	1 632 058	1 786 947	240 879	3 178 126
Ludvika	527 111	1 204 427	197 768	1 533 770
Mora	1 267 808	1 636 283	214 872	2 689 219
<i>Gävleborgs län</i>				
Gävle	1 869 620	4 029 291	428 043	5 470 868
Hudiksvall	915 184	2 260 143	309 008	2 866 319
Sandviken	741 715	1 297 480	96 743	1 942 452
Söderhamn	987 786	1 954 647	312 338	2 630 095
<i>Västernorrlands län</i>				
Härnösand	427 053	1 039 035	117 377	1 348 711
Sollefteå	386 218	1 150 660	362 195	1 174 683
Sundsvall	1 500 347	3 187 772	402 984	4 285 135
Örnsköldsvik	575 606	1 013 063	161 138	1 427 531
<i>Jämtlands län</i>				
Östersund	1 983 345	3 527 281	551 681	4 958 945
<i>Västerbottens län</i>				
Lycksele	1 211 879	1 174 465	307 086	2 079 258
Skellefteå	1 238 330	1 707 101	360 512	2 584 919
Umeå	1 712 368	2 347 773	422 638	3 637 503

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
403 603	9,2	1 464 770	33,2	2 540 354	57,6
569 877	12,3	1 467 289	31,7	2 598 278	56,0
2 721 489	7,6	4 371 827	12,2	28 713 705	80,2
68 386	2,2	930 700	29,1	2 195 092	68,7
113 923	4,3	1 116 756	42,4	1 403 902	53,3
1 855 732	20,0	2 488 746	26,9	4 921 593	53,1
140 821	5,4	1 102 375	42,5	1 354 019	52,1
221 275	5,8	1 510 726	39,7	2 072 940	54,5
148 586	4,7	975 422	31,0	2 026 715	64,3
337 041	8,8	1 018 039	26,4	2 497 475	64,8
76 819	3,2	723 007	30,1	1 601 172	66,7
116 807	3,1	1 583 215	42,3	2 041 834	54,6
177 067	5,7	994 243	32,2	1 919 654	62,1
955 463	15,4	1 588 499	25,7	3 649 697	58,9
253 384	8,9	838 541	29,5	1 748 468	61,6
44 133	2,6	721 857	42,8	920 131	54,6
101 088	4,9	1 063 003	51,2	909 772	43,9
348 503	25,9	554 574	41,1	444 641	33,0
190 330	8,9	1 105 444	51,5	849 920	39,6
395 052	8,4	1 951 446	41,4	2 362 605	50,2
370 080	13,2	1 075 556	38,3	1 359 737	48,5
1 375 729	13,5	2 913 929	28,7	5 882 166	57,8
82 385	5,4	498 720	32,8	938 549	61,8
304 217	14,5	770 298	36,7	1 025 646	48,8
187 959	5,9	956 489	30,1	2 033 677	64,0
72 497	4,7	744 341	48,5	716 932	46,8
128 486	4,8	1 255 511	46,7	1 305 221	48,5
353 109	6,5	1 746 570	31,9	3 371 188	61,6
712 737	24,9	950 150	33,1	1 203 431	42,0
98 130	5,1	434 018	22,3	1 410 303	72,6
496 563	18,9	1 006 584	38,3	1 126 947	42,8
12 356	0,9	736 381	54,6	599 974	44,5
9 239	0,8	478 082	40,7	687 361	58,5
337 446	7,9	1 457 399	34,0	2 490 289	58,1
79 981	5,6	508 517	35,6	839 032	58,8
545 262	11,0	2 231 883	45,0	2 181 799	44,0
121 744	5,9	642 884	30,9	1 314 629	63,2
145 387	5,6	855 011	33,1	1 584 520	61,3
349 555	9,6	1 396 103	38,4	1 891 844	52,0

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Norrbottns län</i>				
Boden	833 160	1 337 899	332 408	1 838 651
Gällivare	1 105 513	1 634 519	262 975	2 477 057
Haparanda	1 148 609	1 899 721	637 577	2 410 753
Kiruna	773 829	940 475	190 390	1 523 914
Luleå	1 024 987	1 496 456	383 552	2 137 891
Piteå	642 155	1 271 699	163 157	1 750 697
Hela riket	209 502 248	310 851 824	57 007 057	463 347 015

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
160 531	8,7	633 624	34,5	1 044 495	56,8
101 825	4,1	443 045	17,9	1 932 187	78,0
75 640	3,1	872 322	36,2	1 462 790	60,7
73 077	4,8	532 561	34,9	918 275	60,3
83 739	3,9	705 488	33,0	1 348 664	63,1
132 404	7,5	664 700	38,0	953 592	54,5
47 843 354	10,3	114 849 395	24,8	300 654 202	64,9

Tabell 8. Indrivningen av arbetsgivaravgifter m. m. under år 1972.

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Stockholms län</i>				
Danderyd	4 474 523	4 828 208	1 613 937	7 688 794
Handen	2 101 697	2 106 576	298 660	3 909 613
Huddinge	2 936 352	3 089 462	251 461	5 774 353
Nacka	1 361 326	2 314 502	306 621	3 369 207
Norrälje	1 364 491	1 458 789	201 305	2 621 975
Sollentuna	4 702 486	4 585 582	1 114 448	8 173 620
Solna	3 905 255	4 568 612	824 265	7 649 602
Stockholm	41 407 480	57 151 060	15 639 066	82 919 474
Södertälje	2 215 873	2 666 908	470 593	4 412 188
<i>Uppsala län</i>				
Uppsala	4 654 404	5 866 596	996 635	9 524 365
<i>Södermanlands län</i>				
Eskilstuna	2 061 322	3 142 961	508 648	4 695 635
Katrineholm	1 448 721	2 311 435	628 476	3 131 680
Nyköping	1 193 708	1 559 464	460 539	2 292 633
<i>Östergötlands län</i>				
Linköping	2 423 664	4 032 559	1 372 771	5 083 452
Motala	1 705 590	2 729 165	467 697	3 967 058
Norrköping	2 231 759	4 428 436	622 292	6 037 903
<i>Jönköpings län</i>				
Eksjö	4 307 633	3 518 284	809 118	7 016 799
Jönköping	3 364 209	3 858 107	631 443	6 590 873
Värnamo	2 125 606	2 873 994	1 088 231	3 911 369
<i>Kronobergs län</i>				
Växjö	6 196 006	5 782 575	1 529 478	10 449 103
<i>Kalmar län</i>				
Kalmar	2 850 709	3 068 768	1 158 288	4 761 189
Oskarshamn	1 469 098	2 001 732	284 799	3 186 031
Västervik	2 084 913	1 958 001	352 230	3 690 684
<i>Gotlands län</i>				
Visby	1 126 869	1 669 223	343 802	2 452 290
<i>Blekinge län</i>				
Karlshamn	2 107 499	2 385 997	274 585	4 218 911
Karlskrona	1 959 945	2 282 298	388 862	3 853 381
<i>Kristianstads län</i>				
Hässleholm	1 332 845	2 986 593	478 090	3 841 348
Kristianstad	4 059 302	4 226 268	769 531	7 516 039
Ängelholm	2 537 629	3 229 520	286 846	5 480 303
<i>Malmöhus län</i>				
Eslöv	948 187	1 366 618	285 406	2 029 399
Helsingborg	3 831 950	4 475 095	853 952	7 453 093
Landskrona	1 125 923	2 238 859	289 487	3 075 295
Lund	2 898 884	2 369 854	505 377	4 763 361
Malmö	17 808 257	12 422 200	6 049 857	24 180 600
Trelleborg	1 187 227	959 274	222 167	1 924 334
Ystad	1 058 309	1 464 444	343 565	2 179 188

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
752 326	9,8	1 923 664	25,0	5 012 804	65,2
239 431	6,1	916 053	23,4	2 754 128	70,5
280 062	4,8	1 090 313	18,9	4 403 977	76,3
216 082	6,4	837 087	24,9	2 316 037	68,7
69 747	2,7	865 070	33,0	1 687 157	64,3
217 856	2,7	2 582 580	31,6	5 373 182	65,7
419 580	5,5	1 760 950	23,0	5 469 070	71,5
12 227 795	14,8	20 926 951	25,2	49 764 726	60,0
879 027	19,9	1 522 109	34,5	2 011 051	45,6
846 081	8,9	3 580 536	37,6	5 097 748	53,5
684 738	14,6	1 651 584	35,2	2 359 314	50,2
527 814	16,8	1 098 521	35,1	1 505 345	48,1
441 098	19,2	1 272 342	55,5	579 192	25,3
797 577	15,7	2 020 684	39,7	2 265 190	44,6
384 226	9,7	1 356 953	34,2	2 225 879	56,1
430 033	7,1	2 017 802	33,4	3 590 068	59,5
520 644	7,4	2 294 555	32,7	4 201 599	59,9
504 264	7,6	1 600 596	24,3	4 486 012	68,1
270 110	6,9	1 457 504	37,3	2 183 754	55,8
1 516 343	14,5	3 193 927	30,6	5 738 833	54,9
782 804	16,4	2 113 879	44,4	1 864 505	39,2
615 306	19,3	1 211 299	38,0	1 359 425	42,7
411 908	11,1	1 578 340	42,8	1 700 435	46,1
179 424	7,3	941 931	38,4	1 330 934	54,3
342 190	8,1	1 382 682	32,8	2 494 037	59,1
428 850	11,1	1 219 715	31,7	2 204 816	57,2
301 272	7,9	1 833 601	47,7	1 706 476	44,4
1 213 903	16,1	2 470 510	32,9	3 831 627	51,0
315 165	5,8	2 134 134	38,9	3 031 003	55,3
206 103	10,2	1 055 727	52,0	767 570	37,8
900 655	12,1	2 351 534	31,5	4 200 903	56,4
218 106	7,1	1 277 714	41,5	1 579 474	51,4
726 035	15,3	1 583 388	33,2	2 453 938	51,5
2 376 300	9,8	5 635 823	23,3	16 168 475	66,9
289 028	15,0	506 092	26,3	1 129 213	58,7
91 207	4,2	1 103 510	50,6	984 470	45,2

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Hallands län</i>				
Halmstad	2 103 607	2 458 197	455 151	4 106 653
Varberg	2 473 526	3 184 971	420 053	5 238 444
<i>Göteborgs och Bohus län</i>				
Göteborg	22 104 806	26 380 423	6 655 853	41 829 376
Uddevalla	2 521 986	4 052 500	1 004 055	5 570 431
<i>Älvsborgs län</i>				
Alingsås	1 085 382	1 886 727	255 929	2 716 180
Borås	6 330 923	6 693 498	2 359 557	10 664 864
Trollhättan	751 216	1 913 330	393 799	2 270 747
Vänersborg	1 521 096	2 171 084	587 667	3 104 513
<i>Skaraborgs län</i>				
Falköping	813 315	1 934 592	371 763	2 376 144
Lidköping	1 634 501	2 517 292	366 918	3 784 875
Mariestad	1 794 050	2 437 931	243 362	3 988 619
Skövde	1 769 811	2 434 985	386 557	3 818 239
<i>Värmlands län</i>				
Arvika	1 381 158	1 415 891	374 630	2 422 419
Karlstad	2 453 889	3 764 120	656 629	5 561 380
Kristinehamn	893 199	1 262 152	201 493	1 953 858
Sunne	605 752	1 024 023	94 177	1 535 598
<i>Örebro län</i>				
Hallsberg	799 827	1 533 220	335 707	1 997 340
Karlskoga	286 925	1 104 965	165 338	1 226 552
Lindesberg	595 098	1 485 719	239 388	1 841 429
Örebro	967 073	3 315 122	562 748	3 719 447
<i>Västmanlands län</i>				
Köping	1 108 337	1 652 001	273 364	2 486 974
Västerås	3 619 782	6 069 218	985 005	8 703 995
<i>Kopparbergs län</i>				
Avesta	1 576 388	941 530	280 184	2 237 734
Borlänge	1 207 131	1 266 426	283 902	2 189 655
Falun	1 489 611	1 637 025	247 806	2 878 830
Ludvika	486 771	720 494	184 817	1 022 448
Mora	1 425 792	1 285 931	397 435	2 314 288
<i>Gävleborgs län</i>				
Gävle	1 722 453	4 185 369	402 293	5 505 529
Hudiksvall	644 739	2 417 159	230 979	2 830 919
Sandviken	841 588	1 656 223	157 847	2 339 964
Söderhamn	1 087 627	1 535 134	314 383	2 308 378
<i>Västernorrlands län</i>				
Härnösand	1 121 147	888 010	229 087	1 780 070
Sollefteå	1 209 495	842 035	190 705	1 860 825
Sundsvall	2 345 388	2 548 757	817 020	4 077 125
Örnsköldsvik	809 812	908 942	158 354	1 560 400
<i>Jämtlands län</i>				
Östersund	1 579 499	4 024 381	953 069	4 650 811
<i>Västerbottens län</i>				
Lycksele	1 172 836	1 102 588	129 497	2 145 927
Skellefteå	1 009 258	1 454 170	260 270	2 203 158
Umeå	4 265 070	4 156 940	672 520	7 749 490

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
234 571	5,7	1 593 096	38,8	2 278 986	55,5
540 028	10,3	2 271 103	43,4	2 427 312	46,3
2 896 782	6,9	11 160 546	26,7	27 772 047	66,4
258 706	4,6	2 014 648	36,2	3 297 075	59,2
514 529	18,9	1 229 484	45,3	972 166	35,8
1 466 291	13,7	2 994 183	28,1	6 204 389	58,2
147 726	6,5	1 309 682	57,7	813 337	35,8
63 919	2,0	1 256 643	40,5	1 783 950	57,5
368 435	15,5	857 472	36,1	1 150 237	48,4
404 365	10,7	1 430 364	37,8	1 950 145	51,5
424 762	10,6	784 962	19,7	2 778 894	69,7
283 910	7,5	1 612 615	42,2	1 921 713	50,3
61 459	2,5	929 044	38,4	1 431 916	59,1
927 420	16,7	1 996 312	35,9	2 637 646	47,4
139 161	7,1	753 064	38,6	1 061 633	54,3
32 146	2,1	898 710	58,5	604 741	39,4
188 985	9,5	945 170	47,3	863 184	43,2
389 960	31,8	509 032	41,5	327 560	26,7
412 561	22,4	846 183	46,0	582 684	31,6
614 034	16,5	1 922 928	51,7	1 182 485	31,8
756 643	30,4	889 150	35,8	841 181	33,8
958 525	11,0	2 929 342	33,7	4 816 126	55,3
517 489	23,1	679 654	30,4	1 040 591	46,5
458 554	21,0	1 016 445	46,4	714 655	32,6
289 464	10,0	1 027 162	35,7	1 562 203	54,3
114 620	11,2	451 280	44,1	456 548	44,7
418 800	18,1	908 655	39,3	986 832	42,6
738 665	13,4	2 127 951	38,7	2 638 912	47,9
410 862	14,5	1 536 143	54,3	883 913	31,2
364 334	15,6	426 846	18,2	1 548 783	66,2
565 120	24,5	869 146	37,6	874 110	37,9
92 376	5,2	734 095	41,2	953 599	53,6
239 032	12,8	609 458	32,8	1 012 334	54,4
620 714	15,2	1 686 342	41,4	1 770 069	43,4
53 719	3,4	712 530	45,7	794 151	50,9
515 638	11,1	2 266 143	48,7	1 869 028	40,2
327 659	15,3	754 752	35,2	1 063 515	49,5
205 802	9,3	910 036	41,3	1 087 320	49,4
1 049 219	13,6	1 374 176	17,7	5 326 094	68,7

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Norrbottens län</i>				
Boden	774 519	869 966	259 122	1 385 363
Gällivare	1 115 790	803 925	164 845	1 754 870
Haparanda	1 160 807	1 185 310	212 451	2 133 666
Kiruna	446 786	589 755	98 512	938 029
Luleå	1 526 400	1 391 644	383 629	2 534 415
Piteå	740 284	1 367 141	259 192	1 848 233
Hela riket	231 944 101	290 448 835	67 399 590	454 993 346

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
180 856	13,1	530 863	38,3	673 643	48,6
64 334	3,7	405 540	23,1	1 284 996	73,2
115 418	5,4	590 737	27,7	1 427 511	66,9
90 988	9,7	359 614	38,3	487 426	52,0
416 942	16,5	786 189	31,0	1 331 283	52,5
216 175	11,7	972 599	52,6	659 459	35,7
51 774 788	11,4	145 239 749	31,9	257 978 749	56,7

VIKTIGARE FÖRVALTNINGSORGANISATORISKA FÖRÄNDRINGAR M. M.

Kungl. Maj:ts kansli

Regionmusiken överfördes den 1 juli från försvarsdepartementet till utbildningsdepartementet. Samtidigt överflyttades till industridepartementet handläggningen av vissa ärenden, nämligen från justitiedepartementet ärenden rörande tillämpning av lagen om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m. och från handelsdepartementet ärenden rörande brandfarliga och explosiva varor.

Genom beslut som trädde i kraft den 3 maj sammanfördes utrikesdepartementets handelsavdelning och handelsdepartementets utrikes-handelsenheter till tre enheter och ett förhandlingssekretariat. Integrationen har dock inte inneburit någon ändring av ärendefördelningen mellan utrikesministern och handelsministern. Ej heller har tjänstemännens anställningsförhållanden berörts av beslutet.

Ett centralt branschråd för byggnadsverksamheten, *byggbranschrådet*, har inrättats genom Kungl. Maj:ts beslut den 11 maj för samråd mellan berörda samhällsorgan, arbetsmarknadens parter och näringslivets organisationer i frågor som berör byggnadsverksamhetens förhållanden och utveckling. Rådet har tio ledamöter. Ordförande är statssekreteraren i industridepartementet.

Med uppgift att systematiskt följa utvecklingen inom skogsindustrin i dess helhet har vidare genom beslut av Kungl. Maj:t den 29 juni tillsatts *branschrådet för skogsindustrin* med tolv ledamöter. I rådet ingår företrädare för industri-, jordbruks- och inrikesdepartementen samt skogsindustrin och dess anställda.

Justitiedepartementet

Enligt en ny datalag skall dataregister som innehåller personuppgifter inte få inrättas eller föras utan tillstånd av en särskild central förvaltningsmyndighet, *datainspektionen*. I samband med att datainspektionen beviljar tillstånd till ett personregister skall myndigheten meddela alla de föreskrifter som behövs för att förebygga otillbörligt integritetsintrång. Inspektionen skall vidare utöva tillsyn över registren och i efterhand kunna ingripa med nya eller ändrade föreskrifter. Datainspektionen inrättades den 1 juli. Under sitt första verksamhetsår har myndigheten emellertid endast begränsade arbetsuppgifter. Sålunda skall tillståndssystemet för personregister inte börja gälla förrän den 1 juli 1974. Datainspektionen har organiserats på ett sekretariat och två enheter, en för tillstånds- och en för tillsynsärenden. Inspektionen leds av en styrelse, bestående av ordförande, tillika inspektionens chef, och åtta andra ledamöter som Kungl. Maj:t utser för fyra år.

En omfattande reform av samhällets rättshjälp trädde i kraft den 1 juli. Staten övertog i samband därmed huvudmannaskapet för den offentliga rättshjälpsverksamheten. Trettio *allmänna advokatbyråer* inrättades, av vilka sexton motsvarar de tidigare i huvudsak landstingskommunala rättshjälpsanstalterna. De allmänna advokatbyråerna skall vara ekonomiskt självbärande genom inkomster från enskilda rättssökande och av allmänna medel med anledning av beslut om rättshjälp. Byråerna skall konkurrera på lika villkor med de enskilda advokaterna. Chef för allmän advokatbyrå — en advokat — förordnas av Kungl. Maj:t.

Ärenden om rättshjälp handläggs från den 1 juli av sex regionala *rättshjälpsnämnder*, inrättade på de orter där hovrätter är belägna. Nämndernas verksamhetsområden sammanfaller också med hovrätternas domkretsar. Rättshjälpsnämnd består av ordförande, som skall vara lagkunnig och erfaren i domarvärv, samt fyra andra ledamöter. Av dessa skall två vara inom nämndens område verksamma advokater — en anställd på allmän advokatbyrå och en privatpraktiserande jurist. Ordföranden förordnas av Konungen. Övriga ledamöter utses av domstolsväsendets organisationsnämnd efter förslag bl. a. av Sveriges advokatsamfund och av kommunala organ. För rättshjälpsnämnd finns ett kansli som förestås av en chef. Kansliet är inrättat vid hovrätt. Chefen och övrig personal vid kansliet är anställda i hovrätten.

Domstolsväsendets organisationsnämnd — DON (se 1971 års verksamhetsberättelse, s. 88) — blev den 1 juli *centralmyndighet för rättshjälpen*. I denna egenskap skall DON främst ha tillsyn i administrativt hänseende över verksamheten vid rättshjälpsnämnder och allmänna advokatbyråer samt leda och övervaka nämndernas tillämpning av rättshjälpslagen. DON har därvid förstärkts med en ny enhet — utöver tidigare fyra — för handläggning av arbetsuppgifter rörande rättshjälpen. Inom DON har också den 1 juli tillkommit *besvärnämnden för rättshjälpen* med uppgift att som sista instans pröva besvär över rättshjälpsnämnds eller annan förvaltningsmyndighets beslut enligt rättshjälpslagen. Besvärnämnden består av ordförande och sex andra ledamöter jämte ersättare, samtliga utsedda av Kungl. Maj:t. Bland ledamöterna förutsätts en domare, en advokat vid allmän advokatbyrå och en privatpraktiserande advokat skola ingå.

Socialdepartementet

Fr. o. m. den 1 juli finns en *socialstyrelsens nämnd för hälsoupplýsning*, vilken har ersatt det tidigare rådgivande organet, hälsovårdsupplýsning delegationen. Nämnden har bl. a. till uppgift att planera, leda och samordna socialstyrelsens hälsoupplýsning verksamhet samt verka för regional och lokal verksamhet på detta område. Nämnden, som utses av Kungl. Maj:t, består av elva ledamöter med var sin personliga suppleant. Ordförande är generaldirektören i socialstyrelsen.

Nämnden för internationella adoptionsfrågor — NIA — har den 1 juli knutits till *socialstyrelsen*. NIA skall bl. a. förmedla ansökningar om adoption av utländska barn, förhandla med myndigheter och organisationer i andra länder om avtal på området samt bedriva informationsverksamhet. Nämnden — nio ledamöter och två suppleanter — förordnas av Kungl. Maj:t.

En särskild *tandvårdsdelegation* inrättades den 1 juli hos *riksförsäkringsverket* med uppgift att inom verket bereda frågor rörande den nya allmänna tandvårdsförsäkringen. Delegationen svarar bl. a. för de utredningar och överläggningar som behövs vid fortsatta ställningstaganden angående tandvårdstaxan. Kungl. Maj:t har till ordförande i delegationen förordnat generaldirektören i riks-försäkringsverket och utsett ytterligare åtta ledamöter, vilka representerar socialstyrelsen, huvudmännen för folktandvården samt tandläkarna och tandteknikerna.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 23 november har inrättats en till *arbetarskyddsstyrelsen* knuten *utbildningsdelegation* under ordförandeskap av styrelsens generaldirektör. Övriga tio ledamöter representerar bl. a. arbetarskyddsfonden och parterna på arbetsmarknaden. Delegationens uppgift är att verka för samordning av utbildningsverksamheten på arbetarskyddsområdet och att ange riktlinjer för denna utbildnings innehåll och omfattning.

Kommunikationsdepartementet

Den 1 juli tillkom *bussbidragsnämnden* som centralt organ för frågor rörande statligt stöd till olönsam linjetrafik med buss på landsbygden. Nämnden skall bl. a. verka för en över hela landet enhetlig tillämpning av bidragssystemet, meddela anvisningar till ledning för kommunernas och länsstyrelsernas beredning och handläggning av bidragsfrågorna samt handha de med bidragsverksamheten förenade anslagsfrågorna. Nämnden, som utses av Kungl. Maj:t, består av tre ledamöter med personliga ersättare och har till sitt förfogande ett kansli under ledning av en kanslichef. Med inrättandet av bussbidragsnämnden har transportnämnden skilts från vidare befattning med bussbidragsfrågor (se 1968 års verksamhetsberättelse, s. 72).

Finansdepartementet

Statskontorets *fondbyrå med redovisningscentral och revisionskontor* överfördes den 1 januari till *kammarkollegiet* och inordnades där som tre fristående enheter under verkschefen. Även statskontorets rådgivande organ, *expertrådet för medelsplaceringsfrågor*, knöts till kollegiet. I samband därmed vidtogs inom kammarkollegiet vissa organisationsändringar. Kollegiet är därefter uppdelat på sju enheter, nämligen — förutom de tre ovan nämnda — en allmän avdelning, vari de tidigare fyra byråerna sammanförts, ett advokatfiskalskontor, ett arkivkontor och en

nyttillkommen administrativ sektion. Advokatfiskalskontorets tidigare självständiga ställning i förhållande till kollegiet i övrigt, särskilt vad beträffar allmänna arvsfonden, har avskaffats.

Som följd av de s. k. trygghetsavtalen, som slutits mellan statens avtalsverk och de statsanställdas huvudorganisationer, har den 1 januari *statens arbetsmiljönämnd* tillsatts av avtalsparterna. Nämnden skall vara ett samordnande organ i vad gäller inriktning och prioritering av arbetsmiljöinsatser inom det statliga området och därvid bl. a. verka för att tekniska och medicinska synpunkter på arbetsmiljön beaktas när nya arbetsplatser planeras. I nämnden ingår sexton ledamöter. Av dessa utser avtalsverket åtta, SF och TCO-S vardera tre samt SACO och SR vardera en. För varje ledamot utses enligt samma grunder en personlig suppleant. Med inrättandet av arbetsmiljönämnden har civila statsförvaltningens centrala arbetarskyddsnämnd upphört (se 1969 års verksamhetsberättelse, s. 76). Vidare har Kungl. Maj:t — för att pröva tillämpningen av avtalens bestämmelser om statens personskadeförsäkring samt om avgångsbidrag och årlig ersättning för övertaliga tjänstemän — likaledes den 1 januari inrättat såväl en statlig nämnd, kallad *trygghetsnämnden*, som en särskild *skiljenämnd*. Trygghetsnämnden består av sju ledamöter med personliga ersättare, samtliga förordnade av Kungl. Maj:t. Tre av dem förordnas efter förslag av de statsanställdas huvudorganisationer. Hos nämnden finns ett kansli som förestås av en kanslichef. Nämndens personal tillhandahålls av avtalsverket. Skiljenämnden — tre av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter — avgör tvist i frågor som ligger inom trygghetsnämndens kompetensområde.

Inom *datamaskincentralen för administrativ databehandling, DAFA* (se 1970 års verksamhetsberättelse, s. 78) har en organisatorisk förstärkning av funktionerna för planering, kostnads/intäktsbevakning och marknadsföring genomförts den 1 mars. DAFA har därmed uppdelats på fyra huvudenheter — mot tidigare tre — nämligen en kundserviceenhet, en driftenhet, en teknisk enhet och en administrativ enhet. Dessutom har en stabsenhet för planering och samordning tillkommit. Chefen för DAFA har utnämnts till överdirektör.

Den 1 juli blev *riksskatteverket* (se 1971 års verksamhetsberättelse, s. 91) även *centralmyndighet för administration av exekutionsväsendet*. Samtidigt upphörde exekutionsväsendets organisationsnämnd, EON, som dittills fungerat som centralorgan. Riksskatteverket svarar i fortsättningen för de uppgifter som ombesörjts av EON, d. v. s. meddelande av föreskrifter om organisationen hos kronofogdemyndigheterna samt om handläggningen av mål och ärenden. Verket har vidare övertagit vissa arbetsuppgifter från andra myndigheter, bl. a. från länsstyrelserna handläggandet av personalfrågor inom exekutionsväsendet, från kriminalvårdsstyrelsen ärenden rörande handräckning i allmänna mål till och från utlandet samt från justitiekanslern uppgiften att bevaka statens rätt i vissa

kronomål. En ny huvudenhet, avdelningen för administration av exekutionsväsendet, har inrättats vid verket. Den nya avdelningen är uppdelad på två sektioner, exekutionsjuridiska respektive exekutionsadministrativa sektionen. Arbetet inom EON med utveckling av ett ADB-system för exekutionsväsendet bedrivs sedan den 1 juli inom riksskatteverkets avdelning för driftteknik.

Verksamheten vid *statens personalnämnd* har sedan nämndens tillkomst (se 1971 års verksamhetsberättelse, s. 92) snabbt utvecklats. Till följd härav inrättades den 1 juli vid verksledningen ett särskilt kansli för frågor om planering och samordning av driften inom nämndens hela verksamhetsområde. Ställföreträdande verkschefen är chef för kansliet. Den 1 juli sammanfördes också nämndens uppgifter rörande omplacering av tjänstemän i samband med omlokalisering, övertalighet eller anpassningssvårigheter till en ny femte enhet, omplaceringsenheten.

Utbildningsdepartementet

De centrala ledningsfunktioner för myndigheten *regionmusiken*, vilka alltsedan ombildningen år 1971 av dåvarande militärmusiken under ett övergångsskede åvilat en organisationskommitté, övertogs den 1 juli av en särskild *styrelse* av permanent karaktär. Till styrelsen har knutits ett kansli under ledning av en direktör som tillika är chef för regionmusiken. Direktören är självskriven ledamot i styrelsen. Övriga åtta ledamöter utses av Kungl. Maj:t.

Den 1 juli har *nämnden för isotopgeologi* inrättats vid *naturhistoriska riksmuseet*. Nämnden skall närmast under museets styrelse leda verksamheten vid laboratoriet för isotopgeologi, bildat genom samordning av riksmuseets geokronologiska laboratorium och det från riksantikvarieämbetet och statens historiska museum överförda laboratoriet för radioaktiv datering. I nämnden ingår professorn i mineralogi och isotopgeologi vid riksmuseet som självskriven ledamot samt sju andra ledamöter. De senare utses av riksmuseets styrelse, riksantikvarieämbetet och statens historiska museum, universitetet i Stockholm, Sveriges geologiska undersökning och Svenska gruvföreningen.

Vetenskapsakademiens institutioner Stockholms observatorium i Saltjöbaden och Kiruna geofysiska observatorium förstatligades den 1 juli. Stockholms observatorium inordnades därvid som en *institution för astronomi vid universitetet i Stockholm*. Kiruna geofysiska observatorium fick däremot ställning som ett fristående statligt forskningsinstitut, underställt universitetskanslersämbetet och benämnt *Kiruna geofysiska institut*. Institutet skall, såvitt avser den där bedrivna forskarutbildningsverksamheten, även fungera som en institution vid universitetet i Umeå.

Jordbruksdepartementet

Enhetliga bestämmelser om hälso- och miljöfarliga varor — som ersatt giftförordningen, bekämpningsmedelsförordningen och PCB-

lagen — har trätt i kraft den 1 juli. Samtidigt har ett nytt organ, *produktkontrollnämnden*, inrättats, varigenom giftnämndens verksamhet upphört. Produktkontrollnämnden är en självständigt beslutande myndighet i frågor om tillämpningen av de nya bestämmelserna men har administrativt knutits till statens naturvårdsverk. För att auktoritativt kunna hävda och samordna miljöintressena har nämnden utformats som ett expertorgan med cheferna för naturvårdsverket, socialstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, livsmedelsverket och konsumentverket som självskrivna ledamöter. Därutöver ingår i nämnden högst fem andra av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter, varav tre skall representera arbetstagarna och en näringslivet. För beredning av de frågor som produktkontrollnämnden skall handlägga har vid *statens naturvårdsverk* den 1 juli inrättats en femte byrå, *produktkontrollbyrån*, som i huvudsak motsvarar det till verket överförda giftnämndens kansli.

Handelsdepartementet

En ny central förvaltningsmyndighet för konsumentfrågor, *konsumentverket*, inrättades den 1 januari med uppgift att genom utrednings- och informationsverksamhet stödja konsumenterna och förbättra deras ställning på marknaden. Det nya verket övertog därmed de funktioner som tidigare handhafs av de nu nedlagda statens institut för konsumentfrågor, statens konsumentråd och den statsunderstödda varudeklarationsnämnden. Ledningen av konsumentverket utövas av en styrelse med verkschefen, en generaldirektör, som ordförande och med högst åtta andra av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter. Verket är organiserat på dels två utredningsavdelningar — den ena för mathållning och bostad m. m. och den andra för beklädnad, fritid och resor m. m. — dels fyra enheter, en teknisk enhet, en informationsenhet, en administrativ enhet och ett planeringssekreteriat. Verket svarar även för en försöksverksamhet med allmänna reklamationsnämnden, tidigare inrättad av statens konsumentråd (se 1968 år verksamhetsberättelse, s. 74).

Till *konsumentverket* är fr. o. m. den 1 juli knuten en rådgivande nämnd, *glesbygdsnämnden*, med uppgift att bistå verket vid prövning av ärenden om statligt stöd till kommersiell service i glesbygd. Nämnden består av åtta ledamöter utsedda av Kungl. Maj:t. I nämnden finns representanter för enskild och kooperativ handel samt experter på konsument-, distributions- och glesbygdsfrågor. Konsumentverket svarar för de administrativa göromål som nämndens verksamhet ger upphov till.

Kommerskollegium har omorganiserats den 1 juli i samband med att kollegiets uppgifter — efter överföringen av delar av kollegiet till det nya industriverket (se under industridepartementet) — koncentrerats till handelspolitik, utrikeshandel och vissa frågor på inrikeshandels område. Kollegiets ledning har förstärkts genom inrättandet av en lekmannastyrelse med generaldirektören som ordförande och högst sju andra ledamöter, särskilt utsedda av Kungl. Maj:t. I sin nya organisation är kol-

legiet uppdelat på sex olika enheter: fyra byråer för utrikes handel, en byrå för inrikes handel och administrativa frågor samt en planeringssektion. Till kollegiet är liksom tidigare ett handelspolitiskt råd knutet.

Fr. o. m. den 1 juli finns vid *kommerskollegium* även en *CECA-nämnd*, som skall bistå kollegiet i dess nya uppgift att handlägga ärenden rörande tillämpning av bestämmelser om priser på järn- och stålvaror m. m. (enligt 1972 års avtal mellan Sverige och Europeiska kol- och stålgemenskapen — CECA — jämte dess medlemsstater). Generaldirektören i kommerskollegium eller ett av kommerseråden är ordförande i nämnden. Därjämte ingår i denna fyra andra ledamöter med personliga suppleanter, samtliga förordnade av Kungl. Maj:t.

Staten svarar genom *kommerskollegium* sedan den 1 juli för auktorisation och godkännande av revisorer — en uppgift som tidigare fullgjordes av handelskamrarna. En rådgivande *nämnd för revisorsfrågor* har samtidigt knutits till kollegiet. Nämnden består av ordförande (generaldirektören eller ett av kommerseråden) och sju andra av Kungl. Maj:t särskilt utsedda ledamöter med personliga suppleanter. Det har förutsatts att handelskamrarnas erfarenheter skall tas till vara genom representation i nämnden.

En omorganisation av *statens pris- och kartellnämnd* trädde i kraft den 1 juli. Nämndens pris- och konkurrensövervakande samt utredande verksamhet fördes då samman till en huvudenhet — avdelning — uppdelad på fyra byråer som skall svara för olika näringsområden. Vid sidan härav finns inom nämnden en statistisk byrå, en administrativ byrå, en upplysningssektion och ett till verksledningen knutet planeringssekreteriat. Antalet ledamöter i nämndstyrelsen minskades vid samma tidpunkt från tretton till nio med bibehållen balans mellan företagariintressen samt allmänna konsument- och löntagariintressen.

Marknadsrådet (se 1971 års verksamhetsberättelse, s. 94) fick den 1 januari en ändrad benämning — *marknadsdomstolen* — för understrykande av rådets ställning som dömande organ.

Inrikesdepartementet

Beslutanderätten i ärenden om statligt stöd till allmänna samlingslokaler och studentkårlokaler överfördes den 1 juli från Kungl. Maj:t till *bostadsstyrelsen* för att där i huvudsak handläggas av en nytilkommen *samlingslokaldelegation*. Det har förutsatts att i delegationen — ordförande och sju andra ledamöter som förordnas av Kungl. Maj:t — skall ingå representanter för riksorganisationerna på samlingslokalområdet. Statens nämnd för samlingslokaler, som utgjort beredande organ för Kungl. Maj:ts beslut, här därmed upphört.

Industridepartementet

Genom lag som trätt i kraft den 1 april har de anställda i vissa aktieföretag och ekonomiska föreningar tillförsäkrats rätt att genom sina fack-

liga organisationer utse arbetstagarledamöter i styrelsen. För att pröva frågor om undantag från lagens tillämpning har nämnda datum en ny självständig myndighet, *dispensnämnden för arbetstagarrepresentation*, tillskapats. Nämndens ordförande och sju andra ledamöter förordnas av Konungen. Ordföranden skall vara lagkunnig, erfaren i domarvärv och opartisk i vad gäller arbetsgivar- eller arbetstagarintressen. De övriga ledamöterna utses efter förslag av de svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Kooperationens förhandlingsorganisation, LO och TCO. Nämnden är beslutför med ordförande samt två arbetsgivar- och två arbetstagarledamöter, varvid sammansättningen på arbetsgivarsidan varierar beroende på vilken typ av företag ärendet gäller. Mot nämndens beslut får talan ej föras.

Statens industriverk inrättades den 1 juli som central förvaltningsmyndighet för ärenden rörande industri, hantverk och energiförsörjning samt mineralhantering — utom såvitt avser förvaltning och upplåtelse av statens gruvegendom (se nedan). Till det nya verket överfördes de arbetsuppgifter som åvilat bergsbyrån, elektriska byrån och industribyrån vid kommerskollegium samt kollegiets funktion som chefsmyndighet för sprängämnesinspektionen, bergsstaten och statens elektriska inspektion (se under handelsdepartementet). Industriverket svarar också för tillsynen över företagareföreningarna och har det samordnande ansvaret för statens verksamhet på företagserviceområdet. Verksledningen utgörs av en styrelse med verkschefen, en generaldirektör, som ordförande. Övriga ledamöter — högst åtta — jämte ersättare för dem förordnas av Kungl. Maj:t. Inom verket finns fem byråer, nämligen planerings- och utredningsbyrån, industribyrån, energibyran, mineralbyrån och administrativa byrån. — Till industriverket knöts den 1 juli delegationen för de mindre och medelstora företagen. Delegationen, som tidigare formellt varit en kommitté, ombildades därvid till *rådet för mindre och medelstora företag*, ett permanent organ med rådgivande funktion i frågor som rör den mindre företagsamheten. Rådet — generaldirektören och femton andra ledamöter — har i huvudsak samma sammansättning som den tidigare delegationen. Vidare finns vid verket *hemslöjdsnämnden*, överförd från kommerskollegiet, och ett nyinrättat *expertråd* med uppgift att biträda verket i arbetet med långsiktiga prognoser.

Den 1 juli tillkom *nämnden för statens gruvegendom*. Nämnden förvaltar statens gruvor och beslutar i frågor om upplåtelse av sådan egendom. Dess beslut kan inte överklagas. Dock skall nämnden, om viss upplåtelse är av större allmän betydelse, med eget yttrande hänskjuta ärendet till Kungl. Maj:t. Nämndens verksamhet skall ha en affärsmässig inriktning. Kungl. Maj:t utser nämndens fem ledamöter. Administrativt är nämnden knuten till industriverket.

En särskild fond, *statens utvecklingsfond*, bildades den 1 juli med syfte att stödja riskbetonade investeringar inom industrin för utveckling av nya produkter, processer eller system. Stöd från fonden utgår i form av lån med villkorlig återbetalningsskyldighet. Låneverksamheten skall bedrivas i samverkan med övriga organ som handhar statligt stöd till industriellt utvecklingsarbete, bl. a. styrelsen för teknisk utveckling, industriverket och investeringsbanken. Dessa senare organ representeras också i utvecklingsfondens *styrelse*, som består av högst nio av Kungl. Maj:ts förordnade ledamöter. En av dem skall som verkställande ledamot leda fondens verksamhet under styrelsen. Styrelsen för teknisk utveckling svarar för personaladministration åt statens utvecklingsfond.

Omlokalisering av viss statlig verksamhet

I enlighet med beslutad omlokalisering av vissa centrala statliga myndigheter och institutioner från stockholmsområdet till orter ute i landet har genomförts utflyttning av dels *bilregisternämnden* till Örebro (maj—juni), dels *centralnämnden för fastighetsdata* till Gävle (augusti).

Under året har vidare en successiv utflyttning påbörjats eller fortsatt av *statens personalpensionsverk* och *riksförsäkringsverkets tekniska byrå* till Sundsvall, *farmaceutiska fakulteten* till Uppsala samt *del av skogshögskolan* till Garpenberg och Umeå.

Vissa uppgifter om den statliga personalorganisationen

Antalet statstjänstemän utom R-tjänstemän uppgick den 1 oktober 1972 till 318 357, varav 187 161 inom den allmänna civilförvaltningen och försvarsväsendet samt 131 196 inom affärsverken. Motsvarande antal vid samma tidpunkt året dessförinnan var respektive 308 904, 178 625 och 130 279.

Den allmänna civilförvaltningens och försvarsväsendets tjänstemannapersonal fördelade sig på statsdepartement m. m. på följande sätt (1971 års tal inom parentes).

Justitiedepartementet	31 717	(29 941)
Utrikesdepartementet	2 057	(1 931)
Försvarsdepartementet	47 831	(46 910)
Socialdepartementet	12 043	(11 603)
Kommunikationsdepartementet	8 442	(8 202)
Finansdepartementet	9 827	(9 726)
Utbildningsdepartementet	32 723	(30 783)
Jordbruksdepartementet	6 628	(5 833)
Handelsdepartementet	1 464	(1 442)
Inrikesdepartementet	11 488	(10 470)
Civildepartementet	20 310	(19 334)
Industridepartementet	1 250	(1 179)
Riksdagen och dess verk	1 381	(1 271)

Motsvarande redovisning för affärsverkens tjänstemän har följande utseende.

Postverket	50 597	(47 489)
Statens järnvägar	39 727	(41 349)
Televerket	29 322	(30 356)
Luftfartsverket	1 491	(1 351)
Förenade fabriksverken	3 069	(3 075)
Statens vattenfallsverk	5 494	(5 152)
Domänverket	1 496	(1 507)

De kvinnliga tjänstemännens antal var 114 639 eller 36 procent.

Statstjänstemännen fördelade sig procentuellt efter löneplan m. m. som följer.

Löneplan A	83,6
Löneplan B	1,2
Löneplan C	0,9
Löneplan U	4,0
Löneplan D, S	0,1
Arvodister (icke löneplansplacerade)	10,2

Under tiden oktober 1971—september 1972 nyanställdes 35 594 och avgick 26 086 statstjänstemän.

Den 1 januari 1972 överfördes merparten av de statligt anställda arbetarna till tjänstemannaanställning med R-tjänster. Antalet R-tjänstemän samt andra statligt anställda arbetare utom städpersonal var år 1972 43 266 (ett år tidigare 46 474). Städpersonal, inklusive vikarier, uppgick den 31 december 1972 till 14 872 (14 906). Den 1 oktober 1972 fanns det 125 170 (109 832) tjänstemän inom statsunderstödd verksamhet. Häri ingår fr. o. m. år 1972 även de allmänna försäkringskassornas tjänstemannapersonal, vilket i jämförelse med föregående år ger en skenbar ökning med 10 668 tjänstemän.

Under år 1972 utbetalade staten i löner till personal i egen verksamhet 13 236 (1971 11 907) milj. kronor, varav 11 406 (10 380) milj. kronor avsåg tjänstemän och 1 830 (1 526) milj. kronor R-tjänstemän samt övriga arbetare, inklusive städpersonal.

REVISORERNAS ORGANISATION OCH VERKSAMHETSFORMER

1973 års riksdag har såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antagit förslag till ny regeringsform och till ny riksdagsordning. I det förra förslaget har riksdagens revisorers uppgift angetts vara "att granska den statliga verksamheten". Stadgandet innebär inte någon principiell förändring av nu gällande bestämmelser i ämnet. Lika litet påverkas revisorernas organisation av de nya grundlagsföreskrifterna. Dock bör erinras om att i fortsättningen endast ledamot av riksdagen kan väljas till revisor, om 1973 års beslut i författningsfrågan bekräftas av 1974 års riksdag.

Revisorernas verksamhet under år 1973 har bedrivits enligt de allmänna riktlinjer som fastställdes av 1971 års riksdag. Ej heller dessa principer har satts i fråga vid den nyssnämnda grundlagsreformen.

I personalorganisationen har den förändringen vidtagits, att revisorerna med stöd av ett av riksdagens förvaltningsstyrelse lämnat bemyndigande inrättat en tjänst som byråchef i Cg 2. Det i fjolårets verksamhetsberättelse omnämnda göromålsförordnandet har samtidigt upphört. I särskild ordning bedrivna förhandlingar mellan riksdagens förvaltningskontor och vederbörande personalorganisationer har för revisorernas vidkommande fått till resultat, att tjänsten som byråassistent i Ae 19 omvandlats till en tjänst som byråsekreterare i Ae 21 och att tjänsten som förste expeditionsförman i Ae 15 flyttats upp i lönegrad till Ae 16.

Revisorerna har i skrivelse till förvaltningsstyrelsen hemställt om en omprövning av placeringen i lönegrad av vissa tjänster.

Tidredovisning har försöksvis tillämpats inom kansliet sedan den 1 mars 1973.

En tjänsteman har under året genomgått en av statskontoret anordnad kurs i kostnads/intäktsanalys, medan två tjänstemän genomgått en av statens personalutbildningsnämnd anordnad förvaltningskurs för kontorspersonal. Vidare har en tjänsteman deltagit i en av Svenska Teknologföreningen i samarbete med Trafiktekniska Föreningen anordnad kurs i trafikreglering och trafiksanering.

Till sist kan nämnas att revisorernas kansli genom tre tjänstemän har varit representerat vid ett av företagsekonomiska institutionen vid Lunds universitet anordnat seminarium om utvärderingsproblem.

SÄRSKILDA FÖREDRAGNINGAR OCH BESÖK

Även under år 1973 har ett antal särskilda föredragningar hållits inför revisorerna i plenum. Syftet därmed har liksom tidigare år varit att ge revisorerna en närmare inblick i verksamheten inom centrala statliga och statsunderstödda förvaltningsområden. Redogörelser av nu angivet slag har lämnats av följande cheftjänstemän:

direktören Nelander, sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut;
 generaldirektören Walberg, bankinspektionen;
 riksbankschefen Åsbrink;
 överbefälhavaren, general Synnergren;
 generaldirektören Ekman, riksskatteverket.

Riksbankschefens föredragning har avsett det penningpolitiska läget, medan överbefälhavaren behandlat frågan om försvarets uppgift och ställning. I övrigt har redogörelserna gällt de allmänna förhållandena inom respektive verksamhetsområden. I anslutning till föredragningen om riksskatteverket har skattedirektören Petersson lämnat uppgifter om den av verket utövade taxerings- och skatterevisionen.

Revisorerna har vidare avlagt besök på Skansen i Stockholm. Stiftelsens verkställande direktör, docenten Bæhrendtz och andra tjänstemän redogjorde därvid för Skansens organisation, verksamhet och aktuella utbyggnadsplaner. Ett antal kulturhistoriska byggnader och andra anläggningar demonstrerades därjämte för revisorerna.

Även Stockholms polisdistrikt har besökts av revisorerna, som därvid av polismätare Lindroth och dennes närmaste medhjälpare informerades om organisationens uppbyggnad och den aktuella arbetsituationen. Vidare ägnades ledningscentralen och den tekniska roteln vid kriminalavdelningen ett närmare studium. Revisorerna fick därjämte tillfälle att på olika avsnitt följa den löpande verksamheten.

Härutöver har revisorerna eller tjänstemän hos revisorerna företagit ett antal besök som varit föranledda antingen av revisorernas önskan att genom resor till skilda delar av landet informera sig om den offentliga verksamheten på regional och lokal nivå eller också av granskningen av ett visst ärende. Vid resornas planläggning och genomförande har i stort sett samma principer som tidigare år tillämpats. De sålunda avlagda besöken har varit följande.

Gemensamma resor

Stockholms län

Revisorerna har under fyra dagar i juni månad besökt Stockholms län.

Vid ett inledande sammanträde på länsstyrelsen i Stockholm lämnade landshövdingen en översiktlig redogörelse för aktuella förhållanden och problem inom länet. I anslutning härtill belystes — i huvudsak genom specialföredragningar — länsprogram 1970, planens arbetsuppgifter, arbetsmarknadsfrågor samt väghållnings- och kommunikationsfrågor. En båtresa hade vidare ordnats i Stockholms skärgård, vilken gav revisorerna möjlighet att närmare studera vissa av de vid sammanträdet

på länsstyrelsen behandlade spörsmålen. Särskilt intresse ägnades därvid frågan om skärgårdsplaneringens principer, utformning och resultat. Även ordningsförhållandena i skärgården och kustbevakningens verksamhet berördes.

Ytterligare synpunkter på nämnda problemkomplex fick revisorerna ta del av vid en sammankomst med representanter för Stockholms läns landsting på landstingshuset i Stockholm. Frågan om landstingets planeringsarbete i relation till motsvarande arbete hos länsstyrelsen rörde därvid särskild uppmärksamhet. Uppgifter om landstingets organisation och finanser lämnades även. Landstingsdagen avslutades med ett besök på Huddinge sjukhus, varvid ingående upplysningar om sjukhuset gavs och vissa delar därav demonstrerades i samband med en rundvandring.

Revisorerna sammanträffade även med representanter för Stockholms kommun och orienterades därvid om strukturproblem och aktuella utvecklingstendenser i kommunen. Den verksamhet som bedrivs av Stockholms mark- och lokaliserings AB fick vidare en utförlig belysning. I anslutning till besöket hade en visning av befintlig och blivande bebyggelse på Järvafältet ordnats.

Västerbottens län

En motsvarande resa har under fem dagar vid månadskiftet oktober—november gjorts i Västerbottens län.

Även denna resa inleddes med ett besök vid länsstyrelsen, varvid landshövdingen lämnade en allmän redogörelse för utvecklingen i länet. Speciella föredragningar hölls därjämte i en rad ämnen, såsom länsprogram 1970, trafikplaneringen, lokaliseringspolitiken, jordbruksrationaliseringen, planeringsåtgärder inom Vindelådalen och samhällsplaneringsforskning i Umeå.

Revisorerna besökte vidare Norrlands lantbruksförsöksanstalt Röhäcksdalen, vars verksamhet på olika områden demonstrerades i anslutning till föredragningar om anstaltens organisation, sammansättning och arbetsuppgifter.

En dag var ägnad åt de institutioner som bedriver högre utbildning och forskning i Umeå. Revisorerna lämnades därvid ingående upplysningar om universitetets tillkomst, utveckling, organisation och dagsproblem. En visning av universitetsbiblioteket och humanisthuset hade dessutom ordnats. Revisorerna fick även ta del av uppgifter om socialhögskolans verksamhet. Till sist orienterades revisorerna om lasarettets ställning som region- och undervisningssjukhus, varjämte allmänna synpunkter på sjukvården i Västerbotten redovisades. Vidare var en demonstration av vissa sjukhuslokaler inlagd i programmet.

Vid ett sammanträffande med företrädare för Umeå kommun togs aktuella problem inom kommunen upp till behandling.

Genom två specialresor i länet, den ena avseende Skellefteå med

omnejd och den andra länets inland, fick revisorerna tillfälle att göra sig förtrogna med vissa av de förhållanden, framför allt inom lokaliseringspolitikens område, som hade blivit belysta vid sammanträdet på länsstyrelsen.

I Skellefteå besöktes Expolaris, som bl. a. är en permanent utställning med saklig anknytning till regionens näringsliv, och IUC, en stiftelse som skall svara för industriellt utvecklingsarbete i övre Norrland och vari också statliga intressen finns representerade. Uppgifter om verksamheten delgavs därvid revisorerna, som även bereddes möjlighet att bese Telefabrikation AB, ett dotterbolag till televerket, och Boliden AB tillhöriga anläggningar. Besök gjordes vidare vid flera företag som hade kommit i åtnjutande av statligt lokaliseringsstöd samt vid ett s. k. SR-jordbruk. Förutom om verksamheten vid dessa företag fick revisorerna tillfälle att bilda sig en allmän uppfattning om förhållanden och problem inom Skellefteå, Lycksele, Vilhelmina och Dorotea kommuner. Särskild uppmärksamhet ägnades Tannbergsskolan i Lycksele.

Resan i Västerbottens län avslutades med ett besök vid Stornorrforrens kraftstation utanför Umeå. I samband med att anläggningen demonstrerades för revisorerna lämnades närmare uppgifter om drift och ekonomi.

Övriga resor och besök

Kenya och Etiopien

En av revisorerna utsedd delegation har med anledning av granskningsärendet angående personalkostnader och resultatvärdering i den svenska biståndsverksamheten (se s. 95) under tolv dagar i oktober företagit en rundresa i Kenya och Etiopien. Resorna i de båda länderna inleddes med besök vid biståndskontoren i Nairobi och i Addis Abeba, varvid delegationen erhöll översiktliga redogörelser för de ekonomiska och politiska förhållandena och för den därstädes bedrivna svenska biståndsverksamheten. Vid de åtföljande diskussionerna uppmärksammades särskilt frågan om utvärdering av biståndsverksamhetens resultat, insatsernas spridning på olika ämnesområden och samarbetet mellan biståndskontor och mottagarländer.

Föredragningarna fullföljdes genom ett antal resor, vilka gav delegationen tillfälle att på ort och ställe göra sig förtrogen med de förhållanden som behandlats vid föredragningarna och diskussionerna på biståndskontoren. Delegationen ägnade därvid avsevärt intresse åt projekt inom den svenska biståndsverksamheten med anknytning till landsbygdens och de areella näringarnas utveckling samt till hälsovård och utbildning.

Under uppehållet i Nairobi besökte delegationen sålunda Kenya Science Teachers College, där företrädare för institutionen orienterade

om lärarhögskolans uppgifter och verksamhet. Vid en genomgång på Veterinary Department (veterinärstyrelsen) i Kabete informerades delegationen om Kenyas program för bekämpande av djursjukdomar och erhöll därjämte, vid en föredragning av 1:e intendenten Kaj Curry-Lindhöj, UNESCO, en översiktlig redogörelse för de ekologiska effekterna av den pågående exploateringen av Östafrikas naturtillgångar. Delegationen fick vid ett besök på Institute for Development Studies, Nairobi universitet, ta del av institutets program och principer för värdering av utvecklingsprojekt i Kenya. Under en tvådagars resa på den kenyanska landsbygden besiktigade delegationen vidare en rad olika anläggningar och projekt inom ramen för ett särskilt landsbygdsutvecklingsprogram och sammanträffade med företrädare för den regionala och lokala förvaltningen.

Delegationen fortsatte efter vistelsen i Kenya till Etiopien. Huvudintresset ägnades därvid åt det integrerade regionala jordbruksprojektet (CADU) och åt skolbyggnadsprogrammet för grundskolan (ESBU). I anslutning till delegationens tvådagars besök vid CADU utanför Asella i Arussiprovinnsen besågs bl. a. i Gonde skolbyggnader som producerats inom ESBU-programmet. Delegationen erhöll en närmare beskrivning av verksamheten i samband med gruppens studiebesök vid ESBU:s huvudanläggning i Addis Abeba. I nämnda stad tog delegationen även del av verksamheten vid den svensk-etiopiska kliniken för barnsjukvård (ESPC) samt besökte ett leprasjukhus och en anläggning för utbildning av personal för rehabilitering av leprasjuka (ALERT). Vid en resa till Nakamte i Wollegaprovinnsen fick delegationen studera verksamheten vid den regionala sjukvårdsförvaltningen och vid regionsjukhuset. Under en efterföljande genomgång redogjorde generalguvernören i Wollega för aktuella behov i samband med utvecklingsarbetet inom provinsen.

Stockholm

I samband med det löpande utredningsarbetet har besök avlagts vid ett flertal statliga myndigheter och institutioner i Stockholm, vilka här inte närmare redovisas. Sakuppgifter och upplysningar av skilda slag har därvid inhämtats av vederbörande tjänstemän.

De särskilda granskningsärendena har därjämte föranlett följande besök utanför Stockholm.

Stockholms län

Statens kursgård Sjudarhöjden, Sigtuna

Uppsala län

Arbetsmarknadsstyrelsens kursgård Aské, Upplands-Bro

Södermanlands län

Arbetsmarknadsstyrelsens maskinverkstad och förråd, Gnesta

Östergötlands län

Norrköpings hamn

Kalmar län

Sjöfartsverkets lotsstation, Kalmar

Kalmar hamn

Blekinge län

Karlskrona hamn

Malmöhus län

Sjöfartsverkets lotsstation, Ystad

Kustbevakningens sambandscentral, Glumslöv

Kustbevakningens fartyg och förråd av oljebekämpningsmateriel,

Höllviksnäs

Universitetet i Lund

Hallands län

Kustbevakningens förråd av oljebekämpningsmateriel, Falkenberg

Göteborg och Bohus län

Sjöfartsverkets lotsstation, Göteborg

Kustbevakningens fartyg och materiel för oljebekämpning, Göteborg

Universitetet i Göteborg

Chalmers tekniska högskola, Göteborg

Västmanlands län

Länsstyrelsen, Västerås

GRANSKNINGSVERKSAMHETEN

I verksamhetsberättelsen för år 1972 anmäldes att tre av de ärenden i vilka granskningspromemorior hade upprättats under året ännu ej var slutbehandlade. I dessa granskningsärenden har revisorerna numera fattat definitivt beslut. De avgöranden som sålunda träffats har föranlett skrivelse till Kungl. Maj:t i ett fall och till riksdagen likaledes i ett fall, medan det tredje ärendet har lagts till handlingarna, då något skäl att föra det vidare inte har ansetts föreligga. Den i ärendet upprättade tilläggspromemorian har dock tillställts vederbörande myndighet för kännedom.

Under år 1973 har tio granskningspromemorior och fem granskningsrapporter färdigställts inom revisorernas kansli.

Av granskningspromemoriorna har tre efter sedvanligt remissförfarande slutbehandlats av revisorerna. Denna prövning har föranlett

skrivelser till Kungl. Maj:t i två fall och skrivelse till riksdagen i ett fall. Över två av de återstående sju granskningspromemoriorna har begärda yttranden avgetts av hörda myndigheter och organisationer, medan fyra promemior alltjämt är under remissbehandling. I ett fall har beslut om remiss ännu ej fattats.

Av de under år 1973 färdigställda granskningspromemoriorna har åtta avsett principfrågor och andra frågor av större räckvidd, medan två gällt begränsade problem. Att tyngdpunkten i granskningsverksamheten på angivet sätt har legat på spörsmål av mera allmänt intresse är i överensstämmelse med vad riksdagen har uttalat i ämnet.

Den av revisorerna för år 1973 fastställda granskningsplanen har omfattat inalles 28 ärenden, av vilka 16 är helt nya. Häri ingår den reserv som är nödvändig i en verksamhet av förevarande slag. Såsom berörts i det föregående har av granskningsplanens ärenden sex slutbehandlats under året, medan revisorerna i sju fall inte tagit definitiv ställning till de i ärendena upprättade promemoriorna. Vidare kan nämnas att undersökningar för närvarande pågår i åtta ärenden. Detta innebär att någon granskning ännu ej har påbörjats i sju av granskningsplanens 28 ärenden.

Inriktningen på frågor av större räckvidd och den samtidiga strävan att fördjupa granskningen medför, såsom påpekades redan i fjolårets berättelse, att utredningen av varje särskilt ärende blir ganska tidsödande, vilket sätter en bestämd gräns för det antal ärenden som med nuvarande personalorganisation årligen kan behandlas. På grund av sjukdom och andra omständigheter som ej är att hänföra till semester har vidare ca 1 400 persontimmar fallit bort under år 1973, vilket ävenledes påverkat utredningskapaciteten.

Om de under året granskade ärendena kan i varje särskilt fall följande uppgifter lämnas.

Justitiedepartementet

Ej avslutade ärenden

Kommissionärsverksamheten vid statsmyndigheterna

(granskningspromemoria nr 7/1973)

För att underlätta allmänhetens kontakter med statsmyndigheterna har sedan lång tid tillbaka kommissionärer funnits anställda hos vissa myndigheter. Kommissionärerna biträder allmänheten dels med att komplettera till myndigheterna ingivna handlingar, dels med att utföra vissa mer kvalificerade uppdrag, såsom sammanställningsarbeten, utredningar och rådgivning. För dessa tjänster tas särskild avgift ut.

Med hänsyn till den utveckling som på senare tid ägt rum när det gäller myndigheternas betjäning av allmänheten har närmare utretts

huruvida kommissionärsväsendet numera har någon uppgift att fylla. Resultatet av undersökningen har sammanställts i en granskningspromemoria, som för närvarande är föremål för remissbehandling.

Utrikesdepartementet

Ej avslutade ärenden

Resultatvärdering i den svenska biståndsverksamheten

(granskningspromemoria nr 10/1973)

Medelsanvisningen till den svenska biståndsverksamheten uppgick för budgetåret 1972/73 till 1 562 milj. kronor, och avsikten är att den framdeles skall öka ytterligare. Biståndet utgår i betydande omfattning som bilaterala insatser, fördelade på omkring 25 länder och på en mängd olika program och projekt, tillhörande skilda ämnesområden. Biståndspolitikerna är för närvarande föremål för en genomgripande utredning, vilken skall pröva hela fältet av problem som är förenade med verksamheten. Revisorerna har emellertid ansett sig oförhindrade att fullfölja en tidigare beslutad undersökning rörande några speciella hit hörande problem. Ett av dessa avser resultatvärdering av biståndsinsatserna. Granskningen har inriktats på en kartläggning av de system som styrelsen för internationell utveckling (SIDA) använder för att fastställa de bilaterala insatsernas effekter. Vidare har undersökts de sätt på vilka systemen tillämpas och de möjligheter som systemen ger att bedöma hur projekten fullföljs och hur erfarenheterna därav kan nyttiggöras för framtida program och projekt.

En i ärendet upprättad granskningspromemoria är för närvarande föremål för remissbehandling.

Försvarsdepartementet

Ej avslutade ärenden

Statens transportkontor

(granskningspromemoria nr 5/1973)

Statens transportkontor (STK) med ca 20 anställda och ett resultatunderskott på ca 137 000 kronor för budgetåret 1971/72 handhar flyttningar, transporter, magasinering och spedition m. m. för de statliga myndigheterna, de statliga affärsdrivande verken, statliga bolag och kommunala myndigheter. Sedan den 1 juli 1968 är STK tills vidare knutet till försvarets materielverk.

STK:s tjänster har i alltmer ökad omfattning kommit att tas i anspråk av myndigheter som ej tillhör försvaret. Försvarets materielverk betingade sig före den 1 juli 1969 inte någon som helst ersättning för STK:s verksamhet av vederbörande beställare.

I den granskningspromemoria som upprättats i ärendet förutsätts att de transportefterfrågande myndigheterna i framtiden vänder sig direkt till det transportföretag som skall utföra transporter. STK bör enligt promemorian fungera som ett konsultorgan. STK:s arbetsuppgifter och organisation anses därför böra tas under omprövning.

Promemorian har remissbehandlats.

Socialdepartementet

Avslutade ärenden

Datadrift vid karolinska sjukhuset

(granskningspromemoria nr 7/1972)

Ehuru sjukvården är en i huvudsak landstingskommunal angelägenhet, beslöt statskontoret år 1965 att anslå personal och medel för att i samarbete med karolinska sjukhuset (KS) utreda möjligheterna att utnyttja datatekniken för rationalisering inom sjukvårdsområdet. Det bedömdes vid tiden för beslutet att projektet måste få en sådan omfattning och ha en sådan försökskaraktär att en enskild sjukvårdshuvudman inte skulle kunna genomföra utvecklingsverksamheten inom ramen för egna resurser. Målet för den gemensamma försöksverksamheten — KS-projektet — formulerades efter vissa förstudier så, att det gällde att samordna vårdresurserna, att åstadkomma kortare genomloppstider för patienterna, bl. a. genom bevakning av de trånga sektorerna, och att avlasta sjukvårdspersonalen från administrativt arbete. Man skulle sträva efter ett optimalt utnyttjande av sjukhusets resurser för sjukvård, undervisning och medicinsk forskning samt härigenom på längre sikt försöka uppnå påvisbara ekonomiska fördelar. Informationssystemet skulle vara totalintegrerat, d. v. s. sjukhusets samtliga funktioner skulle gemensamt och i nära samarbete utnyttja datatekniken. Det betonades att man inte borde vänta sig att omedelbart kunna påvisa besparingar genom minskade kostnader.

De sammanlagda utvecklingskostnaderna för ADB-verksamheten vid KS under budgetåren 1965/66—1971/72 har uppgått till mer än 20 milj. kronor.

Våren 1971 blev dataverksamheten vid KS föremål för statsmakternas ställningstagande, innebärande att den i fortsättningen skulle inriktas på sådana ADB-rutiner som visat sig kunna ge påtagliga besparingar eller öka effektiviteten inom sjukvården.

År 1972 omfattade datadriften vid KS tolv medicinska rutiner, ett 20-tal laboratorierutiner, ett patientdatasystem för operation och intensivvård, fyra administrativa system och ett särskilt datasystem för blodcentralen. Ytterligare ett antal rutiner var föremål för försöksdrift i begränsad omfattning.

Den hos riksdagens revisorer verkställda undersökningen av data-driften vid KS har haft till syfte att fastställa om verksamheten lett till förväntad rationalisering och om kostnaderna kan anses rimliga. Särskild uppmärksamhet har ägnats åt bl. a. lönsamhetsberäkningar och prioriteringsgrunder vid projektval.

I den granskningspromemoria som upprättats i ärendet har inledningsvis framhållits, att man vid undersökningen haft att beakta de speciella problem som följer av att ämnesområdet avser sjukvårdande verksamhet, bl. a. att rationaliseringsarbetet inte alltid har kunnat inriktas på kostnadsminskningar utan även åsyftat ökad effektivitet samt praktiska och ekonomiska förbättringar för patienternas del. Ytterligare svårighetsmoment ligger däri, att utfallet av den sjukvårdande verksamheten endast undantagsvis kan mätas i pengar och att man inom sjukvården inte har tillräckligt klart avgränsade mål och värderingsnormer. Liknande mätningssvårigheter har förelegat även i fråga om den undervisning och forskning som tillhör KS verksamhetsområde.

Med de förbehåll och begränsningar som följer av det nu sagda har i granskningspromemorian framhållits, att utvecklingen av det övergripande styr- och informationssystemet — KS-projektet — påbörjats på grundval av mycket ofullständiga ekonomiska analyser. Det kan enligt promemorian sättas i fråga om inte rationaliseringssträvandena i stället borde ha inriktats på mera begränsade och praktiskt betonade projekt inom arbetsområden, där möjligheterna till effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar varit mera näraliggande. En påtaglig ofullständighet och ojämnhet i fråga om ekonomiska förkalkyler har vid granskningen kunnat konstateras även beträffande ett flertal av de separata rutiner som utvecklats vid sidan av KS-projektet. Vissa rutiner har visserligen föregåtts av kalkyler, i vilka kostnader på ett enhetligt och systematiskt sätt vägts mot besparingar och effektivitetsvinster, men i flertalet fall har det ekonomiska underlaget begränsats till en värdering av kostnaderna för stansningspersonal, hålkort och maskinhyra m. m. I några fall har den beräknade resursförbrukningen inte ens angetts i kronor. Även några rent administrativa rutiner har tillkommit utan tillräckligt dokumenterad förkalkylering.

De svårigheter som är förknippade med att produktionsresultatet inom sjukvården inte genomgående kan mätas i samma termer som kostnaderna därför har också gjort sig gällande när man haft att bedöma om ADB-verksamheten lett till förväntad rationalisering. Någon slutkalkyl har hittills inte gjorts. Analysen har främst inriktats på en undersökning av kostnadsutvecklingen och en bedömning av i vilken utsträckning målen för ADB-verksamheten uppnåtts. I vissa fall har datadriften medfört begränsade personalbesparingar, men övergången till databehandling har likväl kunnat leda till högre kostnader än den tidigare manuella arbetsmetoden. De faktiska ADB-kostnaderna har

också för ett antal rutiner överskridit de beräknade. Programmet för den kliniska administrationscentralen (KLAC) har inte kunnat fullföljas i avsedd omfattning.

Från sjukhusets sida hade framhållits att datadriften medfört bättre och säkrare sjukvård och gynnsammare villkor för forskningen. Enligt granskningspromemorian vore detta värdefullt, men om betydande resurser skulle disponeras för sagda ändamål borde detta göras efter en avvägning mellan kostnader och vinster och på grundval av beslut därom.

Det kunde enligt promemorian sättas i fråga, om datadriften vid sjukhuset fortsättningsvis borde drivas i sin nuvarande omfattning. Det ekonomiska utfallet av ADB-verksamheten syntes inte stå i rimlig proportion till de kostnader som verksamheten förorsakat. Det syntes få ankomma på KS att påvisa i vilken utsträckning fortsatt datadrift kunde motiveras av ekonomiska och medicinska skäl. Det s. k. laboratoriesystemet, som utvisade underskott för budgetåret 1971/72, borde omprövas i sin nuvarande form, och KS borde undersöka möjligheterna att driva databehandlingen för den centrala laboratorieverksamheten gemensamt med liknande verksamhet inom länet.

Yttranden över granskningspromemorian har inhämtats från socialstyrelsen, sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri), statskontoret, karolinska sjukhuset, akademiska sjukhuset i Uppsala och Stockholms läns landsting. Flertalet remissmyndigheter har till sina svar fogat bilagor av olika innehåll. KS har sålunda bifogat ett 20-tal yttranden från underställda avdelningar eller befattningshavare.

Remissmyndigheterna har i allmänhet vitsordat, att granskningspromemorian lämnat en i huvudsak riktig bild av datasystemen vid KS med deras utveckling och funktioner samt av förkalkylering och resultatvärdering i anslutning därtill. När det gäller slutsatser och förslag har däremot delade meningar kommit till uttryck i remissvaren.

En central fråga i sammanhanget har avsett själva beslutet att sätta i gång det omfattande och integrerade KS-projektet, innebörden av de kalkyler och lönsamhetsbedömningar som utförts både före igångsättandet och under utvecklingskedena samt resultatet av det hittillsvarande projektarbetet. I denna fråga har flera remissmyndigheter betonat vikten av att såvitt möjligt exakta kalkyler utarbetas men samtidigt strukit under de svårigheter som förelegat på grund av ämnesområdets komplicerade natur och den föga utvecklade värderingsmetodiken. Vidare har framhållits att man vid projekt av denna natur och omfattning måste räkna med risken av förluster, eftersom allt utvecklingsarbete inte kan resultera i lönsamma och rationella datarutiner, men att denna omständighet inte bör leda till att man avstår från utveckling och försök även beträffande sådana projekt. Det har vitsor-

dats att direkta besparingar hittills i regel inte kunnat redovisas, men detta anses bero på att KS-systemet ännu inte införts i tillräcklig omfattning. På flera kliniker har man funnit att datarutinerna efter hand börjat fungera tillfredsställande, och många av dem uppfattas av användarna som arbetsbesparande. Förlusten på det s.k. laboratorie-systemet hade numera reducerats och väntades bli förvandlad till vinst inom kort tid.

I vissa fall har dock anmälts tvivel om systemens lämplighet och funktioner; särskilt har angetts att vissa system inte utnyttjas i den utsträckning som är möjlig och därför inte kommer till full nytta. Beträffande den del av KS-projektet som avser rutiner för överföring av medicinska journaluppgifter till data har satts i fråga om inte den tekniska utrustningen är otidsenlig.

Betydande intresse har vid remissbehandlingen ägnats frågan om de fördelar eller nackdelar som är förenade med ett övergripande data-system i jämförelse med separata delsystem. KS och statskontoret har uttalat sig till förmån för det övergripande systemet. Enligt deras mening kommer de större vinsterna att erhållas vid den fortsatta utbyggnaden och samordningen av systemets rutiner. Å andra sidan har från flera håll uttalats tvivel om det totalintegrerade datasystemet. Det har framhållits att resultat kan vinnas även genom mindre projekt och att risken för misslyckande i ett stort utvecklingsprojekt motiverar att man söker sig fram till rationaliseringsvinster genom lätt överskådliga, mindre projekt. Osäkerhet har vidare uttalats rörande möjligheterna att inom överskådlig tid praktiskt förverkliga tanken på ett totalintegrerat data-system för sjukvården och driften av ett sjukhus.

Åtskilliga av företrädarna för de olika datarutinerna har funnit möjligheter föreligga att utföra databearbetningen vid en anläggning utanför sjukhuset, ehuru man i vissa fall har befarat att en dylik åtgärd skulle orsaka merkostnader. Flera av remissinstanserna har även framhållit behovet av en samlad planering för sjukhusets totala ADB-verksamhet, innefattande bl. a. tider, resursbehov och utbildning. Det har förutsatts att denna uppgift skulle anförtros en särskild styrgrupp eller stabsenhet utan direkt projektansvar.

I skrivelse till Kungl. Maj:t har revisorerna framfört vissa synpunkter och förslag rörande datadriften vid KS. Revisorerna har uttalat att ytterligare medel inte bör disponeras för fortsatt utveckling av det totalintegrerade KS-projektet eller på mera omfattande försök att ta delar av detta i drift. Datautvecklingen vid KS bör i stället inriktas på mera decentraliserade och problemorienterade system på kliniker, laboratorier och driftställen, där resultatet av verksamheten är mera näraliggande. I skrivelsen har vidare understrukits vikten av att datarutinerna blir föremål för ekonomisk värdering eller, i andra hand, för resultatbedömning som dokumenteras med angivande av värderings-

grunder och faktaunderlag. Revisorerna har även anslutit sig till förslaget om att en särskild styrgrupp anförtros uppgiften att åstadkomma en samlad planering för sjukhusets totala dataverksamhet.

Skrivelsen är såsom *bilaga 1* fogad vid denna berättelse. I skrivelsen åberopade bilagor har dock inte blivit avtryckta. Detsamma gäller om samtliga i det följande återgivna skrivelser.

Kommunikationsdepartementet

Avslutade ärenden

Bandelsnedläggningarna vid statens järnvägar

(granskningspromemoria nr 2/1973)

Den 31 december 1949 trafikerade statens järnvägar (SJ) ca 14 800 km banlängd. Under 1950-talet tillkom genom inköp av enskilda järnvägar samt under 1950- och 1960-talen genom nybyggnad sammanlagt ca 800 km banlängd. Å andra sidan överfördes gods- och persontrafik till landsväg från ca 4 700 km banlängd vid trafiksvaga bandelar under tiden januari 1950—juni 1972, varvid gods- och persontrafiken lades ned vid ca 2 600 km banlängd och enbart persontrafiken vid ca 2 100 km banlängd. Sedermera lades även återstående godstrafik ned vid ca 600 km banlängd. Den 31 december 1952 redovisade SJ sitt genom tiderna längsta järnvägsnät, ca 15 200 km banlängd. I allt trafikerade SJ ca 12 400 km banlängd den 30 juni 1972, varav ca 11 400 km banlängd i s. k. huvudspår.

I den i ärendet upprättade granskningspromemorian konstateras att SJ år 1970 ställde mer kilometer banlängd till varje invånares förfogande än något annat järnvägsföretag i Europa. Även tågkilometerutbudet per invånare för resandetrafik är bland de högsta i Europa, samtidigt som den häremot svarande efterfrågan på resandeplatser i tågen hör till de lägsta i vår världsdel. Detta gäller alltså även efter 1950- och 1960-talens omfattande bandelsnedläggningar. Samtidigt har Sverige fortfarande Europas högsta täthet av personbilar samt världsdelens för närvarande högsta järnvägstjänstemannalöner.

För täckning av underskottet på kvarvarande olönsamma bandelar har SJ sedan budgetåret 1958/59 erhållit en årlig ersättning från den statliga driftbudgeten, för budgetåret 1973/74 uppgående till 375 milj. kronor. Fr. o. m. budgetåret 1964/65 utgår i princip full ersättning för underskotten på alla olönsamma bandelar.

De trafiksvaga bandelarna vid SJ har varit föremål för två skilda kalkyler, benämnda separatredovisningar och nedläggningskalkyler. De förra har sedan år 1963 utförts vart tredje år och omfattar i princip hela det bannät för vars driftunderskott SJ yrkar ersättning från staten enligt bestämmelserna i 1963 års trafikpolitiska beslut. Separatredo-

visningarna har granskats av särskilda sakkunniga, tillsatta av chefen för kommunikationsdepartementet, och har därefter offentliggjorts. Nedläggningskalkyler har utförts i samband med att SJ beslutat ta upp en viss bandel till nedläggningsundersökning för att efter någon tid inge framställning till Kungl. Maj:t med begäran om partiell eller total nedläggning av trafiken på bandelen i fråga. Frånsett några få summarposter, vilka brukar ingå i SJ:s skrivelser till Kungl. Maj:t med nedläggningsframställning, har nedläggningskalkylerna aldrig offentliggjorts.

Granskningsärendets syfte har varit att få utrönt i vad mån SJ:s driftresultat faktiskt har förbättrats på grund av de hittills genomförda bandelsnedläggningarna. Denna fråga, som alltså varit utgångspunkten för undersökningen, har besvarats jakande. I granskningspromemorian skattas nämligen den genom bandelsnedläggningar åren 1950—1972 uppkomna nettoförbättringen i SJ:s resultatredovisning till 120—150 milj. kronor, avseende en årsperiod efter 1972 års bandelsnedläggningar och uttryckt i 1971 års prisnivå.

En översiktlig genomgång av SJ:s samtliga nedläggningskalkyler har gjorts såsom ett led i den granskning som legat till grund för promemorian, varjämte några kalkyler valts ut stickprovsmässigt och granskats mera i detalj. I granskningspromemorian sägs att kalkylerna är överskådligt redovisade, och det slås fast att såvitt kunnat bedömas vederbörande instanser inom SJ har handlagt nedläggningsärendena noggrant och i överensstämmelse med gällande bestämmelser och riktlinjer.

Vid nedläggningskalkylerna har man inom SJ använt de av 1942 års järnvägskostnadsutredning förordade beräkningsprinciperna. Det framhålls i granskningspromemorian att dessa principer får betecknas som invändningsfria men att anmärkning kan göras mot den allmänna ram inom vilken kalkyleringen utförs. Det tillämpade systemet anses sålunda begränsa möjligheten till en mer allsidig behandling av nedläggningsärendena. I enlighet härmed reses invändning mot att nedläggningskalkylerna i realiteten blivit ett slags kalkyler på kort sikt, att kalkylerna inte grundar sig på prognoser för den framtida transportefterfrågan, att de avser enbart SJ-nivån men inte följderna för samhällsverksamheten i övrigt och att driftunderskottet använts som enda nedläggningskriterium. Det sätts i fråga om summan av de enstaka, i kalkylhänseende från varandra skilda bandelarnas resultat skulle vara ett användbart mått på den vinst som SJ eller samhället har gjort på bandelsnedläggningarna vid en viss observationstidpunkt.

Det sägs vidare i promemorian att det inte i och för sig är något principiellt fel att anlägga marginella betraktelsesätt på intäkter och kostnader, såsom har gjorts i SJ:s nedläggningskalkyler, men att det torde bli svårt att praktiskt tillämpa denna princip. Det sätts i fråga

om bandelar är lämpliga som kostnadsbärare vid kalkyler av detta slag, varvid det hävdas att det i vissa sammanhang kan vara missvisande att dela in SJ:s järnvägslinjer i ett trafikstarkt och ett trafiksvagt bannät. Det förhåller sig snarare så, att en viss typ av trafik är olönsam, företrädesvis resandetrafik i kortväga stationsrelationer med svagt trafikunderlag. Denna trafik förekommer såväl på de trafiksvaga bandelarna som på affärsbanenätets linjer. De trafiksvaga banornas svaghet ligger till stor del i att de domineras av detta olönsamma trafikslag, medan affärsbanenätet har en allsidig sammansättning av skilda trafikslag, bland vilka den lönsamma långväga vagnslastgodstrafiken intar en dominerande ställning.

Ett samband mellan separatredovisningarnas värden och alla nedläggningskalkylers ackumulerade värden, uttryckta i en enhetlig prisnivå, borde enligt promemorian ha funnits.

Viss kritik riktas i granskningspromemorian mot att nedläggningskalkylen redovisas med endast några summarposter i de skrivelser som SJ avlåter till Kungl. Maj:t med framställning om att få lägga ned trafiken på en bestämd bandel.

I promemorian stryks under att de kraftigt stegrade personalkostnaderna är en starkt bidragande orsak till den försämring av lönsamheten som SJ fått vidkännas.

En rad förslag till positiva åtgärder framläggs i granskningspromemorian. Bland dem märks följande.

Statsmakterna bör utföra en ramplanering på riksnivå inom transportsektorn, vars främsta syfte skall vara att tjäna som hjälpmedel för riksdag och regering att planera de transportinvesteringar som det faller på deras lott att anvisa medel till. Ramplaneringen skall bestå i att ett statligt organ utarbetar och föreslår en allmän riksomfattande trafikfördelningsplan med kompletterande investerings- och finansieringsplaner, vilka sedan kan fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen. I riksplaneringen för transportväsendet skulle dessutom de regionala transportplanerna kunna inordnas. Förslaget innebär inte att transportmarknaden i kommersiellt hänseende skall styras av statsmakterna. Det heter uttryckligen i promemorian att statens järnvägars på företagsekonomiska grunder vilande marknadsföring av transporttjänster inte genom den allmänna trafikfördelningsplanen skall hindras från att ostört få verka i en transportmarknad inom vilken kvalitets- och priskonkurrens råder.

Ett av de viktigaste syftena med finansieringsplanen skulle bli att lämna anvisning på hur trafikintäkterna skall transfereras mellan olika transportmedel, så att de i stort motsvarar de olika transportmedlens av riksdag och regering fastställda principiella kostnadsansvar.

Endast om sådana på kalkyler grundade översiktliga planer finns, synes omfattningen av det framtida järnvägsnätet i Sverige kunna fastställas.

Uppgiften att upprätta trafikfördelningsplanen jämte därtill knutna investeringsberäkningar och finansieringsförslag bör enligt promemorian anförtros en särskild delegation, tillsatt av Kungl. Maj:t.

Granskningspromemorian har sänts på remiss till statens vägverk, statens järnvägar, statskontoret, riksrevisionsverket, kommerskollegium, trafikpolitiska delegationen, trafikplaneringsutredningen, trafikpolitiska utredningen och näringslivets trafikdelegation. Flertalet remissmyndigheter har ställt sig i stort sett positiva till de i granskningspromemorian redovisade principerna och förslagen. Statens järnvägar uttalar dock tveksamhet inför den föreslagna ramplaneringen. Några myndigheter har avstått från mera preciserade bedömningar genom att hänvisa till det arbete som statliga utredningar, främst 1972 års trafikpolitiska utredning, bedriver.

I en skrivelse till Kungl. Maj:t säger sig revisorerna i allt väsentligt instämma i den kritik som framförts i granskningspromemorian mot det system som för närvarande tillämpas vid behandlingen av frågor om nedläggning av olönsam järnvägstrafik. Revisorerna stöder det i granskningspromemorian framlagda förslaget om en allmän trafikfördelningsplan med kompletterande investerings- och finansieringsplaner.

Två organisatoriska former kan enligt revisorerna tänkas för det i granskningspromemorian föreslagna statliga organet. Antingen kan en specialenhet inom kommunikationsdepartementet inrättas för syftet, eller också kan ett särskilt permanent organ på ämbetsverksnivå skapas. Revisorerna vill inte förorda någotdera alternativet men anser att möjligheten att inrätta en fristående, permanent statlig förvaltningsenhet för nämnda syften bör tas upp till närmare övervägande.

Skrivelsen är såsom *bilaga 3* fogad vid denna berättelse.

Finansdepartementet

Ej avslutade ärenden

Den statliga finansförvaltningens centrala organisation

(granskningspromemoria nr 8/1973)

De finansförvaltande uppgifter inom statsverksamheten som fullgörs i central instans är spridda på ett flertal myndigheter, trots att därmed förenade göromål visar stora inbördes likheter i sakligt hänseende. Mot denna bakgrund har en undersökning i ämnet gjorts inom revisorernas kansli, varvid syftet varit att få utränt om möjligheter till rationaliseringsvinster föreligger genom koncentration av hithörande administrativa arbete till en enda myndighet.

Undersökningens resultat har redovisats i en granskningspromemoria, vari framförts förslag till viss organisatorisk omläggning av verksamheten. Promemorian har inte slutbehandlats av revisorerna och därför ännu ej sänts ut på remiss.

Personalutveckling och personalomsättning hos statliga myndigheter

(granskningspromemoria nr 4/1973)

Den offentliga sektorn har, speciellt under de senaste årtiondena, utvidgats alltmer. Totala antalet i offentlig verksamhet sysselsatta personer beräknas år 1970 ha uppgått till över en miljon. Enligt 1970 års långtidsutredning förutses sysselsättningsökningen inom det offentliga tjänsteområdet komma att överstiga tillväxten av landets arbetskraftsresurser. Av staten utbetalade löner för anställda inom allmänna civilförvaltningen, försvarsväsendet och affärsverken uppgick år 1971 till ca tolv miljarder kronor.

Mot denna bakgrund har revisorerna låtit utföra en granskning av personalutvecklingen hos statsmyndigheterna för att om möjligt få fram uppslag till personalminskande åtgärder. Vid utredningen har även beaktats personalomsättningen inom myndigheterna. Utredningens resultat baseras dels på en analys av tillgänglig statistik, dels på en fördjupad studie av utvecklingen hos 23 särskilt utvalda myndigheter.

En i ärendet utarbetad granskningspromemoria har blivit föremål för remissbehandling.

Efterkalkylering i statlig investeringsverksamhet

(granskningspromemoria nr 9/1973)

Bestämmelser om efterkalkylering av statliga investeringar finns meddelade endast såvitt gäller byggnader. Revisorerna har låtit företa en undersökning av i vilken omfattning efterkalkylering utförs och hur de för efterkalkylering utarbetade systemen är konstruerade och kan utnyttjas för kostnadskontroll och planering. Undersökningen har omfattat affärsverken och vissa andra myndigheter med betydande investeringsverksamhet.

En i ärendet upprättad granskningspromemoria är för närvarande föremål för remissbehandling.

Utbildningsdepartementet**Avslutade ärenden***Den statliga forskningsverksamheten*

(granskningspromemoria nr 8/1972)

I Sverige satsades år 1970 ca 2 500 milj. kronor på forskning och utvecklingsarbete (FoU). Av detta belopp beräknas staten ha anvisat drygt hälften, ca 1 400 milj. kronor. Omkring 3,6 procent av de statliga driftutgifterna budgetåret 1970/71 avsåg FoU-ändamål. Med hänsyn till att så betydande belopp går till FoU-verksamhet har riksdagens revisorer låtit undersöka utbytet av de statliga finansiella bidragen till forskningen

och de rutiner som tillämpas vid den fortlöpande bevakningen av forskningsmedlens användning. Som ett led i undersökningen har även gjorts en mera allmän kartläggning av förhållandena för den statligt finansierade forskningen.

Till följd av forskningsområdets storlek och komplexitet har undersökningen måst begränsas till en mera översiktlig analys av förhållandena på området. I den i ärendet upprättade granskningspromemorian behandlas frågor om planering, redovisning, bevakning, utbyte och värdering av forskningsinsatser samt organisationen av den statligt finansierade forskningen.

Även om den genomförda undersökningen begränsats till en översiktlig analys av förhållandena på forskningsområdet, har den gett vid handen att den med statliga medel finansierade forskningen såväl kvalitativt som beträffande produktiviteten ligger fullt i nivå med forskningen i andra, jämförbara länder och att det ej finns anledning att från förvaltningsrevisionell synpunkt rikta allvarligare anmärkningar mot den svenska FoU-verksamheten.

På grundval av de iakttagelser som gjorts vid undersökningen har i promemorian lagts fram vissa förslag till förbättringar och åtgärder för att nå ökad effektivitet inom skilda delar av forskningsområdet. Vad beträffar forskningens planering föreslås sålunda bl. a. att det görs en kartläggning av de långsiktiga forskningsbehoven, att särskilda åtgärder vidtas för att främja forskningens förnyelse och att en mera medveten prioritering av forskningsresurserna till olika forskningsområden utförs. Vidare förordas att informationsunderlaget beträffande ianspråktaga forskningsresurser förbättras.

Forskningsverksamheten på universitetens institutioner bör enligt promemorian också planeras med en högre grad av målinriktning, t. ex. genom upprättande av forskningsprogram med uppgifter om forskningsinriktning och problemområden samt verksamhetsplaner. Moderna system för projektplanering bör dessutom i möjligaste mån tillämpas vid universitetsforskningens verksamhetsplanering, vilket i sin tur medför att utbildning i projektplanering och projektadministration bör införas som en särskild del av forskarutbildningen.

I fråga om redovisning och bevakning av de statliga forskningsmedlens användning föreslås åtgärder för att förbättra möjligheterna till information och överblick.

För att underlätta administrationen av forskningsanslag bör mera enhetliga regler för utnyttjande av anslagen införas, bl. a. genom att någon form av standardkontrakt tillämpas. Tillförlitligare underlag för beslut på forskningsområdet synes vidare kunna erhållas genom att enhetliga bestämmelser för de anslagsfördelande organens årsredovisning till Kungl. Maj:t införas och genom att forskningsstatistiken inordnas i den ordinarie statliga statistikproduktionen. Organisationen för vetenskap-

lig information och dokumentation bör också ses över i syfte att få till stånd mera enhetliga informationssystem.

Enligt granskningspromemorian torde vidare ökad uppmärksamhet böra ägnas åt problemen med mätning och värdering av forskningskostnader och forskningsresultat inte minst när det gäller de s. k. storprojekten. Den verksamhet som pågår bl. a. inom styrelsen för teknisk utveckling för att utveckla system för mätning och värdering av forskningsprestationer bör föras vidare, helst med anknytning till motsvarande arbete på det internationella området. Möjligheterna att få fram mera tillförlitliga, sammanfattande mått i kvantitativa termer på utbytet av den svenska forskningsverksamheten bör också utredas.

På det organisatoriska området förordas det i promemorian att riksdagen ges bättre information i forskningsfrågor och bättre förutsättningar för en samlad överblick vid bedömningen av statens insatser på forskningsområdet. Sålunda bör hos riksdagen inrättas ett forum för närmare samarbete mellan riksdagen och forskarna, t. ex. genom inrättande av en motsvarighet till den Kungl. Maj:t underställda forskningsberedningen.

Det nuvarande informella samarbetsorganet för forskningsråden, forskningsrådets samarbetsdelegation, föreslås bli ersatt med en delegation för grundforskningsfrågor med uppgift att verka för samordning i ärenden rörande planering av forskning samt i frågor om redovisning, bevakning och värdering av forskningsresultat och forskningsverksamhet ävensom i frågor om statistik, information och dokumentation m. m. Universitet och högskolor föreslås också få större inflytande över resursanskaffningen till sin verksamhet i vad avser lokaler och utrustning genom att planering av och beslutsfattande i sådana frågor decentraliseras.

Stödet till den tekniska grundforskningen, som för närvarande synes sakna naturlig anslagsgivare, föreslås bli anförtrott statens naturvetenskapliga forskningsråd.

I syfte att förbättra effektiviteten på universitetsforskningens område föreslås en förstärkning av forskningsorganisationen, bl. a. genom inrättande av flera storinstitutioner för att öka informationsutbytet och avlasta forskarna administrativa göromål.

Samarbetet mellan forskningen och samhället föreslås slutligen bli förstärkt och underlättat dels genom att utbyte av personal mellan universitetssektorn och forskningsavsnämarna underlättas, dels genom att fastare och klarare regler för den s. k. uppdragsforskningen införs.

Granskningspromemorian har för yttrande tillställts sammanlagt 33 myndigheter och organisationer på forskningsområdet.

Vid remissbehandlingen har de i promemorian framlagda förslagen i stora drag tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Med hänsyn till förslagets antal och det stora intresse som i allmänhet visats dem från

remissinstansernas sida återges i det följande endast några få synpunkter av mera allmänt intresse.

När det gäller kartläggningen av forskningens behov anser en remissinstans att de befintliga sektororganen och de olika forskningsråden bör utföra sådan kartläggning inom sina särskilda områden, medan uppgiften att göra en mera allmän och översiktlig sammanställning och redovisning av forskningsbehoven bör ligga på ett rådgivande centralt organ. Behovskartläggningen bör inte endast avse tillämpad forskning utan också riktad grundforskning och utvecklingsarbete. Som exempel på redovisat behov av samordnad behovskartläggning kan nämnas att ansvaret för sådana undersökningar när det gäller medicinsk forskning för närvarande ligger på tre olika organ, nämligen statens medicinska forskningsråd, socialstyrelsen samt sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut.

Beträffande de föreslagna åtgärderna för forskningens förnyelse föreslås en omprövning och genomgång av inrättade forskningsinstitut, särskilt av dem som tillkommit för att lösa frågor inom ett avgränsat problemområde. Bland andra åtgärder nämns anordnande av flera ämneskonferenser, inrättande av ej ämnesanknutna tjänster och förstärkning av basresurserna vid olika lärosäten, framför allt i vad avser anslagen för forskarassistenttjänster.

Vad beträffar frågan om en klarare målinriktning av den statligt finansierade forskningsverksamheten uttrycker särskilt olika lärosäten farhågor för att sådana beslut skulle innebära en central styrning av forskningen. Ett universitet avstyrker bestämt en styrning av grundforskningen men har ingenting emot att särskilda resurser avsätts för grundforskning på ett visst område, om mer forskning på området är påkallad. Dessa medel skall i så fall vara "friska pengar" som inte inkräktar på möjligheterna att bedriva annan grundforskning. Man föreslår också att hela frågan om målinriktningen av forskningen görs till föremål för utredning, varvid utgångspunkten bör vara att styrning av grundforskningen inte skall äga rum. En annan remissinstans anser dock att även grundforskningen måste kunna arbeta mot mål som ges en sådan stringent utformning att resultaten av forskningsarbetet kan jämföras med uppställda mål och kostnader.

När det gäller införande av projektplanering inom forskningsverksamheten är åsikterna delade. Ett lärosäte uttalar sålunda att sådan planering bör vara till god hjälp vid tillämpad forskning och utvecklingsarbete men till avgörande men vid grundforskning. Andra lärosäten är mer negativa i sin inställning. En anslagsfördelade remissinstans anser för sin del att det är angeläget att varje forskningsprojekt grundas på en relativt detaljerad verksamhetsplan. Planen får dock inte ha till uppgift att styra arbetet under hela projektet. Dess värde ligger i att den tvingar forskaren att i detalj tänka igenom problemen

och planera genomförandet i relation till de resurser han disponerar.

I fråga om värdering och bestämmande av utbytet av forskningsresultat framförs från flera håll kritiska synpunkter, bl. a. när det gäller att fastställa värdet av vunna grundforskningsresultat. En remissinstans anser att möjligheterna att få fram användbara utvärderingsmetoder torde vara mycket varierande mellan de olika slagen av forskning och även mellan enskilda forskningsprojekt. När det gäller grundforskning anses svårigheterna att värdera resultaten vara i stort sett lika stora för fri grundforskning som riktad grundforskning. Även den riktade grundforskningen bör därför hållas utanför en utvärderingsverksamhet. En annan remissinstans påpekar att inom samhällsvetenskaperna — liksom inom bl. a. den humanistiska forskningen — varken grundforskning eller tillämpad forskning kan anknytas till tekniskt och ekonomiskt mätbara målformuleringar och forskningsresultat.

Från ett annat håll framhålls att möjligheterna att grundligt värdera resultaten av enstaka FoU-projekt är begränsade, bl. a. av kostnads-skal. Man pekar i stället på möjligheterna att göra mera grundliga utvärderingar av den betydelse forskningsrådets eller en fonds verksamhet har haft för den vetenskapliga utvecklingen på det berörda området och för forskningens utomvetenskapliga effekter. Denna granskning skulle kunna utföras av en liten grupp sakkunniga.

De förslag som berör forskningsorganisationen har fått varierande men i övervägande mån positivt mottagande från remissinstansernas sida. Förslaget om att ge riksdagen förbättrad information i forskningsfrågor har mottagits positivt. Vissa kritiska röster har emellertid rests mot förslaget. En remissinstans, som ställt sig tveksam till inrättande av en forskningsberedning, anser sålunda att ett första steg mot en utvidgad information till riksdagen bör vara att den nuvarande forskningsberedningen presenterar en årlig översikt över utvecklingen på forskningsområdet, vilken överlämnas till riksdagen och dess utbildningsutskott.

När det gäller frågan huruvida statens naturvetenskapliga forskningsråd även bör tilldelas uppgiften att främja den tekniska grundforskningen är uppfattningarna mycket delade. Flertalet av de remissinstanser som yttrat sig i frågan är eniga om att klarare regler bör ges angående huvudmannaskapet för denna del av grundforskningen, men åsikterna går isär när det gäller frågan vilken myndighet som skall ha huvudansvaret för forskningen. Några anser att ett nytt forskningsråd skall bildas för denna uppgift.

Med utgångspunkt i den utförda utredningen och det material som kommit in vid remissbehandlingen av granskningspromemorian har riksdagens revisorer i skrivelse till riksdagen bl. a. tagit upp frågan om möjligheterna att utforma en övergripande forskningspolitik och vilka organ som på den politiska nivån — främst i riksdagen — bör handlägga frågor rörande forskning. Revisorerna tillstyrker för sin del de i gransk-

ningspromemorian i denna del framlagda förslagen rörande planeringen av forsknings- och utvecklingsarbetet med utgångspunkt i en medveten och aktiv kartläggning av behoven av forskning, inklusive omgivningsstudier, fastställande av forskningsmål, målprioritering och verksamhetsplanering. I likhet med vad som föreslagits i granskningspromemorian anser revisorerna att de långsiktiga forskningsbesluten bör grundas på en av Kungl. Maj:t årligen avgiven särskild berättelse över utvecklingen på forskningsområdet, sedd från såväl nationell som internationell synpunkt.

Revisorerna delar också den i granskningspromemorian framförda uppfattningen om en breddning av riksdagens information i forskningsfrågor. Revisorerna föreslår därför att det hos utbildningsutskottet inrättas ett forskningssekretariat, vars personal skall ha skyldighet att följa och förbereda forskningsfrågor såväl i riksdagens utbildningsutskott som i andra utskott som handlägger forskningsfrågor. Syftet med förslaget är att ge såväl riksdagens vederbörande utskott som riksdagen i dess helhet möjlighet till information om och insyn i den aktuella forskningssituationen. Förutsättningar skulle vidare skapas för en viss redovisning av den statligt finansierade forskningens resultat, en information och redovisning som även skulle vara av allmänt intresse.

Enligt revisorernas mening bör riksdagen dessutom överväga om det nu föreslagna forskningssekretariatet kan behöva kompletteras med en motsvarighet till den Kungl. Maj:t underställda forskningsberedningen.

Beträffande övriga i granskningspromemorian framförda förslag noterar revisorerna vad som anförts vid remissbehandlingen och tillstyrker att promemorians förslag blir föremål för ytterligare utredningar eller, där så ej bedöms erforderligt, för åtgärd. Såvitt avser frågan om huvudmannaskapet för den tekniska grundforskningen tar dock revisorerna inte ställning i sakfrågan men uttalar som sin mening att detta slag av forskning inte bör lämnas utan lämplig anslagsgivare.

I den mån förslagen berör frågor som är under utredning av forskningsrådsutredningen bör enligt revisorernas mening förslagen och däröver avgivna yttranden överlämnas till utredningen för att av denna beaktas vid utredningsuppdragets fullgörande.

När det gäller forskningsfrågorna inom universitetssektorn berörs dessa i mycket stor utsträckning av den organisation som kan komma att gälla sedan statsmakterna tagit ställning till resultatet av det utredningsarbete som på sistone bedrivits på detta område. De förslag som väckts av 1968 års utbildningsutredning påverkar enligt revisorernas mening i så stor utsträckning de förhållanden under vilka universitetsforskningen skall arbeta, att det kan sättas i fråga om inte förutsättningarna för denna forskning bör utredas mot bakgrund av utredningens förslag. Den i granskningspromemorian redovisade undersökningen ger

enligt revisorerna samtidigt vid handen, att åtskilliga med universitetsforskningen sammanhängande problem behöver klarläggas, oavsett de beslut som utbildningsutredningens arbete kan leda till. Revisorerna föreslår därför att universitetsforskningens problem närmare utreds, i vilket samband de i granskningspromemorian framlagda förslagen bör beaktas.

Skrivelsen är såsom *bilaga 4* fogad vid denna berättelse.

Inrikesdepartementet

Avslutade ärenden

Statens invandrarverk

(granskningspromemoria nr 1/1973)

Stora delar av invandrarverkets verksamhetsområde har under år 1973 befunnit sig under utredning genom särskilda sakkunniga eller på annat sätt. Den för revisorernas räkning utförda granskningen har därför begränsats till vissa begränsade delar av verksamheten, nämligen dels den tid som tas i anspråk för handläggning av ärenden som gäller utfärdande av olika tillstånd och genomförandet av åtgärder för utlänningsars avlägsnande ur riket, dels den s. k. utlänningskontrollen.

I den i ärendet upprättade granskningspromemorian har framhållits att de genomsnittliga handläggningstiderna hos invandrarverket och utlänningsnämnden beträffande vissa slag av ärenden är alltför långa, ett förhållande som verket i olika sammanhang påpekat. I promemorian har framförts vissa förslag, syftande till att förkorta handläggningstiderna eller att åstadkomma andra administrativa fördelar. Sålunda har föreslagits, jämte annat, att åtgärder skall vidtas för att åstadkomma snabbare behandling hos utlänningsnämnden, i första hand genom ökning av antalet suppleanter i nämnden och genom tätare sammanträden samt genom viss förändring i formerna för utnyttjande av personal med utrednings- och föredragningsuppgifter. Förslagen innebär vidare att länsstyrelserna befrias från skyldighet att fatta det formella beslutet om verkställighet av förpassning, förvisning och utvisning samt att klara direktiv meddelas för att förhindra att avlägsnandeåtgärd förhalas genom att utlänningsupppeade gånger hos Kungl. Maj:t överklagar lagakraftvunnet beslut om åtgärd av nyssnämnd karaktär. Ytterligare föreslås att invandrarverket tillämpar någon form av prioritering för sådana tillståndsärenden i vilka dröjsmål med handläggningen kan leda till kostnader för det allmänna.

I fråga om utlänningskontrollen har i granskningspromemorian framhållits, att denna är förenad med sådana luckor och andra brister att den för närvarande inte fungerar i godtagbar omfattning. Bland annat har pekats på ofullständigheter i invandrarverkets register och på un-

derlåtenhet från arbetsgivares och kommunala myndigheters sida att fullgöra lagstadgad uppgiftsplikt. Det har framhållits att vederbörande myndigheter bör vidta åtgärder för att få kontrollen att fungera.

Promemorian har för yttrande tillställts rikspolisstyrelsen, statens invandrarverk och länsstyrelserna i fyra län. Samtliga remissmyndigheter har i huvudsak vitsordat att handläggningstiderna i utlänningsärenden är alltför långa och att utlänningskontrollen visar åtskilliga brister. Flertalet myndigheter har även tillstyrkt de föreslagna åtgärderna. Invandrarverket har ställt sig avvisande mot flera av förslagen och framhållit att förbättringar kunde vara att vänta genom vissa aktuella organisationsförändringar och omläggningar av arbetsrutiner inom verket, bl. a. automatisk databehandling.

I skrivelse till Kungl. Maj:t har revisorerna framhållit angelägenheten av åtgärder i nu behandlade hänseenden. Revisorerna har därvid uttalat sin anslutning till de i promemorian framförda förslagen. Skrivelsen är såsom *bilaga 2* fogad vid denna berättelse.

Arbetsmarknadsstyrelsens kursgård

(granskningspromemoria nr 3/1973)

En undersökning har företagits rörande omfattningen och karaktären av de investeringar m. m. som genomförts i samband med anordnandet av arbetsmarknadsstyrelsens kursgård Aske i Uppsala län.

Av den i ärendet upprättade granskningspromemorian framgår att arbetsmarknadsstyrelsen våren 1967 hemställde hos Kungl. Maj:t om tillstånd att hyra Aske gård för att där anordna en egen kursgård. Enligt styrelsen skulle inkvarteringen av eleverna ordnas genom att till gården flyttades enklare förläggingsbyggnader som styrelsen disponerade på annat håll. Kostnaderna för driften av gården skulle kunna uppvägas av bortfallande kostnader för traktamenten samt för lokalhyror och inackorderingar. Anskaffningskostnaderna beräknades inskränka sig till kostnaderna för att flytta de nämnda byggnaderna. Kungl. Maj:t lämnade i maj 1967 det begärda bemyndigandet under villkor att kostnaderna för hyra och drift av gården kunde rymmas inom ramen för de medel som anvisats för styrelsens utbildnings- och instruktionsverksamhet.

Sedan arbetsmarknadsstyrelsen hyrt Aske av Stockholms fastighetskontor, blev gården föremål för betydande om- och tillbyggnadsarbeten. Den ursprungliga kalkylen frångicks därvid i flera avseenden, bland annat dimensionerades gården för att rymma konferenser vid sidan om undervisningen, och särskilda byggnader uppfördes för lektioner, förläggning och kosthåll. Kostnaderna för arbetena uppgick till omkring 10 milj. kronor. För ändamålet anlätades riksstatsanslaget Förläggingsbyggnader m. m. och dess efterföljare i programbudgetsystemet.

I granskningspromemorian har framhållits, att det nämnda anslaget och programmedlen är anvisade för styrelsens sysselsättningsbefrämjande verksamhet och inte bort anlitas för ifrågavarande interna utbildning. På grund därav och genom att i så betydande omfattning frågå de givna förutsättningarna syntes styrelsen ha överskridit sina befogenheter. Det syntes också sannolikt att byggnads- och anläggningskostnaderna hade kunnat reduceras med betydande belopp, om behov och förutsättningar hade övervägts mera ingående innan arbetena påbörjats. Slutligen påtalades i promemorian att kursgården hittills inte kunnat utnyttjas i avsedd omfattning. Styrelsen borde undersöka möjligheterna att öka beläggningen.

Granskningspromemorian har för yttrande tillställts riksrevisionsverket och arbetsmarknadsstyrelsen. Den förstnämnda myndigheten har anslutit sig till promemorians synpunkter. Arbetsmarknadsstyrelsen har medgett att anslaget felaktigt belastats med utgifter för omkring 2,72 milj. kronor men samtidigt framhållit att de ifrågavarande arbetena hade kunnat utföras som beredskapsarbete, ehuru detta inte blivit fallet. Utgifterna i övrigt har styrelsen av olika skäl ansett sig ha fog för att påföra det nämnda anslaget.

Revisorerna har tagit slutlig ställning i ärendet och därvid funnit att anslaget till Förläggningsbyggnader m. m. eller motsvarande programmedel inte bort anlitas för ifrågavarande utgifter. Detta förhållande har revisorerna ansett sig böra bringa till riksdagens kännedom.

Den i ärendet avlätna skrивelsen är såsom *bilaga 5* fogad vid denna berättelse.

Civildepartementet

Ej avslutade ärenden

Oljebekämpning till sjöss

(granskningspromemoria nr 6/1973)

Antalet oljeutsläpp i svenska kustvatten, vattendrag och insjöar har de senaste åren uppgått till flera hundra, av vilka flertalet sätts i samband med fartygstrafik. Mot bakgrund härav har hos revisorerna en granskning företagits av oljebekämpningens planläggning och genomförande. Undersökningen har inriktats dels på möjligheterna att genom förhandskontroll eller på annat sätt förhindra att oljeskador inträffar, dels på bekämpningen av löskommen olja.

En i ärendet upprättad granskningspromemoria är för närvarande föremål för remissbehandling.

Industridepartementet

Avslutade ärenden

Domänverkets fastighetsköp

(granskningspromemoria nr 10/1972)

Domänverket har under ett antal år bedrivit en omfattande inköpsverksamhet, särskilt såvitt gäller större skogsegendomar. Verkets inköspolitik har vid flera tillfällen varit föremål för allmän debatt. Därvid har bland annat gjorts gällande att domänverket kunnat lämna väsentligt högre anbud än andra köpare, exempelvis lantbruksnämnderna, och att verket därigenom intagit en dominerande ställning på fastighetsmarknaden, särskilt när det gällt större skogsfastigheter i södra och mellersta delarna av landet. Mot angiven bakgrund har domänverkets fastighetsinköp närmare granskats. Resultatet därav har på sedvanligt sätt redovisats i en granskningspromemoria.

I promemorian har konstaterats att den kritik som framträtt gentemot fastighetsinköpen inte upprepats under de senaste åren. Domänverket bedriver denna verksamhet i nära samarbete med lantbruksnämnderna och använder i stort sett samma förräntningskrav som dessa. Utrymme har därför funnits på fastighetsmarknaden även för andra köpare av större skogsfastigheter. I samband med granskningen har emellertid uppmärksammats vissa problem som gett anledning till synpunkter och förslag. Dessa frågor har gällt dels metodiken för värdering av växande skog och skogsmark, dels räntesatsen vid nuvärdeberäkning av framtida skogsuttag, dels ock principerna för placering av de medel som inflyter till investeringsfonden till följd av fastighetsförsäljningar.

Anbud på skogsfastigheter som är aktuella för inköp fastställs för närvarande av domänverket på grundval av en uppskattning av de framtida bruttopriserna på virke. Uppskattningen baseras på de faktiska virkespriserna under en bakomliggande period, som börjar år 1946. I promemorian har satts i fråga om inte denna tid är alltför lång med hänsyn till bland annat de förändringar i marknadsförhållandena och skogsbrukets teknik som inträffat under perioden. Det syntes böra övervägas att grunda prognosen på en kortare prisserie, kompletterad med en analys av den marknadsmässiga och tekniska utvecklingen och framtidsperspektiven i dessa hänseenden. Även andra synpunkter på prisberäkningen har anförts.

För omräkning av värdet av de framtida avverkningskvantiteterna till ett nuvärde har domänverket tidigare använt en räntesats som nära anslutit sig till statens normalränta. Principen har upprätthållits fram till år 1969, då normalräntan utgjorde 5 3/4 procent, men har därefter övergetts. Normalräntan har stigit avsevärt, men domänverket har även i fortsättningen använt 5 3/4 procent som diskonteringsfaktor. I gransk-

ningspromemorian har konstaterats att investeringsfondens medel för närvarande omsätts i reallgångar, vilkas beräknade avkastning är lägre än den ränta som staten erlägger vid upplåning av kapital och avsevärt lägre än de kalkylräntor som andra statliga myndigheter och affärsverk räknar med. Även visst av domänverket använt alternativt beräknings-sätt har blivit föremål för kommentarer.

Medel som inflyter genom försäljning av domänfondens mark redovisas på domänverkets investeringsfond. För denna och dess företrädare markfonden gäller sedan mer än hundra år den regeln, att tillgångarna huvudsakligen skall omsättas i skogbärande eller för skogsodling användbar mark. I granskningspromemorian har erinrats om att förutsättningarna för nämnda princip ändrats under den långa giltighetstiden och att motiven för principen — bland annat behovet av statliga markreserver — inte kunde göras gällande med samma styrka i dagens läge. Då inköp av skogsegendomar för närvarande innebar att statliga medel investerades med en förväntad avkastning som låg lägre än den ränta som staten själv hade att betala för anskaffande av kapital, kunde det sättas i fråga om det fanns anledning att alltjämt upprätthålla regeln om investeringsfondens omplacering företrädesvis i skogsegendomar.

Granskningspromemorian har för yttrande tillställts domänverket, skogshögskolan och riksrevisionsverket.

Domänverket har i sitt yttrande inte i detalj kommenterat de olika synpunkterna och förslagen rörande metodiken för värdering av växande skog och skogsmark. Verket har emellertid framhållit att prognoserna kunde göras på olika sätt och att verket kände sig obundet att ändra hittills använda prognosmetoder om dessa skulle visa sig dåligt stämma överens med verkligheten. I fråga om kalkylränteberäkningen har framhållits att vissa faktorer talade för att räntabiliteten av fastighetsförvärven var högre än den som följde av diskonteringsstalet $5 \frac{3}{4}$ procent. Domänverket har inte heller haft något att erinra mot att investeringsfonden fick disponeras friare än för närvarande.

Skogshögskolan har sagt sig kunna instämma i många av de bedömningar och synpunkter som promemorian tagit upp. Beträffande andra skulle vissa kommentarer kunna göras, men högskolan har ansett att detta kunde anstå tills en mera ingående utredning om skogsvärderingens metodik kom till stånd. Riksrevisionsverket har anslutit sig till flera av de synpunkter och alternativlösningar som anförts i promemorian i fråga om prognoserna för framtida virkespriser.

Innehållet i granskningspromemorian och remissvaren har sammanfattats i en tilläggspromemoria, dagtecknad i maj 1973. Däri har anförts, att metodiken för skogsvärdering borde bli föremål för fortsatt bearbetning inom domänverket i samarbete med vissa andra myndigheter. Metoderna borde också utförligt dokumenteras. Detsamma borde gälla domänverkets kalkylränteberäkning. De faktorer som enligt do-

mänverket talade för att avkastningen av inköpta skogsfastigheter var högre än den kalkylränta som kom till användning vid nuvärdeberäkningen borde vägas in i kalkylen. Frågan om reglerna för placering av investeringsfondens medel har inte tagits upp i tilläggspromemorian.

Vid sitt slutliga ställningstagande till ärendet har revisorerna beslutat att de båda promemoriorna och remissmaterialet skulle för kännedom tillställas domänverket. Tre reservanter har vid slutbehandlingen yrkat att skrivelse i ärendet skulle tillställas Kungl. Maj:t. Särmeningen innebar i sak att även frågan om reglerna för placering av investeringsfondens medel borde bli föremål för omprövning.

Övriga ärenden

Vid sidan av granskningsplanen har en del ärenden aktualiserats, vilka gett upphov till förberedande undersökningar inom revisorernas kansli. Ärendena i fråga har avsett följande ämnen.

1. Viss informationsverksamhet rörande alkohol- och narkotikaproblemen;
2. Fritidsbebyggelse inom skipåsområdet i Hallands län;
3. Ombyggnad av europaväg 4 vid Gävle;
4. Delning av Norra Åsbo domsaga samt vissa byggnads- och fastighetsförhållanden i Kolleberga och Herrevadskloster;
5. Planering och utförande av den svenska beskickningsanläggningen i Peking.

I samtliga dessa ärenden har granskningsrapporter upprättats.

Beträffande det förstnämnda ärendet har revisorerna beslutat att vidare undersökning skall anstå till dess statens ungdomsråd slutfört värdering och efterkontroll av projekt för vilka bidrag beviljats. I övrigt har ytterligare granskning hos revisorerna inte ansetts vara motiverad.

Särskilda berättelser

Berättelse över verkställd granskning av riksbankens tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1972 har avlämnats.

Berättelse över verkställd granskning av riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning under budgetåret 1971/72 har avlämnats.

Berättelse över verkställd granskning av stiftelsen riksbankens jubileumsfonds verksamhet och förvaltning under år 1972 har avlämnats.

Beträffande den närmare innebörden av den sålunda verkställda granskningen och därvid gjorda iakttagelser torde få hänvisas till finansutskottets betänkanden nr 16, 17 och 19 år 1973.

RESULTATET AV DE TILL KUNGL. MAJ:T UNDER ÅR 1972 AVLÅTNA SKRIVELSENA

Av verksamhetsberättelsen för år 1972 framgår att revisorerna under detta år har avlåtit sex skrivelser till Kungl. Maj:t med anhållan om vissa åtgärder. I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för resultatet av de sålunda gjorda framställningarna.

Planfrågornas ställning i den departementala organisationen

Revisorerna har hemställt att Kungl. Maj:t måtte närmare överväga de organisatoriska problem som är förbundna med den allmänna samhällsplaneringen. Därvid framförda synpunkter har sammanfattats sålunda.

En prövning av förevarande organisationsspörsmål aktualiserar en rad inbördes sammanhängande delproblem. Hit hör i första hand frågan om fördelningen mellan departementen av de ärenden som kan hänföras till samhällsplaneringen i vid mening. Av speciellt intresse därvidlag är förhållandet mellan yttre miljövard och fysisk riksplanering liksom mellan fysisk och ekonomisk planering samt de konsekvenser som sambandet mellan dessa olika former för övergripande planering kan få för den departementala organisationen. Även om en ändrad organisation skulle komma till stånd, innebärande en större koncentration av nu avsedda ärenden till ett och samma departement, torde dock åtskilliga myndigheter med arbetsuppgifter som berör samhällsplaneringen komma att kvarstå inom respektive fackdepartements ämbetsområden. Frågan om hur dessa myndigheter i sin sektoriella planering skall bringas att följa den allmänna samhällsplaneringens principer tarvar därför särskild uppmärksamhet. Om jämkningar kan vara påkallade också i de hithörande ämbetsverkens organisation synes likaledes böra undersökas. De principer som bör tillämpas vid fördelningen av ansvar och arbetsuppgifter på förevarande område mellan departement, ämbetsverk och länsstyrelser torde slutligen behöva klarläggas.

Som svar på en under hand gjord förfrågan har expeditionschefen i justitiedepartementet meddelat följande.

Den departementsreform som genomförts under innevarande höst innebär bl. a. att särskilda departement har inrättats för handläggning av bostads- resp. arbetsmarknadsfrågor (jfr prop. 1973: 202, rskr 1973: 354). Reformen berör handläggningen av ärenden som kan hänföras till samhällsplaneringen i vid mening. Till bostadsdepartementets verksamhetsområde har sålunda förts ärenden angående plan- och byggnadsväsendet inbegripet den fysiska riksplaneringen. Arbetsmarknadsdepartementets verksamhetsområde omfattar bl. a. regionalpolitiska frågor. Den genomförda departementsreformen berör sålunda de frågor som aktualiserats av riksdagens revisorer i den nämnda skrивelsen.

Den författningsreform om vilken riksdagen väntas fatta ett andra beslut under våren 1974 (jfr prop. 1973: 90, KU 1973: 26, rskr 265) kommer givetvis att få betydande konsekvenser för departementsarbetet. Bestämmelserna om regeringsarbetet i den nya regeringsformen gör det sålunda nödvändigt att översc och omarbete de författningar och anvisningar som nu gäller för arbetet inom departementen. Arbetet i detta avseende, som nu pågår, kommer att ånyo aktualisera frågan om arbetsfördelningen mellan departementen. Det har bedömts lämpligt att i samband med det fortsatta följdarbetet till författningsreformen till behandling ta upp de i riksdagens revisorers skrivelse berörda frågorna.

Vissa organisatoriska förhållanden inom polisväsendet

I denna fråga har revisorerna sammanfattningsvis framhållit följande.

Möjligheterna att ytterligare effektivisera polisorganisationen genom koncentrerings av viss kvalificerad utredningsverksamhet till regional nivå synes böra närmare prövas i samband med det slutliga ställningstagandet till polisväsendets regionala organisation.

Vissa i granskningspromemorian framförda synpunkter på den ekonomiska förvaltningen, särskilt såvitt gäller programbudgetsystemets ekonomiska rapportering, delegering av beslut i materiellanskningsärenden och vissa andra förvaltningsrutiner, synes böra närmare övervägas, bl. a. av rikspolisstyrelsens nyinrättade revisionskontor och av den vid statskontoret pågående utredningen om ett nytt avlöningssystem.

I ett utdrag ur statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 11 maj 1973, vilket tillställts revisorerna för kännedom, har uttalats följande om den av revisorerna i ärendet avlätna skrivelsen.

Rikspolisstyrelsen har avgett yttrande över skrivelsen. I yttrandet framhålls att rikspolisstyrelsen redan har vidtagit vissa av de åtgärder som revisorerna föreslagit, att andra åtgärder är planerade och kommer att vidtas inom den närmaste tiden och att vissa frågor vilar i avvaktan på resultaten av pågående utredningar.

Kungl. Maj:t beslutar — med hänsyn till vad som har anförts av rikspolisstyrelsen — att skrivelsen inte skall föranleda någon vidare åtgärd.

Viss genom statsmedel bekostad utställningsverksamhet

I denna fråga har revisorerna sammanfattningsvis anført följande.

Den verksamhet som bedrivs av riksutställningar, moderna museet och NUNSKU är utan tvivel av stort värde för svenskt kulturliv. Vissa tendenser, närmare beskrivna och berörda i det föregående, ger dock anledning till betänkligheter, delvis av allvarlig natur. Betänkligheterna grundar sig på det förhållandet, att ideologiskt färgade framträdanden och värderingar utan varje samband med de av statsmakterna angivna ändamålen i somliga fall har lämnats ett otillbörligt utrymme i verksamheten.

Med hänsyn till anförda omständigheter bör slås fast, att de nämnda institutionerna inte har någon annan uppgift än att på ett opartiskt sätt svara för de kulturella angelägenheter som har anförts trots dem. Ett sådant klarläggande bör följas av en reform, innebärande att institutionerna ställs under ledning av särskilda styrelser med parlamentariskt in-

slag. Därmed skulle vinnas framför allt den fördelen, att verksamheten skulle förankras i en bredare opinion och att risken för en snedvridning av verksamheten för ovidkommande syften lättare kunde undvikas. Förutsättningar skulle vidare skapas för ett mera allsidigt sammansatt kulturutbud, med garantier för fritt konstnärligt skapande oavsett ämnesval.

Frågan om anordnandet av s. k. temautställningar bör särskilt prövas. Om därvid skulle befinnas lämpligt att institutionerna får befogenhet att ta upp samtidsproblem som utställningsobjekt, bör utställningarna gestaltas på ett sådant sätt att ämnet kommer under allsidig belysning. En närmare bestämning av det ansvar som bör tillkomma vederbörande styrelser å ena sidan och administrativa chefstjänstemän och producenter å andra sidan framstår vidare som önskvärd. Av stor betydelse är likaledes att varje projekt blir väl dokumenterat, så att utställningsverksamheten kan följas och studeras även i efterhand. Den principen bör stadfästas, att hyra skall tas ut så snart viss institution tillhöriga lokaler upplåts till utomstående.

Revisorerna får hemställa att Kungl. Maj:t tar förevarande spörsmål under närmare övervägande.

Som svar på en under hand gjord förfrågan har expeditionschefen i utbildningsdepartementet erinrat om att dåvarande chefen för detta departement i en interpellationsdebatt den 8 maj 1972 aviserade, att de av revisorerna aktualiserade frågorna skulle prövas på grundval av väntade förslag från kulturrådet och 1965 års musei- och utställningsakkunniga. I anslutning härtill har expeditionschefen lämnat följande upplysning.

Kulturrådets betänkande (SOU 1972: 66) Ny kulturpolitik, som bl. a. behandlar yttrandefrihetsfrågor inom kulturinstitutioner, har remissbehandlats och beredning av rådets förslag pågår f. n. inom departementet. En proposition rörande den framtida kulturpolitiken väntas bli framlagd våren 1974.

Försvarets centrala stabsorganisation

I denna fråga har revisorerna hemställt om en översyn av försvarets centrala stabsorganisation med sikte på ett totalintegrerat system för försvarets högsta ledning.

Som svar på en under hand gjord förfrågan har expeditionschefen i försvarsdepartementet meddelat följande.

Vid anmälan av prop. 1973: 1, bilaga 6, anförde chefen för försvarsdepartementet bl. a. (s. 30) att han bedömde att en översyn av den centrala stabsorganisationen borde kunna påbörjas under åren 1974—75. Uttalanden av motsvarande innebörd gjordes samtidigt under anslagspunkterna E 1. Försvarsstaben (s. 108), E 2. Arméstaben (s. 110), E 3. Marinstaben (s. 113) och E 4. Flygstaben (s. 116). Vidare anfördes under anslagspunkten E 5. Militärömrådesstaberna m. m. (s. 119) att möjligheterna att samordna denna översyn med en översyn av militärömrådesstaberna borde övervägas närmare.

Inom försvarsdepartementet har utarbetandet av riktlinjer för nämnda översyner påbörjats. Arbetet härmed är inriktat på att översynsverksamheten skall kunna inledas hösten 1974.

Statsmyndigheternas information till och kontakt med allmänheten

I denna fråga har revisorerna förordat en rad åtgärder för effektivisering av statsmyndigheternas informationsverksamhet. Enligt revisorernas mening borde nämnden för samhällsinformation få i uppdrag att genomföra föreslagna åtgärder, dock att det borde ankomma på statskontoret att se över myndigheternas system för diarieföring och registrering av handlingar.

Som svar på en under hand gjord förfrågan har expeditionschefen i finansdepartementet meddelat, att någon åtgärd i ärendet ännu ej vidtagits. Ärendet bedöms för närvarande kunna avgöras senast under våren 1974.

De statliga betalningarnas fördelning över budgetårets olika månader

I denna fråga har revisorerna hemställt att den i ärendet upprättade granskningspromemorian jämte däröver avgivna remissyttranden måtte överlämnas till budgetutredningen för att beaktas under utredningsarbetet. Revisorerna har vidare föreslagit dels att riksrevisionsverket får i uppdrag att utarbeta lämplig rutin för statsmyndigheternas likviditetsbudgetering, dels att riksskatteverket får i uppdrag att lägga fram förslag till en förenklad avräkningsmetod vid myndigheternas redovisning av personalskatter, mervärdeskatt och vissa punktskatter, dels ock att en teknisk översyn av de föreskrifter som reglerar det statliga betalningssystemet och därpå grundade rutiner görs genom en särskild arbetsgrupp med företrädare för riksrevisionsverket, riksskatteverket och riksgäldskontoret.

En den 23 mars 1973 dagtecknad departementsskrivelse till budgetutredningen, vilken i avskrift tillställts revisorerna, innehåller följande.

Kungl. Maj:t förordnar, att handlingarna i ärendet överlämnas till budgetutredningen för att beaktas i dess fortsatta arbete.

Kungl. Maj:t uppdrar åt riksrevisionsverket att, inom ramen för pågående utvecklingsarbete med det statliga redovisningssystemet, överväga möjligheterna att genomföra likviditetsbudgetering på myndighetsnivå.

Kungl. Maj:t uppdrar vidare åt riksrevisionsverket att, i samråd med riksskatteverket, undersöka förutsättningarna för att införa en förenklad avräkningsmetod vad gäller statliga myndigheters inbetalningar av personalskatter, mervärdeskatt och punktskatter.

Riksdagens revisorers skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 mars 1973 med anledning av granskningspromemoria nr 7/1972 angående data-drift vid karolinska sjukhuset jämte därutöver avgivna remissyttranden

Inom riksdagens revisorers kansli har en utredning verkställts rörande det ADB-system som sedan ett tiotal år utvecklats och numera i vissa delar trätt i funktion vid karolinska sjukhuset (KS). Resultatet av utredningen har redovisats i en granskningspromemoria, dagtecknad den 12 september 1972 (bilaga 1).

Granskningspromemorian

Utvecklingen av datarutiner vid KS påbörjades, efter vissa förstudier, år 1965 i samarbete med statskontoret. Arbetet inriktades från början på att åstadkomma ett totalintegrerat system, d. v. s. sjukhusets samtliga funktioner skulle gemensamt och i nära samarbete utnyttja datatekniken — KS-projektet. Uppgiften bedömdes ha en sådan omfattning att en enskild huvudman inte skulle kunna genomföra utvecklingsverksamheten inom ramen för egna resurser. Vid sidan av sjukhusets sjukvårdande och administrativa verksamhet skulle undervisning och medicinsk forskning inbegripas i projektet och kunna dra nytta därav.

Jämsides med KS-projektet utvecklades vissa separata ADB-rutiner för vård, laboratorieverksamhet, administration m. m. Ett antal färdigutvecklade rutiner — såväl inom det egentliga KS-projektet som vid sidan av detta — togs efter hand i reguljär drift med Kungl. Maj:ts godkännande.

Våren 1971 blev dataprojektet vid KS föremål för statsmakternas prövning och ställningstagande; det skulle i fortsättningen inriktas på sådana ADB-rutiner som visat sig kunna ge påtagliga besparingar eller öka effektiviteten inom sjukvården. Därvid avsågs närmast rutiner för inregistrering, bokning och debitering av patienter inom thoraxklinikerna, vid de kirurgiska, medicinska och endokrinologiska poliklinikerna samt inom en akutmottagning. Det förutsattes att denna utveckling skulle vara slutförd den 1 juli 1972. — Det må i detta sammanhang nämnas att de centrala rationaliseringsuppgifterna på sjukvårdsområdet vid denna tid övertagits av sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut — Spri.

De sammanlagda utvecklingskostnaderna för ADB-verksamheten vid KS under budgetåren 1965/66—1971/72 har uppgått till mer än 20 milj. kronor.

År 1972 omfattade datadriften vid KS tolv medicinska rutiner, ett 20-tal laboratorierutiner, ett patientdatasystem för operation och intensivvård, fyra administrativa system och ett särskilt datasystem för blodcentralen. Ytterligare ett antal rutiner var föremål för försöksdrift i begränsad omfattning.

Den för revisorernas räkning företagna undersökningen har främst haft till syfte att fastställa om verksamheten lett till förväntad rationalisering och om kostnaderna kan anses rimliga. Särskild uppmärksamhet har därför ägnats verksamhetens inriktning och omfattning, prioriteringskriterier vid projektval samt förekommande lönsamhetsberäkningar. Vid granskningen har man haft att beakta de speciella förhållanden som följer av att ämnesområdet avser sjukvårdande verksamhet. De kan i viss omfattning ha medfört att sakbeskrivningar inte kunnat preciseras med alla detaljer och att vissa förbehåll måste göras vid omdömena om verksamheten. Rationaliseringsarbetet har inte alltid kunnat inriktas endast på kostnadsminskningar utan även på ökad effektivitet och på praktiska och ekonomiska förbättringar för patienternas del. Ytterligare svårighetsmoment har tillkommit därigenom att utfallet av verksamheten endast undantagsvis kan mätas i pengar eller i samma termer som kostnaderna; inom sjukvården saknas tillräckligt klart avgränsade mål och värderingsnormer. Vid sidan om sjukvården har sjukhuset också betydande uppgifter inom undervisning och forskning, och för dessa verksamhetsgrenar föreligger liknande svårigheter att mäta framsteg och vinster. Nu angivna förhållanden har under utredningens gång med eftertryck framhållits av KS, och de har också klart angetts och vitsordats i promemorian.

Med de förbehåll och begränsningar som följer av det nu sagda har i granskningspromemorian framhållits, att utvecklingen av det övergripande styr- och informationssystemet — KS-projektet — påbörjats på grundval av mycket ofullständiga ekonomiska analyser. Det kan enligt promemorian sättas i fråga om inte rationaliseringssträvandena i stället borde ha inriktats på mera begränsade och praktiskt betonade projekt inom arbetsområden, där möjligheterna till effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar varit mera näraliggande. En påtaglig ofullständighet och ojämnhet i fråga om ekonomiska förkalkyler har vid granskningen kunnat konstateras även beträffande ett flertal av de separata rutiner som utvecklats vid sidan av KS-projektet. Vissa rutiner har visserligen föregåtts av kalkyler, i vilka kostnader på ett enhetligt och systematiskt sätt vägts mot besparingar och effektivitetsvinster, men i flertalet fall har det ekonomiska underlaget begränsats till en värdering av kostnaderna för stansningspersonal, hålkort och maskinhyra m. m. I några fall har den beräknade resursförbrukningen inte ens angetts i kronor. Även några rent administrativa rutiner har tillkommit utan tillräckligt dokumenterad förkalkylering.

De svårigheter som är förknippade med att produktionsresultatet inom sjukvården inte genomgående kan mätas i samma termer som kostnaderna har också gjort sig gällande när man haft att bedöma om ADB-verksamheten lett till förväntad rationalisering. Någon slutkalkyl har hittills inte genomförts. Analysen har främst inriktats på en undersökning av kostnadsutvecklingen och en bedömning av i vilken utsträckning målen för ADB-verksamheten uppnåtts. I vissa fall har datadriften medfört begränsade personalbesparingar, men övergången till databehandling har likväl kunnat leda till högre kostnader än den tidigare manuelle arbetsmetoden. De faktiska ADB-kostnaderna har också för ett antal rutiner överskridit de beräknade. Programmet för den kliniska administrationscentralen (KLAC) har inte kunnat fullföljas i avsedd omfattning.

Som ett totalomdöme om värdet av såväl informationssystemet som drifrutinerna har i granskningspromemorian anförts, att dessa inte synes ha lett fram till det ursprungligen formulerade målet att komma till rätta med de snabbt stigande sjukvårdskostnaderna och att utveckla arbetsbesparande metoder och rutiner. Det vore visserligen av värde om datadriften — såsom sjukhuset framhållit — hade medfört bättre och säkrare sjukvård och gynnsammare villkor för forskningen, men om betydande resurser skulle disponeras för sagda ändamål borde detta ske efter en avvägning mellan kostnader och vinster och på grundval av beslut därom.

Det kunde enligt promemorian sättas i fråga, om datadriften vid sjukhuset fortsättningsvis borde drivas i sin nuvarande omfattning. Det ekonomiska utfallet av ADB-verksamheten syntes inte stå i rimlig proportion till de kostnader som verksamheten förorsakat. Det syntes få ankomma på KS att påvisa i vilken utsträckning fortsatt datadrift kunde motiveras av ekonomiska och medicinska skäl. Det s. k. laboratoriesystemet, som utvisade underskott för budgetåret 1971/72, borde omprövas i sin nuvarande form, och KS borde undersöka möjligheterna att driva databehandlingen för den centrala laboratorieverksamheten gemensamt med liknande verksamhet inom länet. KS borde även i samråd med riksrevisionsverket se över och ompröva de rutiner inom ekonomi- och materielsystemen som inte är direkt hänförliga till system S. Det kunde sättas i fråga om det till sin funktion begränsade materielsystemet borde fortsätta i sin nuvarande omfattning. För kvarvarande administrativa rutiner syntes en utomstående dataanläggning kunna anlitas.

Remissyttrandena

Yttranden över granskningspromemorian har inhämtats från socialstyrelsen, sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri), statskontoret, karolinska sjukhuset, akademiska sjukhuset i Uppsala och Stockholms läns landsting (bilagor 2—7). Flertalet re-

missmyndigheter har till sina svar fogat bilagor av olika innehåll. KS har sålunda bifogat ett 20-tal yttranden från underställda avdelningar eller befattningshavare. I några fall har också i remissvaren hänvisats till tidigare avgivna yttranden rörande KS-projektets olika utvecklingsstadier, exempelvis med anledning av den rapport över försöksverksamheten som sjukhusets databehandlingskommitté (DAKS) lämnat i maj 1970.

Remissmyndigheterna har i allmänhet vitsordat, att granskningspromemorian lämnat en i huvudsak riktig bild av datasystemen vid KS med deras utveckling och funktioner samt av förkalkylering och resultatvärdering i anslutning därtill. När det gäller de av materialet dragna slutsatserna och de framförda förslagen har däremot delade meningar kommit till uttryck i remissvaren.

I fråga om dels beslutet att sätta i gång det omfattande och integrerade KS-projektet, dels de *kalkyler och lönsamhetsbedömningar* som utförts före igångsättandet och under utvecklingsskedena har såväl sjukhuset som flera andra myndigheter understrukit de svårigheter som förelegat att på förhand åstadkomma annat än överslagsmässiga beräkningar eller allmänna bedömningar. Kostnader och intäkter sammanhängande med i vilken omfattning systemen blev tagna i drift. Statskontoret har särskilt betonat, att planeringen av projektet utförts med sikte på att vinna bättre samordning och utnyttjande av vårdresurserna, en skärpt bevakning av de trånga sektorerna och en kortare genomloppstid för patienterna. Statskontoret anser därför att de mål och förutsättningar som definierats i förstudien varit riktiga. Visserligen har metoden för ekonomisk avvägning varit dåligt utvecklad, men det skulle enligt statskontorets mening inte ha varit riktigt att hejda datasystemets införande i avvaktan på att en värderingsteknik utarbetades. Statskontoret har ansett att lönsamhetskalkyler bör upprättas under utvecklingens gång så långt detta är möjligt, och det syntes från kontrollsynpunkt nödvändigt med för- och efterkalkyler beträffande varje enskilt ADB-projekt, men dessa kalkyler måste enligt statskontoret kompletteras med en lönsamhetsbedömning utifrån en mera total tillämpning av det medicinska informationssystemet vid ett sjukhus. Man kunde inte ställa krav på att varje delrutin skulle uppväga sin del av driftkostnaderna i form av intäkter genom besparingar av personal.

Även Spri har betonat vikten av att såvitt möjligt exakta kalkyler utarbetas i samband med datautvecklingen, men institutet har också framhållit risken för att överskatta möjligheterna att grunda beslut i ADB-frågor på dylika kalkyler. Enligt Spri måste man räkna med att osäkerheten vid prognoser för olika "pilotprojekt" väsentligen kommer att bestå, även om successivt allt större insikt nås i sjukvårdssystemens mekanismer.

Det må i anslutning till dessa synpunkter erinras om att föreliggande

svårigheter av olika slag att utarbeta kalkyler och värderingar också starkt framhållits i granskningspromemorian.

Vissa av de inkomna svaren — särskilt de som avgivits av de olika underavdelningarna och klinikerna vid KS — har redogjort för *resultatet av den hittillsvarande utvecklingen* av datasystemen och behandlat frågan om de tillämpade *rutinernas ändamålsenlighet*.

KS har vitsordat att ADB-kostnaderna i vissa fall underskattats vid förkalkyleringen. Direkta besparingar har hittills i regel inte kunnat redovisas, men detta anses bero på att KS-systemet ännu inte införts i tillräcklig omfattning. På flera kliniker har man funnit att datarutinerna efter hand börjat fungera tillfredsställande, och många av dem uppfattas av användarna som arbetsbesparande. I några fall har också rutinerna uppgetts ge fördelar åt forskningen.

I vissa fall har dock anmälts tvivel om systemens lämplighet och funktioner; särskilt har angetts att vissa system inte utnyttjas i den utsträckning som är möjlig och därför inte kommer till full nytta.

Beträffande det s. k. laboratoriesystemet har från flera håll hävdats, att den i promemorian uppgivna förlusten numera har reducerats och väntas kunna förvandlas till vinst inom kort tid. Särskilt beträffande detta system har åtskilliga påpekanden framförts om ineffektivitet på grund av brister i fråga om fördelning av uppgifter och resurser.

Den i promemorian påtalade fördröjningen av införandet av KLAC-rutinen har av KS uppgetts till stor del bero på lokalsvårigheter i samband med ombyggnadsarbeten.

Beträffande den del av KS-projektet som avser rutiner för överförande av journaluppgifter till data — journalprojektet — har akademiska sjukhuset framhållit, att den tekniska utrustning som används för att samla och bevara datauppgifterna (J 5-delen) med hänsyn till målet för försöksverksamheten är grundad på inte längre tidsenliga förutsättningar och att det nämnda projektet därför inte är lämpligt för fortsatt utvecklingsarbete.

Flera av remissmyndigheterna har behandlat frågan om de fördelar eller nackdelar som är förenade med *ett övergripande datasystem i jämförelse med separata delsystem*.

Såsom nämnts utformades KS-projektet från början som ett övergripande system, men vissa separata rutiner utvecklades vid sidan därom. De under försöksperioden vunna erfarenheterna har emellertid enligt KS visat på svårigheterna att integrera separat utvecklade och avgränsade delsystem, och KS har därför sedan år 1970 successivt överfört olika delsystem till det övergripande systemet. Enligt sjukhusets mening kommer de större vinsterna att erhållas vid den fortsatta integrativa utbyggnaden och samordningen av dessa rutiner. Underlaget för planeringen och beslutsfattandet i såväl medicinskt som administrativt avseende kommer därigenom att kunna radikalt förbättras.

Även statskontoret har hävdat att principen med det övergripande systemet är riktig. Att inrikta dataverksamheten på mera begränsade projekt skulle enligt statskontoret på längre sikt visa sig vara ekonomiskt ofördelaktigt. Med hänsyn till det komplex av olika verksamheter, som sjukvården utgör, gäller det dessutom att konstruera system och rutiner som är generella och flexibla och som kan användas allmängiltigt.

Socialstyrelsen har i ett tidigare avgivet yttrande behandlat frågan om värdet av ett integrerat datasystem. Med anledning av DAKS rapport om försöksverksamheten vid KS anförde styrelsen, att man inom ett eller ett par försöksområden borde bygga upp ett totalintegrerat datasystem för ett sjukvårdsområde, eventuellt med tyngdpunkten på olika delavsnitt hos skilda huvudmän. Arbetet härmed borde dock komma till stånd efter en samlad bedömning och prioritering inom ramen för Spri's verksamhet. De båda huvuddelarna av KS-projektet, nämligen journal-systemet och bokningssystemet, borde med angivna förutsättning utvecklas på ett sådant sätt, att de kunde samordnas med andra delar av ett framtida totalsystem, som kanske skulle komma att vara uppbyggt efter andra principer.

Å andra sidan har från flera håll uttalats tvivel om det totalintegrerade datasystemet eller hävdats att delsystem skulle vara att föredra framför övergripande system.

Spri har i yttrande över nyssnämnda rapport (DAKS 1970) framhållit, att det syntes värdefullt att utveckla större informationssystem inom sjukvården men att resultat kunde åstadkommas även genom andra projekt. En utveckling av resursplaneringsfunktionen kunde ge stora rationaliseringsvinster utan att man avvaktade tillkomsten av fullständiga journal- och bokningssystem.

Akademiska sjukhuset har anfört, att den första fasen av ett utvecklingsarbete inte alltid kan ge full valuta för nedlagda kostnader; det kunde visa sig omöjligt att ens i någon mån använda resultaten. En rimlig väg att komma till rätta med dessa svårigheter vore att tillämpa en förhållandevis långsam utvecklingstakt, att inte med en gång bygga upp för stora system eller delsystem utan i stället arbeta med lätt överskådliga, mindre sådana med klart definierade mål. Som ytterligare utvecklingssteg kunde därefter prövas integrering av tidigare, efter utvärdering godkända delar. Man borde därvid kräva att datarutinerna inte fick vara dyrare än kostnaderna för motsvarande konventionella rutiner, och man fick i kalkylerna inte tillgodoräkna sig andra vinster än sådana som kunde dokumenteras på ett helt uppenbart och odiskutabelt sätt.

Synnerligen kritiska synpunkter beträffande KS-projektets övergripande natur och även i andra hänseenden har framförts av akademiska sjukhusets datatekniske konsult, driftchefen vid Uppsala datacentral.

Frågan om det totalintegrerade systemet har berörts också i de bilagor som fogats till KS:s yttrande, och olika meningar har därvid gjorts

gällande. Sjukhusets läkarråd anser visserligen att försöksverksamheten på dataområdet på KS bör fortsätta och framhåller att en uppdelning av verksamheten på ett antal delrutiner på laboratorier och kliniker inte skulle ge möjlighet till fullständig information och datateknisk behandling av olika uppgifter om det enskilda sjukdomsfallet, men läkarrådet säger samtidigt att man av de hittills vunna erfarenheterna knappast kan avgöra, om det inom överskådlig framtid blir möjligt att realisera idén om den totala integrationen av dataverksamheten omkring patienten.

I samma riktning uttalar sig biträdande sjukhusdirektören vid KS. Denne anser att KS-projektet inte på ett tillfredsställande sätt fångat in de arbetsuppgifter som kan och bör lösas med hjälp av datateknik. Han sätter också i fråga om det över huvud taget finns förutsättningar för att praktiskt genomföra ett centralt system, som styr patientflödet inom sjukhuset såväl till sitt medicinska innehåll som till behandlingstakten.

Även blockchefen för kirurgblocket på sjukhuset anser att man bör inrikta krafterna mer på decentraliserade, servicebetonade och problemorienterade datasystem.

Andra frågor som tagits upp av remissmyndigheterna gäller *formerna för fortsatt data drift vid KS*. Det helt övervägande flertalet av företrädarna för de olika datarutinerna anser, att fullständig nedläggning av dataverksamheten och återgång till manuella rutiner inte bör komma i fråga. Åtskilliga av dataanvändarna har emellertid funnit, att möjligheter föreligger att utföra databearbetningen vid en anläggning utanför sjukhuset, ehuru man i vissa fall befarar att en dylik åtgärd skulle orsaka merkostnader eller andra olägenheter. Från några håll har påpekats behovet av att se över rutinerna, exempelvis för att vinna bättre utbyte av verksamheten. Förslag har framförts beträffande metoderna för beräkning av datakostnaderna, främst i syfte att erhålla en rättvisande lönsamhetsberäkning.

Flera av remissinstanserna har framhållit behovet av att i nuvarande läge åstadkomma en *samlad planering* för sjukhusets totala ADB-verksamhet, innefattande bl. a. tider, resursbehov och utbildning. Sålunda har statskontoret uttalat, att en sådan planering bör komma till stånd före ett totalt införande av bl. a. planerings-bokningssystemet. Arbetet bör enligt ämbetsverket åvila en särskild stabsenhet, direkt underställd sjukhusledningen. — Läkarrådet vid KS anser att den fortsatta verksamheten bör bedrivas under ledning av en grupp representanter för datateknik, administration, sjukvård och forskning med anknytning till andra projekt i första hand inom sjukvårdsregionen och att utvärderingen av olika dataprojekt bör företas av administrativt-medicinskt sakkunniga utan direkt projektansvar. — Även biträdande sjukhusdirektören vid KS har framfört förslag om organiserandet av en särskild styrgrupp för den fortsatta verksamheten.

I samband med remissbehandlingen har revisorerna haft tillgång även

till KS:s skrivelse den 22 september 1972 till Konungen med *redovisning av försöksverksamheten* rörande medicinsk informationsbehandling och förslag till *fortsatt verksamhet* jämte till skrivelsen fogad rapport. Däri har framhållits, jämte annat, att det för närvarande inte existerar några mätmetoder och normer för sjukvårdsproduktionen, vilka kan användas för att från lönsamhetssynpunkt värdera effekterna av ett medicinskt informationssystem, och att man därför inte kunnat åstadkomma någon kostnads-intäktanalys. Erfarenheterna från verksamheten motsade emellertid inte antagandet att ett införande inom hela sjukhuset av det tillämpade T1-J5-systemet för inregistrering, bokning och debitering tillsammans med övriga omnämnda datarutiner kunde skapa förutsättningar för bättre utnyttjande av personal, lokaler, utrustning m. m. samt bättre resursplanering på längre sikt. Det var därför inte osannolikt att rutinerna skulle komma att visa sig jämväl ekonomiskt lönsamma, även om de kortsiktigt inte kunde rymmas inom oförändrade anslag.

Revisorernas synpunkter och förslag

Utvecklingen av det s. k. KS-projektet och därtill anslutna datarutiner vid KS har nu pågått i närmare åtta år och dragit en kostnad av mer än 20 milj. kronor. Erfarenheter har vunnits genom det utförda arbetet, och det är uppenbart att datatekniken kan utnyttjas i sjukhusarbetet för ett flertal medicinska och administrativa uppgifter och för forskningen. Åtskilliga datarutiner har efter utvecklingsarbete tagits i drift och erhållit sådan stadga i tillämpningen, att de av användarna uppfattas som värdefulla hjälpmedel i arbetet. Att avveckla sådana rutiner har inte från något håll satts i fråga och kan inte heller enligt revisorernas mening anses motiverat.

På grund av vad som framkommit genom den företagna utredningen och remissbehandlingen därav har revisorerna emellertid funnit anledning att pröva frågan, huruvida datasystemen vid KS utvecklas enligt ändamålsenliga principer och om datadriften i övrigt är lämpligt utformad.

Ett väsentligt problem för bedömning av nämnda spörsmål utgör möjligheten att uppnå det för KS-projektet angivna målet att utforma ett s. k. totalintegrerat datasystem. Frågan kan sägas ha erhållit en provisorisk lösning genom statsmakernas beslut år 1971, vilket innebar att projektet tills vidare skulle inriktas på sådana ADB-rutiner som visat sig kunna ge påtagliga besparingar eller öka effektiviteten inom sjukvården. Enligt beslutet skulle ett antal bestämda rutiner, tillhörande ett integrerat system, tillämpas på vissa angivna kliniker eller driftområden. Frågan gäller nu, om datautvecklingen vid KS skall fortsätta enligt denna linje eller söka andra vägar för att utnyttja datatekniken i sjukhusdriften. Företrädarna för det övergripande systemet har därvid särskilt framhållit utsikterna till att systemet skall komma att ge betydande ra-

tionaliseringsresultat i framtiden, då integrationen blivit genomförd och systemet tagits i drift i avsevärt vidgad omfattning. Kritikerna av systemet har däremot ansett det föga troligt att några större resultat skall kunna vinnas inom rimlig tid och till försvarbara kostnader; det har till och med satts i fråga om det är möjligt att praktiskt genomföra systemet.

Revisorerna vill erinra om att några direkta besparingar genom KS-projektet hittills kunnat redovisas endast för några enstaka rutiner och att mätmetoder och normer för sjukvårdsproduktionen, vilka skulle kunna användas för att från lönsamhetssynpunkt värdera effekterna av ett medicinskt informationssystem, över huvud taget inte existerar. I den senast avgivna rapporten med redovisning av försöksverksamheten, dagtecknad den 22 september 1972, har också utsikterna att åstadkomma rationaliseringseffekter inom en bestämd tidsgräns bedömts som synnerligen osäkra. Det är uppenbart att något definitivt svar på frågan om det totalintegrerade systemets effektivitet och kostnadsvillkor i jämförelse med andra alternativ inte kan lämnas. Med hänsyn till det relativt måttliga resultat som systemet har lämnat under den långa utvecklingsperioden och till den stora osäkerhet som råder om möjligheterna att redovisa påtagliga vinster inom en klart angiven tidsgräns anser revisorerna emellertid för sin del, att ytterligare medel inte bör disponeras för fortsatt utveckling av projektet eller på mera omfattande försök att ta delar av detta i drift. Datautvecklingen vid KS bör i stället inriktas på mera decentraliserade och problemorienterade system på kliniker, laboratorier och driftställen, där resultaten av verksamheten är mera näraliggande. Vissa av dessa system torde efter hand kunna integreras med varandra, då så visar sig lämpligt. Arbetet med att åstadkomma ökad integrering eller totalintegrering torde kunna drivas som en forskningsuppgift.

Vid behandling av frågan om behovet av för- och efterkalkylering för datarutinerna har upprepade gånger framhållits, att det ofta är svårt att ange rationaliseringsvinster i pengar, bl. a. på grund av att mätningssystemet är otillräckligt utvecklad. Svårigheterna framträder med ökad styrka inom sjukhusdriften, där resultat i form av vård, förbättrad hälsa för patienter och framsteg i medicinsk forskning inte kan mätas och anges. Revisorerna är väl medvetna om de svårigheter och begränsningar som föreligger men vill samtidigt understryka, att dessa förhållanden inte får leda till att man undviker problemen och utvecklar datarutiner på lösa grunder. Enligt vad som framgått av utredningen har brister i detta hänseende förekommit vid KS. Med hänsyn till att datatekniken efter hand tas i anspråk inom allt flera områden och utformar stora delar av samhällslivet är det synnerligen angeläget, att datarutinerna blir föremål för ekonomisk värdering. I den mån kostnader och intäkter inte kan anges beloppsmässigt, måste i andra hand bedömningar av resulta-

ten utföras. Dessa bedömningar måste dokumenteras med angivande av värderingsgrunder och faktaunderlag.

Vid remissbehandlingen av granskningspromemorian har från flera håll framhållits behovet av att i nuvarande läge få till stånd en samlad planering av sjukhusets totala ADB-verksamhet. Uppgiften skulle ankomma på en särskild styrgrupp med medicinsk och administrativ expertis och utan direkt projektansvar. Det finns enligt revisorernas mening starka skäl för att realisera detta förslag. Arbetet, som eventuellt kan utföras inom ramen för Spri, torde böra inriktas mot en anknnytning till de andra datasystem som tillämpas eller utvecklas inom olika sjukhus och sjukvårdsregioner. Vid denna planering torde man också böra pröva i vad mån databearbetningen vid KS behöver ha tillgång till egna anläggningar eller eventuellt kan förläggas till anläggning utanför sjukhuset. En översyn av vissa rutiner synes i samband därmed böra företas.

Riksdagens revisorers skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 september 1973 med anledning av granskningspromemoria nr 1/1973 angående statens invandrarverk jämte däröver avgivna remissyttranden

Under år 1972 har hos riksdagens revisorer företagits en granskning av principerna och formerna för den verksamhet som bedrivs av statens invandrarverk (SIV), varvid ärendebalansens utveckling särskilt beaktats. Resultatet därav har redovisats i en granskningspromemoria, dagtecknad den 17 januari 1973. Promemorian har för yttrande tillställts rikspolisstyrelsen, SIV samt länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus och Västmanlands län. Myndigheternas remissvar jämte ett antal av dem inhämtade yttranden bifogas denna skrivelse (bil. 1—6).

Då granskningen planlades var viktiga delar av SIV:s verksamhetsområde redan under utredning genom två av Kungl. Maj:t tillsatta kommittéer, utlänningsutredningen och invandrarutredningen. Den förra kommittén, som hade att överväga olika frågor i samband med utlänningsförfattningarna, avslutade sitt arbete i november 1972 med två betänkanden, medan den senare kommittén, vars uppdrag avser frågan om invandrares anpassning i det svenska samhället, alltjämt är verksam. Med hänsyn till detta utredningsarbete har granskningen begränsats till frågor som handläggs inom SIV:s tillstånds- och medborgarskapsbyråer samt, i viss utsträckning, till verksamheten vid kanslibyrån. Vid granskningen har särskilt uppmärksamats dels den tid som tas i anspråk för handläggning av ärenden som gäller utfärdande av olika tillstånd och genomförande av åtgärder för utlänningsavlägsnande ur riket, dels den s. k. utlänningskontroll som erfordras för utlänningsförfattningarnas tillämpning.

I granskningspromemorian har framhållits, att de genomsnittliga handläggningstiderna hos SIV och utlänningsnämnden beträffande vissa slag av ärenden är alltför långa. SIV har för egen del i olika sammanhang påpekat detta förhållande, bl. a. i petitaskrivelser och i en den 29 november 1972 till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse. I promemorian har framförts vissa förslag, syftande till att förkorta handläggningstiderna eller åstadkomma andra administrativa fördelar.

SIV har i sitt remissvar ånyo understrukit de svårigheter som föreligger att åstadkomma kortare genomströmningstider för tillstånds- och medborgarskapsärenden hos verket. Vissa åtgärder syntes emellertid nu kunna leda till förbättringar, i första hand automatisk databehandling vid registrering och andra rutiner som beräknades kunna genomföras

inom några månader (räknat från mars 1973) samt vissa andra organisatoriska förändringar. Det främsta medlet vore dock enligt SIV en oerdentlig personalförstärkning.

Enligt vad revisorerna inhämtat har den automatiska databehandling som ställts i utsikt i SIV:s remissyttrande hittills börjat tillämpas huvudsakligen beträffande nytillkommande ärenden. Överflyttning till datamedia av informationen om den stora mängden av tidigare invandrare har endast delvis kunnat verkställas. Det är inte klarlagt när ADB-systemet kan fungera i full utsträckning.

Beträffande de särskilda i granskningspromemorian framförda förslag som har samband med handläggningstiderna får revisorerna anföra följande.

I promemorian har framhållits angelägenheten av att handläggningstiden hos utlänningsnämnden väsentligt nedbringas, i första hand genom att nämnden ordnar tätare sammanträden. Vidare har erinrats om möjligheten att förenkla beredning och föredragning av ärenden hos utlänningsnämnden genom att dessa arbetsuppgifter anförtros åt samma tjänstemän som handlägger respektive ärenden inom SIV. Rikspolisstyrelsen har anslutit sig till båda de nämnda förslagen, under det att SIV ansett sig kunna tillstyrka endast det förstnämnda. Alternativet att SIV och utlänningsnämnden för beredning och föredragning utnyttjar samma tjänstemän har SIV ansett strida mot andan i den nya förvaltningslagens jävsbestämmelser.

Revisorerna anser det angeläget att utlänningsnämndens kapacitet förstärks. Enklast synes detta kunna ske genom ökning av antalet suppleanter i nämnden. De av SIV anförda farhågorna inför förslaget om förenklad beredning och föredragning torde äga betydelse endast i de fall, då vederbörande tjänstemän hos SIV tar del i beslut i ärende som prövats av utlänningsnämnden. Statsförvaltningen torde erbjuda åtskilliga exempel på att ifrågakvarande funktioner fullgörs av samma tjänstemän inom flera instanser.

Enligt utlänningslagen åligger det länsstyrelse att fatta det formella beslutet om verkställighet av förpassning, förvisning och utvisning. Efter länsstyrelsens uppdrag ombesörjs åtgärden därefter av polismyndighet. I granskningspromemorian har framhållits, att länsstyrelsens befattning med dessa åtgärder innebär en onödig omgång med därav följande tidsutdräkt och att beslutsfattandet utan olägenhet torde kunna ankomma på polismyndighet, i vart fall såvitt gäller förpassning och utvisning. Förslaget har avstyrkts av SIV och länsstyrelsen i Stockholms län, vilka har funnit länsstyrelsens funktion i dessa ärenden innefatta sådana bedömningsmoment, att ändring i gällande ordning inte bör vidtas. Flertalet övriga myndigheter har emellertid tillstyrkt en ändring i enlighet med promemorians förslag. Särskilt har framhållits att länsstyrelserna praktiskt taget alltid följer det förslag om sättet att genomföra åtgärden som

avgetts av vederbörande polismyndighet. Då den sistnämnda synpunkten överensstämmer med de iakttagelser som gjorts under granskningen, anser revisorerna att förslaget bör tas upp till övervägande.

I granskningspromemorian har uppmärksamheten riktats på det förhållandet, att avlägsnandeåtgärder i vissa fall kan fördröjas genom att utlännning hos Kungl. Maj:t ansöker om upphävande av förpassnings-, förvisnings- eller utvisningsbeslut. När ansökning med detta innehåll ingetts, brukar länsstyrelserna skjuta upp verkställigheten med motivering att Kungl. Maj:ts prövning skulle bli meningslös, om åtgärden redan företagits. Genom upprepade ansökningar till Kungl. Maj:t kan verkställigheten i vissa fall förhalas under avsevärd tid, oaktat ett lagakraftvunnet beslut om avlägsnande föreligger.

Remissmyndigheterna har i allmänhet vitsordat beskrivningens riktighet och ansett motiverat att klara direktiv lämnas om hur myndigheterna skall förfara i dylika fall. Revisorerna ansluter sig till denna mening. I överensstämmelse med vad som anförts av SIV synes frågan böra prövas i samband med att slutlig ställning tas till utlänningsutredningens betänkande "Flyktingskap".

Dröjsmål med beslutsfattande i utlänningsärenden kan medföra kostnader för det allmänna, vilka i vissa fall kan vara av inte obetydlig omfattning. I granskningspromemorian har föreslagits att SIV överväger någon form av prioritet för handläggning av sådana ärenden, i vilka dröjsmål kan antas vara förenat med sådana kostnader.

SIV har ställt sig avvisande till synpunkten; det medför enligt verkets mening principiella betänkligheter att göra den enskildes rätt beroende av samhällets kostnader. De övriga remissmyndigheter som berört denna fråga (rikspolisstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms och Malmöhus län samt Märsta polisdistrikt) har emellertid tillstyrkt förslaget. Den lokala polismyndigheten har lämnat uppgifter om vissa undersökningar rörande asylsökande utlänningsars ekonomiska och sociala problem, som synes bestyrka att det allmännas kostnader till följd av långa handläggningstider i vissa utlänningsärenden ofta är betydande och att tillståndsfrågor med ekonomiska aspekter kan ha stor frekvens. Revisorerna vill framhålla att sociala skäl ofta talar för att denna grupp av utlänningsars får sina ärenden snabbt behandlade. Revisorerna kan inte heller finna att rättssäkerhetshänsyn som regel behöver lägga hinder i vägen för att SIV vid ärendenas beredning och i beslutsfattandet tillämpar en angelägenhetsgradering med beaktande av att det allmännas kostnader i möjligaste mån bör begränsas.

Såsom inledningsvis nämnts har revisorernas granskning omfattat även vissa delar av den s. k. utlänningskontrollen, d. v. s. tillsynen över att utlänningsars är försedda med föreskrivna tillstånd för vistelse och arbete i landet m. m.

Den tillståndskontroll som ankommer på SIV är enligt vad som sam-

manfattningsvis framhållits i promemorian förenad med sådana luckor och andra brister, att den för närvarande inte i godtagbar omfattning fungerar som en systematisk övervakning av skyldigheten för vissa utlänningar att ha legitimationshandlingar och tillstånd för att vistas och arbeta i riket. Den stora grupp av utlänningar som inte behöver visering kan fritt röra sig över gränserna och kan kvarstanna i landet efter den tillståndsfria tremånadersperioden med liten risk för upptäckt. Omfattningen av denna illegala invandring är av naturliga skäl svår att fastställa, men den kan bedömas uppgå till flera tusen personer per år och med ökande tendens. Denna föga önskvärda utveckling kommer enligt promemorian sannolikt att leda till att utlänningskontrollen efter hand blir mera beroende av olika former av polisiära ingripanden och föra med sig en mera kostnadskrävande administration. Genom den ytterligare ansträngning av polisens resurser som orsakas härav kommer sannolikt handläggningstiden för polisens behandling av tillståndsärenden att förlängas.

Under granskningen har uppmärksammats vissa förhållanden som kan ha medverkat till utvecklingen. Bl. a. nämns att SIV:s register är alltför ofullständiga och bristfälliga för att fungera som central upplysningskälla i kontrollverksamheten, att arbetsgivare i stor utsträckning underlåter att fullgöra föreskriven uppgiftsplikt och att även sociala myndigheter visar brister i detta hänseende. I promemorian sägs att berörda myndigheter bör vidta åtgärder för att få kontrollen att fungera. Man bör vidare söka åstadkomma en klarare bild av invandringens omfattning, natur och ursprung. Om en undersökning skulle ge vid handen att det förekommer en betydande illegal invandring från vissa stater, bör man överväga att utsträcka viseringsskyldigheten till att omfatta medborgare även i sådana länder.

SIV har i sitt remissyttrande framhållit, att det givetvis är angeläget att utlänningskontrollen fungerar, men att verket inte har ansvaret för den del av kontrollen som ankommer på lokal polismyndighet. Ämbetsverket saknar också belägg för att tjänstemän hos vissa myndigheter inte skulle fullgöra den anmälningskyldighet som ankommer på myndigheterna, men vitsordar att arbetsgivarnas uppgiftsskyldighet i stor utsträckning eftersätts, ett förhållande som vid olika tillfällen påpekats av verket. Kontrollmöjligheterna skulle emellertid komma att öka genom den ovan berörda omläggningen av vissa av verkets handläggningsrutiner till ADB. Även i fråga om anmälningar från arbetsgivare förbereds en datarutin som kunde leda till förbättringar. Verket har för avsikt att i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslå att utredningen om företagens uppgiftsplikt får i uppdrag att närmare undersöka denna fråga. Rikspolisstyrelsen och flera av de lokala polismyndigheterna har vitsordat de brister i kontrollen som påtalats i promemorian och i många fall lämnat redogörelser och sakuppgifter om de därmed förbundna olägenheterna. Den

länsstyrelse som berört frågan (Stockholms) har gett uttryck åt samma mening och har även riktat uppmärksamheten på att problemet är kombinerat med förekomsten av s. k. svart arbetskraft.

Revisorerna vill i fråga om utlänningskontrollen till en början erinra om att SIV såsom central utlänningsmyndighet har det yttersta ansvaret på myndighetsnivå för kontrollsystemets uppbyggnad och funktion, även om betydande delar av den praktiska verksamheten uppdragits åt polismyndigheterna. Såsom SIV anförd är det antagligt, att kontrollen kommer att underlättas efter omläggningen av vissa rutiner till automatisk databehandling. Den verkställda granskningen och remissbehandlingen därav har emellertid gett revisorerna intryck av att ytterligare åtgärder är påkallade, om vårt lands generösa hållning i utlänningsfrågor skall kunna behållas utan störningar och skärpningar av bestämmelserna. De exempel på brister i fråga om uppgiftslämnande och på missbruk och olägenheter av olika slag som lämnats i promemorian och remissvaren torde kunna tjäna till ledning vid den ökade aktivitet som revisorerna anser böra komma till stånd, främst genom överväganden och initiativ från invandrarverkets sida.

Viseringsfria utlännningar som är inskrivna vid läroanstalt i utlandet och som vistas här under ferier kan sommartid under tre månader av polismyndighet befrias från skyldighet att inneha arbetstillstånd. Anordningen torde ha tillkommit som en utvidgning av den i utlänningskungörelsen reglerade förmån av ungefär samma innehåll som gäller för utländska studerande vid svenska läroanstalter. Beträffande sistnämnda kategori är emellertid förmånen förenad med ett särskilt villkor, nämligen att de studerande under lästerminerna, d. v. s. större delen av året, skall ha sin försörjning tryggad genom stipendier, egna medel eller på annat sätt. Det har ansetts opraktiskt att dessa studerande under ferierna skulle vara nödsakade att lämna landet för att återkomma följande läsår. Då motsvarande skäl inte föreligger beträffande studerande vid utländska läroanstalter, vill revisorerna sätta i fråga om anledning finns att behålla denna speciella förmån.

Såsom framgår av det ovan anförda är de flesta av de förslag och synpunkter som förts fram i förevarande skrivelse av den karaktär att de förutsätter prövning av Kungl. Maj:t, eventuellt i samband med frågor som utretts i kommittésammanhang. Några förslag — exempelvis rörande prioritering av ärenden och utlänningskontrollen — torde kunna prövas av SIV och föranleda åtgärder från ämbetsverkets sida. Revisorerna hemställer att närmare anvisningar för SIV:s handlande i berörda hänseende lämnas av Kungl. Maj:t.

Riksdagens revisorers skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 oktober 1973 med anledning av granskningspromemoria nr 2/1973 angående bandelsnedläggningarna vid statens järnvägar jämte däröver avgivna remissyttranden

Sedan år 1950 har betingelserna för järnvägsdrift i landet successivt ändrats. Den totala efterfrågan på transporter har ökat, samtidigt som den i stor utsträckning riktats mot nya transportformer. Det mot denna efterfrågan svarande utbudet av transporter har anpassats till de nya förutsättningarna på transportmarknaden. Personbilismens framväxt och privatbilarnas slutliga etablerande som huvudfärdmedel har starkt påverkat statens järnvägars möjligheter att tillhandahålla tjänster för resandefrafiken. Den ändrade strukturen på godstransporternas efterfrågan har haft till följd att järnvägen avhänts vissa transporter men också att järnvägen kunnat hävda sig väl i fråga om transporter av tyngre vagnslastgods samt över huvud taget vid transporter på långa avstånd, inte minst i statens järnvägars samtrafik med utländska järnvägsförvaltningar. Viktigt är att erinra sig statens järnvägars ofta väsentliga andel i transporter med kombinerade transportmedel, vid vilka den alltmer betydelsefulla enhetslasttekniken används.

Under den drygt tjugo år långa period som här avses har statens järnvägar rustats upp transporttekniskt i en utsträckning som kanske inte helt trängt in i det allmänna medvetandet. Vikande efterfrågan på tågresa och ökade kostnader har orsakat vissa av allmänhet och massmedier starkt uppmärksammade serviceförsämringar på persontrafiksidan. Detta har kanske bidragit till att de faktiskt åstadkomna förbättringarna i investeringar, drift och betjäning inte tillräckligt har uppmärksammats.

Den överföring av trafik från järnväg till landsväg som systematiskt företagits under de senaste tjugo åren har mestadels berört korta bandelar med lokal och kortväga regional trafik samt matartrafik till relativt närbelägna större interregionala banor.

Vid flera bandelar har viss godstrafik behållits sedan persontrafiken förts över till landsväg. I fall av total trafiknedläggning har godstrafiken till och från den förutvarande bandelens trafikområde kunnat inordnas i något av systemen för transporter med kombinerade transportmedel.

För persontrafiken i en nedlagd bandels trafikområde har dock en brydsam situation uppstått på många håll, när resandeunderlaget sviktat så mycket att landsvägsbussarnas turtäthet blivit för liten för att trafikservicen skall kunna anses vara tillfredsställande, samtidigt som bussdriften visat tilltagande driftunderskott.

I enlighet med den av riksdagens revisorer fastställda granskningsplanen har frågan om bandelsnedläggningarna vid statens järnvägar närmare undersökts inom revisorernas kansli. Resultatet av undersökningen har redovisats i en granskningspromemoria, vilken remissbehandlats i vanlig ordning. Därvid framkomna synpunkter har inte i några mera väsentliga avseenden rubbat grundvalarna för de påpekanden och förslag som promemorian inrymmer, även om flertalet remissinstanser ansett frågan böra sättas in i det större sammanhang som markeras av pågående utredningsarbete inom det aktuella området. Granskningspromemorian jämte däröver avgivna remissyttranden är såsom bilagor fogade vid denna skrivelse (*bil. 1—10*).

Granskningsärendets syfte har varit att få uttrönt i vad mån statens järnvägars driftresultat faktiskt har förbättrats på grund av de hittills genomförda bandelsnedläggningarna. De besparingar av nu avsett slag som statens järnvägar kunnat räkna sig till godo för tiden 1950—1972 har i promemorian uppskattats till ett belopp av storleken 120—150 milj. kronor per år, uttryckt i 1971 års prisnivå. Den fråga som varit utgångspunkten för undersökningen har alltså besvarats jakande, även om ett säkrare värde på nettobesparingen inte har kunnat åstadkommas. Det material som stått till förfogande har nämligen inte tillåtit någon rättvisande jämförelse mellan vidtagna åtgärder och uppnådda resultat.

Med anledning därav har undersökningen som helhet betraktad fått en mera principiell inriktning. Den allmänna analys av hithörande problem som sålunda gjorts har bl. a. avsett frågan om det värdemässiga sambandet mellan den ersättning som statens järnvägar får över den statliga budgeten för driften av det allttjämt kvarvarande olönsamma järnvägsnätet och den ackumulerade årliga nettoförbättring, uttryckt i fasta priser, som kan beräknas vara en följd av att bandelar har lagts ned under ca 20 års tid. Rent logiskt bör ett sådant samband finnas. Av analysen framgår emellertid att driftersättningen per bankm och år ligger på en betydligt högre nivå än den framräknade nettoförbättringen per bankm och år. Marginalen mellan driftersättning och nettoförbättring har vidare ökat med nästan 60 procent under den senaste femårsperioden.

I granskningspromemorian har anförts vissa omständigheter, avsedda att belysa tänkbara anledningar till den brist på överensstämmelse som konstaterats mellan de båda nyssnämnda storheterna. I remissyttrandena har frågan inte närmare berörts. Revisorerna är för sin del av den uppfattningen, att de i promemorian angivna förhållandena måste tillmätas väsentlig betydelse för en rätt tolkning av det framtagna analysmaterialet. Diskrepansen mellan nedläggningskalkyler och separatredovisningar i nu berört avseende skulle alltså, åtminstone i sina huvuddrag, vara förklarad. Å andra sidan har inte statens järnvägar på ett tillfredsställande sätt visat, att den till företaget utgående driftersättningen använts enbart för att täcka driftunderskotten på det ersättningsberättigade nätet.

Det framgår av 1972 års separatredovisning att ett underskott föreligger även på affärsbanenätet. Detta förhållande ger stöd för uttalandet i promemorian att de trafiksvaga bandelarnas bristande lönsamhet ofta beror mindre på bandelarna som sådana än på den dominerande förekomsten där av en viss sorts trafik. Det framhålls också att ersättningen till statens järnvägar i växande omfattning fått karaktären av ett allmänt driftbidrag utan exklusiv anknytning till enskilda bandelar.

Trots bandelsnedläggningarna har, såsom närmare framgår av promemorian, det ersättningsberättigade järnvägsnätet ökat, vilket har lett till att driftersättningen ständigt måst höjas sedan budgetåret 1964/65. Det kan tilläggas att denna ersättning ingår som en allmän inkomstpost i statens järnvägars driftbudget. På motsvarande sätt är de från driften av det trafiksvaga nätet härrörande kostnaderna inkluderade i järnvägsrörelsens totala kostnader. Den trafik som omfattas av ersättningen utgörs både av person- och av godstrafik.

Mot bakgrunden av nu anförda uppgifter vill revisorerna erinra om att 1963 års trafikpolitiska beslut (prop. 1963: 191) innehöll bl. a. följande huvudpunkter.

— Statens järnvägars rörelse skall delas upp på ett affärsbanenät och ett trafiksvagt bannät. Någon resultatutjämnning skall inte förekomma inom den kollektiva trafiken, såvida den inte är företagsekonomiskt motiverad. I stället skall ersättning lämnas av staten för täckning av underskott i sådan trafik som erfordras för en tillfredsställande transportförsörjning.

— Ersättningen skall inte betraktas som en subvention åt statens järnvägar utan som ett köp från det allmännas sida av vissa transporttjänster, vilka statsbaneföretaget självt från företagsekonomiska synpunkter inte har anledning att utföra.

— Av affärsbanenätet skall krävas en viss förräntning av statskapitalet, medan det ekonomiska målet för det trafiksvaga nätet skall vara att driftersättningen blir så liten som möjligt.

— De med det trafiksvaga bannätet sammanhängande problemen gäller väsentligen persontrafikförbindelserna i glesbygderna och på vissa öar samt viss godstrafik, främst styckegodstransporter. Ersättningen skall alltså i huvudsak avse täckning av förluster i sådan trafik.

— Behovet av anslagsmedel för ändamålet kan beräknas komma att successivt nedgå efter budgetåret 1964/65.

— Affärsbanenätet och det trafiksvaga nätet skall betraktas som två separata rörelsegrenar och en redovisningsmässig uppdelning av verksamheten i enlighet därmed skall göras.

Såvitt framgår av den förut lämnade redogörelsen har dessa av statsmakterna antagna principer i flera avseenden inte följts av statens järnvägar. Revisorerna finner detta otillfredsställande.

Samtidigt bör framhållas, såsom också har påpekats i granskningspromemorian, att uppdelningen av det totala järnvägsnätet i ett lönsamt och ett olönsamt bannät kommit att bli alltmer konstlad. Detta talar enligt revisorernas mening för att en ny lösning bör sökas på frågan om järnvägstrafikens ställning och uppgifter i landets transportsystem. Omfattningen av det bannät som statsmakterna kan tänkas vilja upprätthålla blir därvid ett spörsmål av grundläggande betydelse.

I granskningspromemorian riktas kritik mot det system som för närvarande tillämpas vid behandlingen av frågor om nedläggning av olönsam järnvägstrafik. Detta system anses begränsa möjligheterna till en mer allsidig belysning av hithörande ärenden.

Sålunda påtalas att nedläggningskalkylerna i realiteten har blivit ett slags kortsiktscalkyler och att de avser enbart de konsekvenser som nedläggningen av en viss bandel kan tänkas få för statens järnvägars ekonomi, däremot inte följderna för samhället i övrigt. Det betecknas vidare som en svaghet att nedläggningskalkylerna aldrig underkastas någon form av efterhandskontroll genom jämförelser med det faktiska händelseförloppet efter kalkyltillfällena. Det kan enligt promemorian även sättas i fråga om den nuvarande metoden att i nedläggningskalkylerna ta upp de enskilda bandelarna som bärare av intäkter och kostnader ger ett tillräckligt underlag för en meningsfull ekonomisk analys, inriktad på en bestämning av det framräknade kalkylresultatets huvudorsaker. Även från andra, i promemorian närmare angivna utgångspunkter uttalas tvivel på riktigheten i att använda en trafiksvag bandels driftunderskott som enda kriterium på att trafiken vid bandelen bör läggas ned. Därjämte framhålls behovet av en närmare samordning av nedläggningskalkyler och separatredovisningar.

Revisorerna kan i allt väsentligt instämma i den sålunda framförda kritiken.

Såvitt kan bedömas dels av uttalanden av 1972 års granskningsmän, tillsatta av chefen för kommunikationsdepartementet, i deras kommentarer till 1972 års separatredovisning av statens järnvägars trafiksvaga bannät, dels av departementschefens direktiv till 1972 års trafikpolitiska utredning, dels ock av departementschefens uttalande i årets statsverksproposition (bilaga 8, s. 171) kommer separatredovisningarna i sin nuvarande form att upphöra. I direktiven till trafikpolitiska utredningen anmodas följdriktigt utredningen att ta upp frågan om statens järnvägars trafiksvaga bandelar och statens järnvägars separatredovisning av dessa, medan däremot inte något är nämnt om nedläggningsundersökningarna. Fogas härtill att inte några bandelar lagts ned vid statens järnvägar sedan våren 1972 och att nedläggningar av bandelar enligt ett annat uttalande i statsverkspropositionen (bilaga 8, s. 171) bör göras endast i särskilda fall, kan det anses vara ändamålsenligt att just nu se över både separatredovisningarna och nedläggningskalkylernas beräkningsmetoder.

Enligt revisorernas mening bör därvid i första hand utredas om inte nedläggningsundersökningarna och den framtida motsvarigheten till separatredovisningarna kunde samordnas på något sätt, såvitt gäller kalkylprinciper och kalkylmetoder. Revisorerna är inte omedvetna om att en sådan samordning skulle möta vissa praktiska svårigheter, något som påpekats i en del remissyttranden. Det måste dock vara väl så viktigt att i samband med en sakrevisionell prövning av nedläggningskalkylerna kunna betrakta hela den ackumulerade mängden vid en viss tidpunkt nedlagda bandelar som att granska varje bandelskalkyl för sig. Det torde få erinras om att separatredovisningarna av de trafiksvaga bandelarna hittills grundats på beräkningar som avsett hela komplexet av de enligt en viss definition trafiksvaga bandelarna. Ett liknande tillvägagångssätt vid nedläggningskalkylernas uppgörande skulle komma att få stor betydelse för en efterkontroll av riksdagsbesluten i dessa trafikfördelningsfrågor.

I övrigt önskar revisorerna i förevarande sammanhang endast stryka under angelägenheten av att ett långsiktigt och samhällscentrerat betraktelsesätt läggs till grund för den ifrågasatta översynen av kalkylprinciper och kalkylmetoder samt att därvid de synpunkter som förts fram i granskningspromemorian vederbörligen beaktas.

Av stor betydelse är vidare att frågan om konstruktionen och redovisningen av den ersättning som statens järnvägar även framdeles kan komma att få för driften av olönsam trafik närmare prövas. Som berörts i det föregående har den ordning härutinnan som förutsattes av 1963 års riksdag aldrig tillämpats. De sakliga förutsättningarna för statens finansiella insatser har därjämte ändrats. Det synes önskvärt att entydiga regler fastställs, så att det i fortsättningen inte behöver råda någon oklarhet om vad driftersättningen egentligen avser och med vilket belopp den rätteligen bör utgå. Viktigt är också att reella möjligheter till efterhandskontroll av utbetalade medel skapas. Revisorerna vill fästa uppmärksamheten på att Frankrike har många med vårt land likartade problem när det gäller ersättning till vederbörande statsbaneföretag för olönsam trafik. I Frankrike har för beräkningen och redovisningen av denna ersättning utbildats vissa former som fyller högt ställda anspråk på systematisk reda och möjligheter till insyn. Enligt revisorernas mening kan det franska förfarings sättet vara värt att överväga.

I samband med en behandling av bandelsnedläggningarna faller det sig naturligt att något beröra frågan om statens eventuella förpliktelser mot allmänheten att upprätthålla järnvägstrafik eller annan kollektiv trafik i de Ortsrelationer som för närvarande har järnvägsförbindelser med resandetrafik eller bussförbindelse såsom ersättning för tidigare nedlagd persontrafik vid järnväg.

Härvid kan det vara lämpligt att erinra om 1939 års riksdags principbeslut om åtgärder för enhetliggörande av det svenska järnvägsnätet.

Departementschefen hävdade då (prop. 1939: 207), att såsom förutsättning för ett statsförvärv borde uppställas kravet, att järnvägen vid statsdrift kunde rationaliseras och i övrigt få sådan betydelse att dess fortbestånd blev försvarligt. Att i statens ägo överföra en järnväg som nära nog helt förlorat sin betydelse för den bygd den genomlöpte, syntes inte vara påkallat.

I diskussionerna i samband med 1939 års principbeslut uppehöll man sig företrädesvis vid de rationaliseringsvinster som samhället skulle uppnå genom att de privatägda järnvägarna förstatligades samt vid tillvägagångssättet vid en statsinlösen. Någon klart uttalad trafikeringsförpliktelse för alla vid den tiden allmänt trafikerade privatägda järnvägar synes staten inte ha åtagit sig år 1939.

Frågan om skyldigheten för det allmänna att upprätthålla trafik uppmärksammades vid 1963 års trafikpolitiska beslut. I en av detta besluts huvudteser sägs sålunda att målet för trafikpolitiken bör vara att för landets olika delar trygga en tillfredsställande transportförsörjning till lägsta möjliga kostnader. I 1963 års debatt beaktade man dock inte tillräckligt den situation som kunde inträffa när en ersättningstrafik som avlöst en tidigare järnvägstrafik började bli ekonomiskt alltför belastande. Detta har lett till att i något fall en järnvägstrafikersättande busslinje lagts ned, medan i andra fall tidtabellen glesats ut så mycket att det kan sättas i fråga om transportförsörjningen är tillfredsställande.

Revisorerna anser det önskvärt att Kungl. Maj:t och riksdagen inför nästa stora trafikpolitiska beslut dels beaktar utformningen, taxesättningen och totalfinansieringen av transportsystem av annan typ än den linjetrafik med buss som hittills varit vanlig för att tillgodose efterfrågan på kollektiva färdmedel i företrädesvis kortare reserelationer, dels tar upp till en avgörande diskussion frågan om det allmännas, d. v. s. statens, kommunernas eller landstingens förpliktelser mot allmänheten när det gäller att möta allmänhetens efterfrågan på transporttjänster. Syftet härmed bör vara att skapa lagfästa och klara regler för det allmännas förpliktelser i dessa avseenden, varvid gränserna för de olika myndigheternas ansvarsområden noga bör dras upp.

Det ekonomiska utfallet av trafiköverföring från järnväg till landsväg och dess betydelse för landets transportekonomi gör att man vid en sakkrevisionell analys av detta utfall knappast kan förbigå samhällets trafikfördelningsproblem i stort. Detta är anledningen till att revisorerna stöder det i granskningspromemorian framlagda förslaget om en allmän trafikfördelningsplan med kompletterande investerings- och finansieringsplaner. Förslaget innebär inte att transportmarknaden i kommersiellt hänseende skall styras av statsmakterna. Det heter uttryckligen i promemorian (s. 125) att statens järnvägars på företagsekonomiska grunder vilande marknadsföring av transporttjänster inte genom den allmänna trafikfördelningsplanen skall hindras från att ostörd få verka i en transport-

marknad inom vilken kvalitets- och priskonkurrens råder. De tre planernas syfte är att ge ett underlag för bedömning av storlek, inriktning och tidsplan för konkurrerande, av det allmänna bekostade transportinvesteringar samt, i den mån som Kungl. Maj:t och riksdagen i framtiden kommer att besluta om transfereringar av transportintäkter från vissa trafikmedel till andra, ett underlag som gör det möjligt för statsmakterna att fastställa någorlunda realistiska transfereringsbelopp.

Syftet med sådana transfereringar skulle vara att så fördela intäkterna mellan olika transportmedel, att de i stort motsvarar de olika transportmedlens av riksdag och regering fastställda principiella kostnadsansvar. Sedan detta väl är gjort, förutsätts, såsom tidigare framhållits, att transportföretagen får konkurrera om transportererna.

Endast om sådana på kalkyler grundade översiktliga planer finns, synes omfattningen av det framtida järnvägsnätet i Sverige kunna fastställas.

Det framlagda förslaget innebär alltså att statsmakterna skall utföra en ramplanering på en nivå som omfattar alla transportmedel och alla regionala planer. Med tanke på det ganska betydande antal gods- och persontransporter som påbörjas i ett län och har sitt mål i ett annat län synes det naturligt att de planer på länsnivå som inom en relativt nära framtid kommer att bestämmas av statsmakterna samordnas på riksnivå. Det bör även beaktas att flera av transportväsendets investeringar är gemensamma för den regionala och den interregionala trafiken.

Riksplaneringen av trafiken skulle således komma att få två, möjligen tre syften. För det första skulle den bli ett hjälpmedel för riksdag och regering att planera de transportinvesteringar som det faller på deras lott att anvisa medel för. Exempel på sådana investeringar är byggande av vägar, inte minst vägar av hög kapacitet, anskaffande av järnvägsagnar av olika slag, tågfarjor och terminalanläggningar, satsning på snabbgående tåg av ny typ för resandefrafiken, anskaffning av nya starka isbrytare och anläggning av nya eller upprustning av äldre flygplatser. Flera av framtida tänkbara investeringsprojekt kan sägas konkurrera med varandra, såsom exempelvis investeringar i isbrytare med upprustning av norra stambanan eller anläggande av flygplatser för affärs- och linjeflyg vid tätorter i Norrlands inland med ett bibehållande av viss persontrafik på Inlandsbanan.

För det andra skulle riksplaneringen (ramplaneringen) kunna binda samman de regionala planerna, vilket inte minst skulle få betydelse för den riksomfattande investeringsplaneringen. De samlade allmänna medlen för transportinvesteringar bör fördelas rationellt mellan de objekt som huvudsakligast är att hänföra till regionala och de objekt som huvudsakligast betjänar interregionala transporter, varvid bör beaktas att många av transportinvesteringarna betjänar såväl landsomfattande som regional trafik.

För det tredje skulle riksplaneringen genom att innehålla normer för transportgrenarnas kostnadsansvar kunna ange riktlinjer för riksdagens och regeringens beslut om eventuella transfereringar av transportintäkter.

Revisorerna vill inte ta ställning till vilken statlig förvaltningsenhet som skulle få utarbeta förslag till trafikfördelnings-, investerings- och finansieringsplanerna. Det kan dock slås fast, att denna enhet måste vara administrativt oberoende av statens vägverk, statens järnvägar, sjöfartsverket, luftfartsverket och de övriga statliga myndigheter som äskar anslag för investeringar inom transportsektorn. Vidare måste förvaltningsenheten vara permanent. Dess arbete skall alltså inte kunna utföras av exempelvis någon parlamentarisk utredning.

Två organisatoriska former kan tänkas för det föreslagna organet. Antingen kan en specialenhet inom kommunikationsdepartementet inrättas för syftet, eller också kan ett särskilt permanent organ på ämbetsverksnivå skapas. Revisorerna vill inte förorda någotdera alternativet men anser att möjligheten att inrätta en fristående, permanent statlig förvaltningsenhet för nämnda syften bör tas upp till närmare övervägande.

Den ifrågasatta förvaltningsenheten skulle alltså ha utredande, planerande och förslagsställande funktioner. Förutom en långtidsplan för de behövliga investeringar inom transportväsendet som det ankommer på det allmänna att göra synes enheten varje år efter samråd med vederbörande statliga verk böra upprätta en sammanfattande investeringsplan för det aktuella budgetåret. Denna inriktning av verksamheten talar för att förvaltningsenheten bör bli permanent. De nämnda planerna förutsätts bli tillställda Kungl. Maj:t och riksdagen för avgörande i vanlig ordning, om förvaltningsenheten skulle förläggas utanför Kungl. Maj:ts kansli.

Revisorerna vill erinra om att idén bakom det nu behandlade förslaget rätt väl stämmer överens med vad departementschefen anförde år 1963, när han i propositionen nr 191 strök under att det från trafikpolitisk synpunkt var påkallat att en rationell samordning av investeringsverksamheten kom till stånd. Eftersom inom den statliga sektorn järnvägs-, landsvägs-, luftfarts- och sjöfartsinvesteringarna handlades av skilda centrala och lokala verk och myndigheter, borde enligt departementschefen särskilda anordningar vidtas som främjade en ändamålsenlig samordning av dessa investeringar.

Frågan om vilka bandelar som skall beröras av eventuella framtida överföringar av spårbinden person- och godstrafik till andra transportformer synes enligt revisorernas åsikt bäst kunna avgöras, om en ramplanering inom transportsektorn och regler för det allmännas förpliktelser att upprätthålla trafik kommer till stånd. En framtida sakrevision skulle under dessa förutsättningar kunna inriktas på att undersöka i vad

mån vidtagna åtgärder från statens järnvägars och andra medelsäskande myndigheters sida stämmer överens med vad som principiellt och översiktligt har beslutats av Kungl. Maj:t och riksdagen och som manifesterats i en allmän transportplanering av ungefär den modell som revisorerna förordat i denna skrivelse.

De centrala spörsmål som behandlats i det föregående faller inom ramen för det uppdrag som numera lämnats trafikpolitiska utredningen. Det synes därför naturligt att hithörande frågor prövas i ett sammanhang. Med hänvisning härtill får revisorerna hemställa att Kungl. Maj:t ville överlämna förevarande skrivelse jämte bilagor till trafikpolitiska utredningen för att beaktas av utredningen i dess fortsatta arbete.

Riksdagens revisorers skrivelse till riksdagen den 29 november 1973 med anledning av granskningspromemoria nr 8/1972 angående den statliga forskningsverksamheten jämte däröver avgivna remissyttranden

I Sverige satsades år 1970 ca 2 500 milj. kronor på forskning och utvecklingsarbete (FoU). Av detta belopp beräknas staten ha anvisat drygt hälften, ca 1 400 milj. kronor. Omkring 3,6 procent av de statliga driftutgifterna budgetåret 1970/71 avsåg FoU-ändamål. Med hänsyn till att så betydande belopp går till FoU-verksamhet har riksdagens revisorer låtit undersöka utbytet av de statliga finansiella bidragen till forskningen och de rutiner som tillämpas vid den fortlöpande bevakningen av forskningsmedlens användning. Som ett led i undersökningen har även gjorts en mera allmän kartläggning av förhållandena för den statligt finansierade forskningen.

Utredningsarbetet, som påbörjades under år 1970, bygger i huvudsak på en större enkät till FoU-organ med anslagsfördelning och forskningsutförande uppgifter, på en serie intervjuer med forskare och forskningsadministratörer samt på litteratur i ämnet.

Under utredningsarbetet har frågor om planering, redovisning, bevakning, utbyte och värdering av forskningsinsatser samt organisationen av den statligt finansierade forskningen berörts. Till följd av forskningsområdets storlek och komplexitet har undersökningen måst begränsas till en mera översiktlig analys av förhållandena på området. Undersökningens resultat har redovisats i en granskningspromemoria, Den statliga forskningsverksamheten (nr 8/1972), som på sedvanligt sätt remissbehandlats. Promemorian, inkomna remissyttranden och övriga avgivna yttranden i ärendet finns tillgängliga på revisorernas kansli.

Genom den sålunda utförda granskningen har revisorerna velat skaffa sig en total överblick över den statliga forskningsverksamheten. Med hänsyn till att resultatet av revisionsarbetet även skall vara en informationskälla för riksdagen har i granskningspromemorian väsentligt utrymme getts åt en beskrivning av verksamheten på området.

Som tidigare angetts har undersökningen måst begränsas till en översiktlig analys. Rent allmänt har den dock gett vid handen att den svenska forskningen såväl kvalitativt som beträffande produktiviteten ligger fullt i nivå med forskningen i andra, jämförbara länder och att det ej finns anledning att från förvaltningsrevisionell synpunkt rikta några allvarigare anmärkningar mot den svenska FoU-verksamheten.

På grundval av de iakttagelser som gjorts vid undersökningen har i granskningspromemorian lagts fram en rad förslag till förbättringar och

åtgärder, syftande till en ökad effektivitet inom skilda delar av forskningsområdet. Med hänsyn till förslagens antal och det stora intresse som i allmänhet visats dem från berörda remissinstansers sida är det inte praktiskt möjligt att nu gå in på samtliga förslag. Därtill kommer att vissa av dem avser frågor av mera detaljartad karaktär. Revisorerna tar därför i det följande upp endast de mera genomgripande förslagen till bedömning, medan övriga ges en mera summarisk behandling.

Ett frågekomplex av stor räckvidd som aktualiserats genom den företagna granskningen gäller möjligheterna att utforma en övergripande forskningspolitik, innefattande bestämning av forskningsmål m. m. Av betydelse i sammanhanget är även vilka organ som på den politiska nivån — främst i riksdagen — bör handlägga frågor rörande forskning.

Den nuvarande svenska forskningspolitiken brukar betecknas som sektoriell, d.v.s. satsningen på forskning och utvecklingsarbete inom varje samhällssektor avvägs i första hand mot annan verksamhet inom samma sektor. Även när det gäller grundforskning görs en avvägning mot anslag till andra samhällsaktiviteter inom samma område, såsom högre utbildning, forskarutbildning och andra kulturaktiviteter.

Denna utformning av forskningspolitiken har fått organisatoriska följdverkningar. Inom riksdagen och hos Kungl. Maj:t handläggs sålunda forskningsfrågor i skilda utskott respektive i skilda departement. Inom riksdagen behandlar främst utbildnings-, försvars-, närings- och jordbruksutskotten frågor om forskning. Hos Kungl. Maj:t finns en motsvarande fördelning. Förutom utbildningsdepartementet sysslar främst försvars-, industri- och jordbruksdepartementen med hithörande frågor.

Det synes inte finnas anledning, i vart fall för närvarande, att frångå den sektoriella modellen för utformningen av forskningspolitiken. Dock bör övervägas om inte en mera övergripande planläggning bör genomföras på forskningsområdet och om inte den praktiska verksamheten även bör innefatta beslut som griper över forskningssektorerna. För att också riksdagen skall kunna erhålla översiktlig information i forskningsfrågor och möjlighet till långsiktig planering på detta område, torde dess kansliorganisation böra förstärkas.

Revisorerna tar först upp frågorna om den långsiktiga forskningsplaneringen och om förstärkningen av riksdagens kansliorganisation.

Inom olika delar av samhället skiftar behovet av forskning och utvecklingsarbete, och behovsbilden blir därför splittrad och föga konkret. Det finns skilda orsaker till detta förhållande. Sålunda saknar en stor del av forskningsresultaten marknadsmässig efterfrågan, vilket särskilt torde gälla grundforskningen som främst har s. k. inomvetenskaplig betydelse. Vidare är den efterfrågan på forskning som finns i regel riktad mot kortsiktiga forskningsresultat, medan den övervägande delen av den

totala forskningen är sådan som kan beräknas komma till nytta först på längre sikt, varför de vanliga efterfrågemekanismerna inte fungerar.

Det är därför nödvändigt att särskild uppmärksamhet ägnas åt målfrågorna och det sätt på vilket forsknings- och utvecklingsarbetet planeras. Som huvudled i planeringsarbetet kan räknas en medveten och aktiv kartläggning av behoven av forskning inklusive omgivningsstudier, fastställande av forskningsmål, frågor om målprioritering och verksamhetsplanering, d.v.s. den egentliga genomförandeplaneringen vid olika FoU-organ.

När det gäller kartläggningen av forskningsbehovet framgår det av den företagna utredningen att övergripande behovsinventeringar och omgivningsstudier hittills bedrivits endast i begränsad omfattning. Har sådana förekommit hänför de sig främst till försvarssektorn. Behovsinventeringar har utförts av forskningsberedningen och av olika forskningsråd samt på den forskningsutförande nivån.

De insatser som gjorts på förevarande område, främst från forskningsberedningens sida, har otvivelaktigt varit mycket värdefulla när det gällt att ge svensk forskning en aktuell inriktning. Några omgivningsstudier och behovsinventeringar av övergripande natur, avseende FoU-arbetet i dess helhet, har dock inte genomförts. Ej heller har motsvarande åtgärder vidtagits i syfte att få fram underlag för en mera översiktlig kartläggning av forskningsbehoven i linje med vad som t. ex. har diskuterats av arbetsgruppen för framtidsforskning (SOU 1972: 59).

En mera systematisk kartläggning av de svenska forskningsbehoven med de allmänna samhällsmålen som utgångspunkt bör göras. Kartläggningen torde böra avse alla delar av samhället och grundas på en rullande plan för samhällets verksamhet. Arbetet bör göras med vissa års mellanrum och ta sikte såväl på samhället i dess helhet som på särskilda samhällssektorer och myndighetsområden. Det måste starkt strykas under att det inom varje forskningsområde bör lämnas tillräckligt utrymme åt den s. k. fria grundforskningen.

Vidare bör frågan om forskningens förnyelse, d.v.s. anpassningen av forskningen till uppkomna behov av kunskap, bevakningen av nya forskningsinriktningar och stödet till nya forskare, ägnas ökad uppmärksamhet. Som ett led i en behovsinventering bör därför också ingå att de anslagsfördelande organen gör en översyn av pågående fleråriga forskningsprojekt i syfte att få fram underlag för en utmönstring av mindre angelägna projekt till förmån för nya som bedöms mera utvecklingsbara och angelägna. Frågan om forskningens förnyelse bör beaktas även vid fördelningen av resurserna på forskningsområdet.

Ett annat viktigt led i forskningsplaneringen är fastställandet av forskningsmål och av prioriteringsordningen mellan dessa. I granskningspromemorian har framhållits att det för närvarande inte sätts upp övergripande mål för den statliga forskningen av innebörd att viss andel av de

samlade resurserna skall ägnas åt grundforskning respektive totalt åt forsknings- och utvecklingsarbete, att viss bestämd andel av forskningsbehovet skall täckas med inhemsk forskning och övrig med import av kunskap eller resultat av internationellt forsknings-samarbete etc. Omfattningen och inriktningen av grundforskningen torde sålunda i stor utsträckning styras av resurserna till den högre utbildningen vid universitet och högskolor samt av forskningsrådsanslag. De sistnämndas fördelning styrs i stor utsträckning av inomvetenskapliga mål. Någon övergripande och enhetlig planering för den verksamhet som bedrivs av de s. k. grundforskningsråden finns inte, även om vissa ansatser i sådan riktning gjorts inom forskningsrådets samarbetsdelegation. Målen för den tillämpade forskning och för det utvecklingsarbete som finansieras med statliga medel återigen betingas i princip av de allmänna målen för respektive samhällssektorer, medan avvägningen av satsningen på FoU-verksamhet mot satsningen på annan verksamhet görs för varje sådan särskild sektor.

Med hänsyn till den stora betydelse som FoU-arbetet har för samhällsutvecklingen synes det motiverat att ökad uppmärksamhet ägnas åt bestämningen av det långsiktiga målet för detta arbete dels genom att faktaunderlag ställs samman för målsättningsarbetet, dels genom att försök görs att fastställa de målområden som det statliga finansiella FoU-stödet skall koncentreras till. Vid bedömandet av forskningsmålen bör frågorna om den långsiktiga planläggningen av forskningsresursernas anskaffande och om användningen av dessa resurser klarläggas. I detta sammanhang skulle det också kunna vara lämpligt att försöka fastställa kostnadsramar för det statliga forskningsstödet. Sådana ramar skulle då göras dels för FoU-insatsen totalt, dels för grundforskningen. Härigenom skulle de anslagsfördelande organens planeringsarbete underlättas.

Mot bakgrunden av nu anförda omständigheter kan det sättas i fråga om inte riksdagens ledamöter skulle behöva tillgång till bättre information om utvecklingen på forskningsområdet än den som för närvarande ges. Detta gäller särskilt ledamöterna i de riksdagsorgan som handlägger forskningsfrågor.

En tillförlitlig helhetsbild av statens satsning på forskning och utveckling är önskvärd, bl. a. vid de tillfällen då man skall avväga den statliga satsningen på grundforskning mot andra statliga investeringar och statlig konsumtion, tillgodose intressen på skilda grundforskningsområden eller anslå medel till olika storprojekt.

Medan Kungl. Maj:t har forskningsberedningen som rådgivande organ och informationskanal i forskningsfrågor, saknar riksdagen en direkt motsvarighet till denna. Sällskapet Riksdagsmän och Forskare har en mera informell karaktär. Ett forum med fastare organisation för närmare samarbete och tätare informationsutbyte mellan riksdagen och

forskningen synes önskvärt. Detta kan uppnås på flera sätt. I granskningspromemorian har såsom en tänkbar lösning bl. a. föreslagits att det hos riksdagen inrättas en motsvarighet till forskningsberedningen, d.v.s. ett rådgivande organ bestående av visst antal representanter för riksdagen, forskningen och näringslivet.

Det kan i detta sammanhang finnas anledning att erinra om att Europarådet och OECD i olika sammanhang har strukit under betydelsen av ett närmare samarbete mellan forskning och folkrepresentation och att dessa båda organ arrangerat flera konferenser på temat "Science and Parliament". De rekommendationer från Europarådets rådgivande församling som föranletts av dessa konferenser innefattar bl. a. förslag om inrättande av nationella samarbetsorgan mellan folkrepresentationen och forskningen (rekommendationer nr 400, år 1964, och nr 678, år 1972). Rekommendationerna har också följts av ett flertal länder.

Vid remissbehandlingen av granskningspromemorian har ej anförts något som talar mot tanken på att den sektoriella forskningspolitiken bör kompletteras med beslut av mera övergripande natur. Vissa remissinstanser, främst företrädare för myndigheter på den forskningsutförande nivån såsom vissa universitet, har dock visat viss tveksamhet inför en sådan lösning, bl. a. av oro för att den fria grundforskningen vid en sådan utveckling ej skulle kunna hävda sig tillräckligt bra gentemot intressen från andra forskningssektorer.

Revisorerna förordar att de forskningspolitiska besluten grundas på förslag som utarbetats i enlighet med ovan skisserade riktlinjer. Någon risk för att den fria grundforskningen, d.v.s. den forskning som bedrivs utan någon bestämd tillämpning i sikte, härvid kommer att sättas på undantag till förmån för mera kortsiktiga intressen torde inte föreligga. Den fria grundforskningen måste alltid ha sin givna plats vid planläggningen av FoU-verksamhet.

Som underlag för de här avsedda långsiktiga besluten bör ligga en av Kungl. Maj:t årligen avgiven särskild berättelse över forskningsutvecklingen, sedd från såväl nationell som internationell synpunkt. Berättelsen bör innehålla redogörelser för slutförd, pågående och planerad FoU-verksamhet samt, i den utsträckning det är möjligt, en bedömning av utbytet av den statliga satsningen på forskningsområdet. Den bör baseras på årliga redovisningar från de anslagsfördelande och forskningsutförande organen.

Revisorerna anser också att hos utbildningsutskottet bör inrättas ett forskningssekretariat, vars personal skall ha skyldighet att följa, förbereda och föredra forskningsfrågor i utbildningsutskottet och i andra utskott som handlägger forskningsfrågor. Chef för forskningssekretariatet bör vara en tjänsteman med god teoretisk utbildning och stora erfarenheter från forskningsområdet. Syftet med detta förslag skulle vara att

ge såväl riksdagens vederbörande utskott som riksdagen i dess helhet möjlighet till information om och insyn i den aktuella forskningssituationen. Förutsättningar skulle vidare skapas för en viss redovisning av den statligt finansierade forskningens resultat. En sådan information och redovisning skulle även vara av allmänt intresse.

Enligt revisorernas mening bör riksdagen överväga om det föreslagna forskningssekretariatet kan behöva kompletteras med en motsvarighet till den Kungl. Maj:t underställda forskningsberedningen.

I det följande behandlas vissa i granskningspromemorian framlagda förslag av generell natur, avseende redovisning och värdering av forskningsinsatser samt möjligheterna att mäta avkastningen av den svenska FoU-verksamheten.

Ett av syftena med förevarande granskningsprojekt har varit att undersöka de rutiner som tillämpas vid den fortlöpande bevakningen av de statliga forskningsmedlens användning. En förutsättning för att bevakningsåtgärder skall kunna genomföras är att det finns tillförlitliga redovisningsrutiner som grund för bevakningen. Redovisningen av forskningsverksamhet omfattar rapportering av forskningsprestationer och av förbrukade forskningsresurser. Dess form bestäms bl. a. av sättet för verksamhetens finansiering. Av betydelse i sammanhanget är således om de olika forskningsorganen får anslag direkt över riksstaten, om de får anslag indirekt per projekt via särskilda anslagsfördelande organ (forskningsråd och motsvarande organ) eller om de får anslag som bidrag till FoU-verksamhet i form av s. k. kollektiv forskning. I sistnämnda fall utgår stödet med viss del av respektive institutions totala forskningskostnader, såsom när det gäller det statliga stödet till de s. k. branschforskningsinstituterna.

Den nuvarande redovisningen av FoU-verksamheten är i vissa avseenden bristfällig. De redogörelser som inges av forskningsråden till Kungl. Maj:t lämnar sålunda huvudsakligen upplysning om hur medlen fördelats samt uppgifter om pågående och avslutade projekt. Resultatredovisning i kvantitativa och kvalitativa termer, lämpade att ge underlag för forskningspolitiska beslut och åtgärder, finns däremot inte. Redogörelserna är dessutom oenhetliga beträffande innehåll, statistik m. m., vilket medför att totalsammanställningar över forskningsrådsmedlen ej kan göras. Enhetliga bestämmelser för redogörelsernas utformning i fråga om innehåll, statistik, ämnesklassificering m. m. bör därför införas. Härigenom skulle deras informationsvärde och betydelse för bedömning av forskningsutbytet och för planeringen av forskningsverksamheten väsentligt ökas.

Informationen om den statliga forskningsverksamhetens kostnader är mycket ofullständig i den statliga budgetredovisningen. Sammanfattande uppgifter om de statliga satsningarna på FoU-verksamheten ingår ej heller i den offentliga FoU-statistiken, vilket medfört att tillfredsställan-

de underlag i stor utsträckning saknas för forskningspolitiska beslut och för rapportering om den svenska FoU-verksamheten till internationella organ. Redovisningen av utfallet av statens budget med fördelning på ändamål bör därför ändras så att storleken av FoU-utgifterna kan utläsas. Det synes också angeläget att en mera fullständig forskningsstatistik för Sverige utarbetas, åtminstone för de år då internationell rapportering skall göras. Statistiska centralbyrån har för innevarande budgetår visserligen erhållit anslag för framställning av viss forskningsstatistik, men anslaget täcker ej framställning av all erforderlig statistik. Sålunda har anslag hittills ej anvisats för den viktiga del av forskningsstatistiken som avser resursstatistik för universitet och högskolor. Medel för budgetåret 1974/75 har ej heller äskats av statistiska centralbyrån.

Resultatredovisning bör utgöra en integrerad del i varje forskningsprocess. Forskningsresultat som inte redovisas har ett mycket begränsat värde. Det är först genom spridningen av forskningsresultat — överförande av den nya kunskapen — som forskningen får verklig betydelse. Såvitt framgår av utredningen saknas för närvarande såväl ett övergripande system för spridning av vetenskaplig information som ett centralt svenskt organ med erforderliga resurser för sådan verksamhet.

Det synes vidare angeläget att det ömsesidiga utbytet av FoU-resultat mellan vårt land och andra länder ökas, vilket förutsätter att ett informationssystem på nordisk, europeisk eller global nivå utarbetas. Nuvarande svenska system och organisation för vetenskaplig information och dokumentation bör därför ses över med sikte på förbättrad effektivitet och mera enhetliga system. Översynen synes böra göras i samverkan på nordisk eller vidare internationell nivå.

En fråga av större allmänt intresse avser möjligheten att värdera forskningsresultat. Forskningsprestationer kan endast i undantagsfall mätas eftersom prestationerna sällan går att konkretisera. För att få en uppfattning om forskningsresultatens värde får man därför försöka göra bedömningar av prestationernas värde i olika avseenden. Därvid kan såväl det inomvetenskapliga som det utomvetenskapliga värdet vara av intresse. Ofta önskar man med utgångspunkt i ett sådant värde bedöma forskningsresultatet efter den utsträckning i vilken det uppsatta målet har nåtts. För tillämpad forskning och för utvecklingsarbete på det tekniska och naturvetenskapliga området är man ofta intresserad av det ekonomiska utbytet i form av framtida avkastning. Andra mått på utbyte som aktualiserats i programbudgetsammanhang är produktivitet och effektivitet, vilket innebär att man ställer uppnådda prestationer och resultat i relation till kostnaderna.

För närvarande förekommer på grundforskningsområdet, såväl på den forskningsutförande som på den anslagsfördelade nivån, genomgående värdering av uppnådda resultat med hänsyn till resultatens vetenskapliga

värde. Värderingen knyts nästan helt till den enskilde vetenskapsmannens prestationer. Sålunda görs en kontinuerlig värdering av hans arbete dels under hans utbildning, dels när han under sin fortsatta karriär lägger fram vetenskapliga resultat eller skall komma i fråga för befordran inom den akademiska karriären.

Värderingen grundas sålunda väsentligen på vad utomstående forskare anser om det utförda arbetet, och som normer tjänar i allmänhet samma kriterier som vid bedömning av ansökan om forskningsanslag eller vad som finns stadgat för meritvärdering vid tjänstetillsättning.

Grundforskningsresultat värderas nästan uteslutande efter inomvetenskapliga kriterier, d.v.s. efter det kunnande det kan ha tillfört forskarna, vad det kan ha betytt för metodutveckling etc. Att beräkna det ekonomiska utbytet av grundforskning är i regel inte möjligt. Någon systematisk ekonomisk värdering av forskningsresultat förekommer ej på universitetsområdet. Den ökade andelen s. k. storprojekt har medfört ett ökat behov av värdering av forskningsprojekt och forskargrupper.

Inom den tillämpade forskningen förekommer vid sidan av den vetenskapliga värderingen en mera uttalad ekonomisk värdering av forskningsresultaten med utgångspunkt bl. a. i nytto/kostnadsprincipen. Exempel härpå är undersökningar som syftar till att fastställa om forskningsresultaten leder till tillverknings- och försäljningsbara produkter, d.v.s. marknadstest.

Möjligheterna att värdera FoU-arbete är dock allmänt sett små, och lämpliga instrument för värdering saknas för närvarande i stor utsträckning. Försök till utbyggnad och förbättringar av värderingstekniken förekommer dock på olika håll, varvid förbättringar i såväl den inomvetenskapliga som den utomvetenskapliga värderingstekniken eftersträvas.

Med hänsyn till den allt större konkurrensen om medel för forskning av olika slag synes det angeläget att snarast möjligt få fram metoder att med större säkerhet mäta utbytet av vunna resultat på forskningsområdet och dessutom förbättra nu tillämpade värderingsmetoder. Detta utvecklingsarbete torde böra utföras under ledning av de anslagsfördelnde organen på respektive forskningsområden, för närvarande främst forskningsråden och deras samarbetsorgan samt styrelsen för teknisk utveckling. Det är därvid angeläget att de nordiska och internationella erfarenheterna av forskningsvärdering tas till vara liksom erfarenheterna av forskningsvärdering inom landet vid forskningsinstitut och andra forskningsorgan, bl. a. i programbudgetsammanhang.

För storprojekt synes det särskilt angeläget att värdera både beräknat utbyte och kompetensen hos den involverade forskargruppen. Med nuvarande system för prövning av anslagsbehov handläggs storprojekten ofta i särskild ordning utan att direkt avvägas mot de mindre projekt som direkt och indirekt kan komma att beröras vid konkurrensen om forskningsmedlen.

Det finns i detta sammanhang anledning att också beröra frågan om möjligheten att mäta avkastningen av den svenska FoU-verksamheten. Något mått i monetära termer på avkastningen vare sig beträffande FoU-verksamheten totalt eller beträffande den statsfinansierade forskningsverksamheten finns inte.

Vissa indikatorer på forskningsutbytet, såsom antalet innovationer, inkomster av patent, antal patent uttagna i främmande länder och exporten inom FoU-intensiva produktgrupper, pekar på att Sverige hade en efter sina resurser relativt god ställning i början av 1960-talet. Intrycket av hög kvalitet i FoU-verksamheten förstärks av det faktum att Sverige i mitten av 1960-talet hade ett i förhållande till folkmängden litet antal kvalificerade tekniker och forskare.

Andra grova sammanfattande mått på forskningsprestationer i form av statistik över antalet producerade artiklar i vetenskapliga tidskrifter saknas dock både för artiklar med svenskt ursprung och för artiklar tillkomna som resultat av statliga finansiella insatser.

Som tidigare nämnts pågår för närvarande arbete med att för särskilda forskningsprojekt och forskningsområden ta fram mått på FoU-utbytet. Det synes angeläget att underlaget för resultatbedömningen av de svenska forskningsinsatserna förbättras. Detta gäller både de totala och de statligt finansierade forskningsinsatserna.

Revisorernas nu framförda förslag, vilka grundar sig på de i granskningspromemorian redovisade utredningsresultaten, har i stort sett lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. När det gäller utvärderingen av forskningsresultat har dock viss negativ kritik riktats mot promemorian, men vikten av att få fram normer och användbara system för värdering av forskningsresultat synes vara så stor att frågan bör utredas vidare. Revisorerna föreslår därför att förslagen överlämnas till Kungl. Maj:t för utredning eller, om ytterligare utredning ej anses erforderlig, för åtgärd.

Övriga i samband med granskningen aktualiserade frågor berör utslutande verksamheten vid forskningsråden eller forskningsverksamheten på universitetsområdet. Då forskningsrådets verksamhet, åtminstone så vitt gäller råden inom utbildningsdepartementets förvaltningsområde, för närvarande utreds av särskilda av Kungl. Maj:t tillkallade sakkunniga, forskningsrådsutredningen, finner revisorerna att det material som i denna del redovisats i granskningspromemorian och de förslag till åtgärder som förordats däri bör överlämnas till Kungl. Maj:t för att av forskningsrådsutredningen beaktas vid utredningsuppdragets **fullgörande**. Vad som framkommit vid remissbehandlingen ger ej revisorerna anledning att frånga i promemorian framlagda förslag. Frågan om vilken myndighet som skall svara för den tekniska grundforskningen saknar revisorerna möjlighet att rätt bedöma. Dock bör tillses att denna del av forskningen ej lämnas utan lämplig anslagsgivare.

Revisorerna vill i detta sammanhang meddela, att de beslutat att såsom ett särskilt granskningsärende ta upp frågan om formerna för kontrollen av vissa forskningsmedels användning, närmast bestämmelserna för kontrollen av medel anslagna av forskningsråd och liknande organ. Granskningspromemoria i ärendet beräknas föreligga under år 1973.

När det gäller forskningsfrågorna inom universitetssektorn berörs dessa i mycket stor utsträckning av den organisation som kan komma att gälla sedan statsmakterna tagit ställning till resultatet av det utredningsarbete som bedrivits på förevarande område. De förslag som väckts av 1968 års utbildningsutredning påverkar enligt revisorernas mening i så stor utsträckning de förhållanden under vilka universitetsforskningen skall arbeta, att det kan sättas i fråga om inte förutsättningarna för denna forskning bör utredas mot bakgrund av utredningens förslag. Den i granskningspromemorian redovisade undersökningen ger samtidigt vid handen, att åtskilliga med universitetsforskningen sammanhängande problem behöver klarläggas oavsett de beslut som utbildningsutredningens arbete kan leda till.

Enligt revisorernas mening bör därför universitetsforskningens problem närmare utredas. I samband därmed bör de i granskningspromemorian framlagda förslagen beaktas. Självfallet bör även de vid remissbehandlingen framkomna synpunkterna komma under övervägande. Revisorerna har dock ej funnit att vad som framkommit vid remissbehandlingen bör föranleda ändrade ställningstaganden till förslagen i granskningspromemorian.

Sammanfattningsvis vill revisorerna understryka vikten av att en mera aktiv planering av den statliga satsningen på forskning och utvecklingsarbete kommer till stånd på den resursbeviljande nivån. Sådan planering bör grundas på systematiska kartläggningar av forskningsbehoven med de allmänna samhällsmålen som utgångspunkt. Kartläggningarna bör omfatta övergripande behovsinventeringar och omgivningsstudier. På grundval härav bör de långsiktiga målen för den statliga FoU-verksamheten fastställas. Vid forskningsplaneringen bör vidare uppmärksamhet ägnas åt forskningens förnyelse. Som underlag för här avsedda beslut bör ligga en av Kungl. Maj:t årligen till riksdagen avgiven särskild berättelse över utvecklingen på forskningsområdet.

Revisorerna föreslår därför att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad nu av revisorerna anförts angående den långsiktiga planeringen av den statliga forsknings- och utvecklingsverksamheten.

Revisorerna anser vidare att det hos riksdagen bör inrättas ett organ, som kan ge såväl riksdagen som dess utskott information om och insyn i den aktuella forskningssituationen. Detta organ, ett forskningssekretariat, skulle också bevaka redovisningen av den statligt finansierade forskningens resultat och biträda vid beredning och föredragning inom

riksdagen av forskningsfrågor. En sådan information och redovisning skulle även vara av allmänt intresse.

Revisorerna föreslår därför att det till riksdagens utbildningsutskott knyts ett särskilt forskningssekretariat med de uppgifter som ovan angetts samt att riksdagen bör överväga att komplettera det föreslagna forskningssekretariatet med en motsvarighet till den Kungl. Maj:t underställda forskningsberedningen.

Enligt revisorernas mening är den redovisning av den statliga FoU-verksamheten som för närvarande tillämpas på den resursbeviljande nivån i viss mån bristfällig. Informationen om den statliga forskningsverksamhetens kostnader måste dessutom betecknas som mycket ofullständig. Med hänsyn härtill torde enhetliga bestämmelser böra införas för utformningen av de anslagsfördelande organens redogörelser till Kungl. Maj:t. Vidare synes en fullständig statistik rörande kostnaderna för den statliga forskningsverksamheten böra utarbetas.

Revisorerna anser också att organisationen för vetenskaplig information och dokumentation bör ses över, varvid syftet bör vara att nå bättre effektivitet och få till stånd mera enhetliga system på de olika forskningsområdena. Översynen bör göras i samverkan på nordisk eller vidare internationell nivå.

Med hänsyn till den allt större konkurrensen om medel för forskning av olika slag synes det angeläget att snarast möjligt få fram metoder som gör det möjligt att med större säkerhet mäta utbytet av vunna resultat på forskningsområdet och att förbättra nu tillämpade värderingsmetoder. Utvecklingsarbetet torde böra utföras under ledning av de anslagsfördelande organen på respektive forskningsområden.

Revisorerna föreslår att nu berörda förslag överlämnas till Kungl. Maj:t för utredning eller, om ytterligare utredning ej anses erforderlig, för åtgärd.

Övriga i samband med granskningen aktualiserade frågor berör uteslutande verksamheten vid forskningsråden eller forskningsverksamheten på universitetsområdet. Då forskningsrådets verksamhet, åtminstone så vitt gäller råden inom utbildningsdepartementets förvaltningsområde, för närvarande utreds av särskilda av Kungl. Maj:t tillkallade sakkunniga, forskningsrådsutredningen, finner revisorerna att det material som i denna del redovisats i granskningspromemorian och de förslag till åtgärder som förordats däri bör överlämnas till Kungl. Maj:t för att av forskningsrådsutredningen beaktas vid utredningsuppdragets fullgörande.

När det gäller forskningsfrågorna inom universitetssektorn berörs dessa i mycket stor utsträckning av den organisation som kan komma att gälla sedan statsmakterna tagit ställning till resultatet av det utredningsarbete som bedrivits på förevarande område. De förslag som väckts av 1968 års utbildningsutredning påverkar enligt revisorernas mening

i så stor utsträckning de förhållanden under vilka universitetsforskningen skall arbeta, att det kan sättas i fråga om inte förutsättningarna för denna forskning bör utredas mot bakgrund av utredningens förslag. Den i granskningspromemorian redovisade undersökningen ger samtidigt vid handen, att åtskilliga med universitetsforskningen sammanhängande problem behöver klarläggas oavsett de beslut som utbildningsutredningens arbete kan leda till.

Revisorerna föreslår därför slutligen att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär utredning av universitetsforskningens problem.

Riksdagens revisorers skrivelse till riksdagen den 29 november 1973 med anledning av granskningspromemoria nr 3/1973 angående arbetsmarknadsstyrelsens kursgård jämte däröver avgivna remissyttranden

Inom riksdagens revisorers kansli har på revisorernas uppdrag verkställts en undersökning rörande investeringar m. m. i samband med anordnandet av arbetsmarknadsstyrelsens kursgård Aske i Uppsala län. Resultatet av undersökningen har redovisats i en granskningspromemoria, dagtecknad den 9 april 1973, vilken för yttrande tillställts byggnadsstyrelsen, riksrevisionsverket och arbetsmarknadsstyrelsen. Granskningspromemorian och de inkomna yttrandena finns tillgängliga i revisorernas kansli.

Enligt den redogörelse som lämnas i granskningspromemorian hemställde arbetsmarknadsstyrelsen våren 1967 hos Kungl. Maj:t om tillstånd att hyra Aske gård för att där anordna en egen kursgård. Styrelsen uppgav att kostnaderna för driften av gården skulle kunna uppvägas av bortfallande kostnader för traktamenten samt för lokalhyror och inackorderingar. Inkvarteringen av eleverna skulle ordnas genom att enklare förläggingsbyggnader, som styrelsen disponerade på annat håll, flyttades till Aske. Kostnaderna för dessa åtgärder var inräknade i kalkylen.

I maj 1967 lämnade Kungl. Maj:t det begärda bemyndigandet, med villkor att kostnaderna för hyra och drift av gården kunde rymmas inom ramen för de medel som anvisats under riksstatsanslaget Arbetsförmedlingen, delposten Utbildnings- och instruktionsverksamhet, utan att denna verksamhet minskades.

I juli 1969 träffade arbetsmarknadsstyrelsen avtal med Stockholms fastighetskontor om förhyrning av vissa delar av Aske gård på 20 år. Efter betydande om- och tillbyggnadsarbeten för en kostnad av omkring 10 milj. kronor kunde kursgården tas i bruk för utbildningen i början av maj 1971.

En kostnadsberäkning för verksamheten vid Aske under budgetåret 1971/72 utvisar, att driftkostnaderna tämligen väl stämmer överens med den tidigare uppgjorda kalkylen. Därvid har emellertid hänsyn inte tagits till avskrivning och förräntning av de medel som disponerats för om- och tillbyggnadsarbeten. Om dessa kostnader medräknas skulle kalkylen — enligt den beräkning som redovisats i granskningspromemorian — påföras en ytterligare utgiftspost om i runt tal 820 000 kronor, ett belopp som inte syntes rymmas i det för utbildningsverksamheten anvisade anslaget.

De investeringar som företagits för att ställa i ordning Aske för sitt ändamål har av arbetsmarknadsstyrelsen finansierats genom anlitan­de av riksstatsanslaget Förlägg­ningsbyggnader m. m. samt — såvitt gäller bud­getåret 1972/73 — av styrelsens programbudget, delprogrammet Bostäder för flyttande arbetskraft. Nämda anslag och program är anvisade för arbetsmarknadsstyrelsens sysselsättningsbefrämjande verksamhet, och i granskningspromemorian uttalas att de uppenbarligen inte hade bort användas för styrelsens interna utbildning.

Det syntes enligt promemorian sannolikt, att byggnads- och anläggningskostnaderna hade kunnat reduceras med betydande belopp, om behov och förutsättningar för den planerade kurs- och konferensverksamheten på Aske gård hade övervägts mera ingående, innan byggnadsarbetena påbörjats. Genom att i så betydande omfattning, som nu skett, frångå de givna förutsättningarna och genom att för ändamålet anlita de nyssnämnda anslagen syntes arbetsmarknadsstyrelsen även ha överskridit sina befogenheter. Frågan om kursgårdens utformning och finansiering hade inte blivit föremål för statsmakternas prövning i veder­tagen ordning.

I granskningspromemorian har även framhållits att kursgården hit­ tills inte kunnat utnyttjas i avsedd omfattning. Antalet elevdagar hade under budgetåret 1971/72 uppgått till endast omkring 65 procent av kapaciteten och antalet övernattningar till en ännu mindre andel. Arbetsmarknadsstyrelsen borde därför undersöka möjligheterna att driva kursgården i samarbete med andra myndigheter och att utnyttja gården för intensivkurser inom verkets arbetsmarknadsutbildning.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i sitt remissvar hävd­at, att investerings­kostnaderna anslagsmässigt kunde delas i två grupper. De kostnader som inte hänförde sig till ombyggnad och reparation av huvudbyggnad och flygelbyggnad på Aske, d. v. s. sammanlagt närmare 7 milj. kronor, syntes enligt styrelsens mening höra hemma under det anlitate anslaget till Förlägg­ningsbyggnader m. m. eller dess efterföljare i programbudget­systemet. Styrelsen har därvid räknat med ca 3 milj. kronor för anskaf­fande av lokaler för förläggning, lektioner och utspisning, ca 0,6 milj. kronor för inventarier och ca 3,3 milj. kronor för grundläggningsar­beten. Styrelsen har an­fört att dessa investeringar hade samma karaktär som de vilka tidigare sedan många år tillgodosett samma behov i fråga om bostäder, lektioner och ekonomibyggnader som nu behövdes vid Aske kursgård samt att styrelsen betraktade de nämnda byggnaderna som flyttbara och följaktligen användbara på annat håll och för annat ändamål. Av övriga investeringsutgifter eller 2,72 milj. kronor hade 0,3 milj. kronor avsett arbeten som utförts som beredskapsarbete. Åter­stoden eller ca 2,42 milj. kronor kunde däremot sägas ha belastat fel anslag. Styrelsen ville emellertid framhålla att dessa arbeten, som gällde ombyggnad och reparation av huvudbyggnad och flygelbyggnad, kunde ha bedrivits som beredskapsarbete för sysselsättning av arbetslösa äldre

byggnadsarbetare. Arbetena hade tidigare planerats som beredskapsarbete, men i sista hand hade beslutet inte kommit att gälla denna utförandeform. Arbetsmarknadsstyrelsen ansåg sig därför inte heller i denna del ha överskridit sina befogenheter. Enligt styrelsens formulering hade dess befogenheter inte utnyttjats så, att en felaktig anslagsbelastning kunnat undvikas.

Rörande driftkostnaderna vid Aske har arbetsmarknadsstyrelsen framhållit, att det visat sig svårt att få beläggningen att komma upp till den omfattning som planerats eller eljest varit önskvärd. Denna erfarenhet syntes vara gemensam för flertalet kursgårdar. Då det gällde att bedöma de kapitalkostnader som borde påföras driften måste beaktas, att en betydande del av byggnadsarbetena haft inslag av kulturminnesvårdande åtgärder och därför borde anses som helt avskrivna. Med detta betraktelsesätt kunde de årliga kapitalkostnaderna uppskattas till 267 500 kronor. Styrelsen hade företagit en ingående undersökning om gårdens ekonomi och gjorde nu ansträngningar för att öka beläggningen och förbättra det ekonomiska resultatet.

Riksrevisionsverket har i allt väsentligt delat de synpunkter som framförts i granskningspromemorian. Byggnadsstyrelsen har med anledning av remissen granskat arbetsmarknadsstyrelsens planering och åtgärder för utförande av byggnadsföretaget och har funnit anledning till vissa anmärkningar. Byggnadsstyrelsen har emellertid funnit totalkostnaderna för anläggningen skäliga.

Revisorerna vill till en början erinra om att riksstatsanslaget till Förläggningsbyggnader m. m. och motsvarande programmedel skall användas till utgifter för arbetsmarknadsstyrelsens bostadsförläggningsverksamhet för i beredskapsarbeten sysselsatta, deltagare i arbetsmarknadsutbildning och överflyttad arbetskraft samt för anskaffande och utförande av familjebostäder åt zigenare. Inkomster av bostadsförläggningsverksamheten skall redovisas under anslaget. Revisorerna anser sig inte kunna dela arbetsmarknadsstyrelsens mening att nämnda medel, vilka alltså anvisats för styrelsens sysselsättningsbefrämjande verksamhet, bort kunna anlitas för investeringar i en kursgård av den permanenta karaktär som kännetecknar styrelsens anläggning på Aske. Revisorerna kan inte heller finna att anslagsanvändningen kan motiveras av den omständigheten, att vissa delar av arbetena hade kunnat drivas som beredskapsarbete. Revisorerna har därför anslutit sig till den i granskningspromemorian och av riksrevisionsverket uttalade meningen, att arbetsmarknadsstyrelsen överskridit sina befogenheter genom att frångå de givna förutsättningarna för kursgårdens anskaffning och drift samt genom att till denna investering utnyttja för andra ändamål avsedda anslag.

Nu angivna förhållande har revisorerna ansett sig böra bringa till riksdagens kännedom.

Sakregister till granskningsärendena åren 1971—1973

ADB-redovisning av mervärdeskatten	71: 125
Arbetsmarknadsstyrelsens kursgård	73: 111
Arkivalier se Utgallring	
Avgiftsuppbörd se Kostnaderna för avgiftsuppbörden	
Bandelsnedläggningarna vid statens järnvägar	73: 100
Biståndsverksamheten se Resultatvärdering	
Datadrift vid karolinska sjukhuset	72: 96, 73: 96
Departemental organisation se Planfrågorna	
Domänverkets fastighetsinköp	72: 114, 73: 113
Driftavbrott vid värmekraftverket i Stenungsund	71: 128, 72: 113
Efterkalkylering i statlig investeringsverksamhet	73: 104
Ersättning för viss rundradioverksamhet	71: 121
Fastighetsinköp se Domänverkets fastighetsinköp	
Finansförvaltning se Statliga finansförvaltningen	
Forskningsverksamhet se Statlig forskningsverksamhet	
Frånvarofrekvensen hos statsmyndigheterna	71: 118
Försvarets centrala stabsorganisation	72: 93
Försvarets materielverk, personalorganisation	71: 108
Försäljningsskatt på guldsmedsvaror	71: 127
Information till allmänheten se Statsmyndigheternas information	
Invandrarverket se Statens invandrarverk	
Investeringsverksamhet se Efterkalkylering	
Karolinska sjukhuset se Datadrift	
Kommissionärsverksamheten vid statsmyndigheterna	73: 94
Kommittéväsendet	71: 105
Kontakt med allmänheten se Statsmyndigheternas information	
Kostnaderna för avgiftsuppbörden hos vissa statliga myndigheter	72: 104
Kreditgaranti till visst företag i pianobranschen	71: 123
Kungl. Djurgårdens förvaltning	71: 104, 72: 89
Mervärdeskatten se ADB-redovisning	
Nordiska rådets svenska delegation, resa	71: 128
Oljebekämpning till sjöss	73: 112
Personalutveckling och personalomsättning hos statliga myndigheter	73: 104
Pianobranschen se Kreditgaranti	
Planfrågorna i den departementala organisationen	71: 127, 72: 90
Polisväsendet, organisatoriska förhållanden	71: 108, 72: 91
Remissförfarandet	71: 115
Resultatvärdering i den svenska biståndsverksamheten	73: 95
Rundradioverksamhet se Ersättning	
Samordning av det statliga värdetrycket	72: 97
SJ stationer, trivselåtgärder	71: 112
Skatteadministrationen se Statens kostnader	
Stabsorganisationen se Försvarets centrala stabsorganisation	
Statens invandrarverk	73: 110

Statens kostnader för skatteadministrationen	71: 113
Statens transportkontor	73: 95
Statlig forskningsverksamhet	72: 111, 73: 104
Statlig vaccintillverkning	71: 110
Statliga betalningarnas fördelning över budgetåret	72: 100
Statliga finansförvaltningens centrala organisation	73: 103
Statsmyndigheternas information till och kontakt med allmänheten	72: 106
Upphandling av visst tandvårdsmaterial	72: 110
Utgallring av arkivalier	71: 120
Utställningsverksamhet, statligt bekostad	71: 123, 72: 108
Vaccintillverkning se Statlig vaccintillverkning	
Visst bostadsbyggnadsföretag i Fröjereds kommun	72: 111
Värdetrycket se Samordning	
Värmekraftverket i Stenungsund se Driftavbrott	